

ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

โดย
นางสาวรัตติกกร ภิรมย์ไคร่ง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ แผน ก แบบ ก 2

ภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

โดย
นางสาวรัตติกกร ภิรมย์ไคร่ง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาดลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ แผน ก แบบ ก 2
ภาควิชาการศึกษาดลอดชีวิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2563
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

LEARNING STYLES AND RESOURCE USAGE
OF THE SEVENTH GRADE STUDENTS OF WATRAIKHING WITTHAYA SCHOOL

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Education (LIFELONG EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT)

Department of LIFELONG EDUCATION

Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2020

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

หัวข้อ	ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่จิงวิทยา
โดย	รัตติกร ภิรมย์ไคร่ง
สาขาวิชา	การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ แผน ก แบบ ก 2
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	อาจารย์ ดร. พิรเทพ รุ่งคุณากร

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.จุไรรัตน์ นันทานิช)

พิจารณาเห็นชอบโดย

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(อาจารย์ ดร.พิรเทพ รุ่งคุณากร)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

(อาจารย์ ดร.นิรุทธ์ วัฒนไณาส)

..... ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(อาจารย์ ดร.ธีระพงศ์ บุศรากุล)

59251210 : การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ แผน ก แบบ ก 2

คำสำคัญ : ลีลาการเรียนรู้, การใช้แหล่งเรียนรู้, นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

นางสาว รัตติกร ภิรมย์ไคร่ง: ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : อาจารย์ ดร. พิรเทพ รุ่งคุณากร

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา และ 2) ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จากประชากร 605 คน ผู้วิจัยทำการคัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มแบบง่าย กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเปิดตารางเครซีและมอร์แกน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 242 คน เครื่องมือการเก็บข้อมูลเป็นแบบประเมิน จำนวน 2 ฉบับ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า 1) ลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา มีความถนัดจากการลงมือทำมากที่สุด จำนวน 90 คน คิดเป็นร้อยละ 37 นักเรียนมีความถนัดจากการดู จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 35 และนักเรียนมีความถนัดจากการได้ยิน จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 28 ซึ่งนักเรียนอาจมีลักษณะเด่นหรือลักษณะผสมผสานระหว่างลีลาการเรียนรู้ 2) การใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = .399) ลำดับที่ 1 คือ ด้านความสนใจและการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = .368) แต่การใช้แหล่งเรียนรู้ที่นักเรียน ใช้น้อยที่สุด คือ ด้านการจดบันทึก อยู่ในระดับ มาก ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = .365)

59251210 : Major (LIFELONG EDUCATION AND HUMAN DEVELOPMENT)

Keyword : LEARNING STYLES, RESOURCE USAGE, THE SEVENTH GRADE STUDENTS,
WATRAIKHING WITTHAYA SCHOOL

MISS RUTTIKORN PIROMKRONG : LEARNING STYLES AND RESOURCE USAGE OF
THE SEVENTH GRADE STUDENTS OF WATRAIKHING WITTHAYA SCHOOL THESIS ADVISOR
: BHEERADHEV RUNGKHUNAKORN, Ed.D.

This research objectives were to 1) study learning style of the Seventh Grade Students, Watraikhing Witthaya School. 2) Study the Resource Usage of the Seventh Grade Students, Watraikhing Witthaya School. The sample group was the Seventh Grade Students, Watraikhing Witthaya School who were studying in second semester, academic year 2019. The Population group was 605 students and The sample group was 242 students who were simple random sampling. Designate sample group opened by Krejcie and Morgan schedule. The instrument used to collect data was questionnaire to be 2 crumbs. Data were analyzed by statistic, frequency, percentage, mean and standard deviation.

The results of the study were as follows: 1) The learning style of the Seventh Grade Students, Watraikhing Witthaya School were high levels in Kinesthetic Learners (90 students = 37%) moderate levels in Visual Learners (85 students = 35%) and lower levels in Auditory Learners (67 students = 28%). The students might have distinctive features or integrated features of learning style. 2) The Resource Usage of the Seventh Grade Students at Watraikhing Witthaya School, dimensions is very much ($\bar{x} = 3.97$, S.D. = .399). The students interested and participated in the highest level ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = .368). The students took notes the least ($\bar{x} = 3.61$, S.D. = .365).

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือให้คำปรึกษาแนะนำจาก อาจารย์ ดร.พีรเทพ รุ่งคุณากร อาจารย์ผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์หลัก และ อาจารย์ ดร.นิรุทธ์ วัฒนภาส อาจารย์ผู้ควบคุมร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภัทรพล มหาจันทร์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และ อาจารย์ ดร.ธีระพงศ์ บุศรากุล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณในความกรุณาอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อาจารย์ที่ปรึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 242 คน และทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่ให้ความช่วยเหลือ และความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขอขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านเป็นอย่างสูงที่ให้ความช่วยเหลือและแก้ไขรายละเอียดของเครื่องมือ พร้อมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำ และให้ข้อคิดเห็นเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงงานวิจัยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ผู้วิจัยขอขอบคุณเพื่อนครูโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา นักศึกษาปริญญาโท ปริญญาเอกทุกท่านที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนช่วยเหลือ อำนวยความสะดวกทุกอย่างจนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ผลแห่งความสำเร็จนี้ ขออุทิศให้กับบิดารมารดาผู้ให้กำเนิด คอยอบรมเลี้ยงดู ครูบาอาจารย์ผู้ให้การศึกษาเป็นแรงผลักดันให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

รัตติกร ภิมย์ไคร่ง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญแผนภาพ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. คำถามการวิจัย.....	3
3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
4. ขอบเขตการวิจัย.....	3
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
6. นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
7. กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
1. แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย.....	7
1.1 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต.....	7
1.2 ความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต.....	9
1.3 หลักการและแนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต.....	12
1.4 แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต.....	14
1.5 ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย.....	17

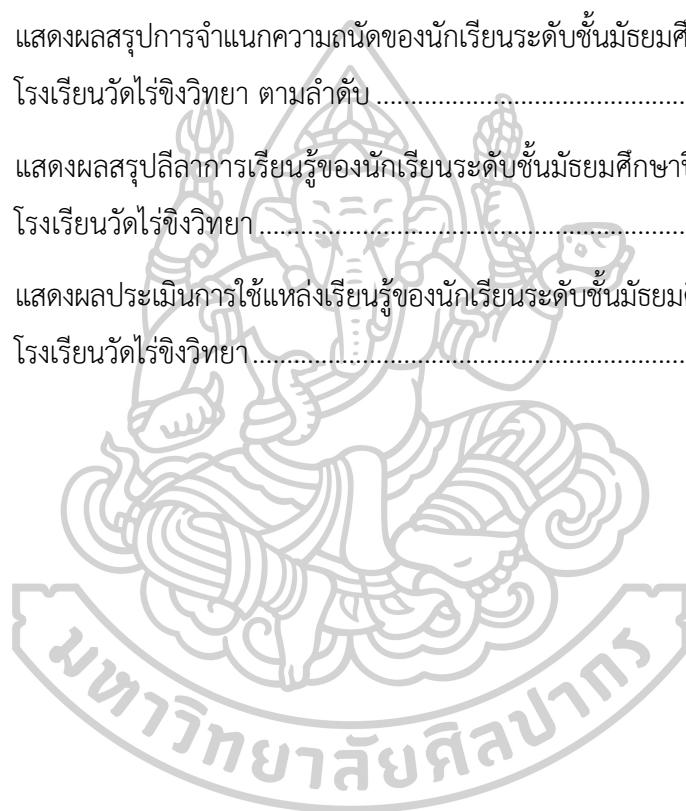
1.6 รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย	18
1.7 ทฤษฎีของการศึกษาตามอัธยาศัย	20
2. แนวคิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และลีลาการเรียนรู้.....	21
2.1 ความหมายของการเรียนรู้.....	21
2.2 ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต.....	22
2.3 รูปแบบสำคัญของการเรียนรู้.....	23
2.4 การจัดการเรียนรู้.....	25
2.5 วิธีการจัดการเรียนรู้.....	26
2.6 ความหมายของลีลาการเรียนรู้.....	27
2.7 ความสำคัญของลีลาการเรียนรู้.....	29
2.8 ประเภทของลีลาการเรียนรู้.....	33
2.9 แนวคิดเกี่ยวกับลีลาการเรียนรู้.....	48
3. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้.....	53
3.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้.....	53
3.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้.....	53
3.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้.....	55
3.4 รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้.....	57
3.5 ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้.....	61
3.6 วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้.....	61
3.7 ความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้.....	62
3.8 แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในอำเภอสามพรานและใกล้เคียง.....	63
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	70
4.1 งานวิจัยในประเทศ.....	70
4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ.....	75

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	78
1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	78
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	79
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	81
4. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย.....	82
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย.....	83
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	87
ข้อค้นพบที่ 1 สถิติการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา.....	87
ข้อค้นพบที่ 2 การใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิง.....	98
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	102
สรุปผล.....	102
ผลการวิจัย.....	105
อภิปรายผล.....	107
ข้อเสนอแนะ.....	109
รายการอ้างอิง.....	111
ภาคผนวก.....	116
ภาคผนวก ก การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	117
ภาคผนวก ข เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	126
ภาคผนวก ค รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	138
ภาคผนวก ง หนังสือขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	140
ภาคผนวก จ หนังสือขอทดลองเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	146
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย.....	148
ภาคผนวก ช หนังสือตอบรับนำเสนอผลงานวิจัย.....	150

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา	80
ตารางที่ 2 แสดงผลการจำแนกความถนัดและลีลาการเรียนรู้ ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา.....	87
ตารางที่ 3 แสดงผลสรุปการจำแนกความถนัดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ตามลำดับ	96
ตารางที่ 4 แสดงผลสรุปลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา	97
ตารางที่ 5 แสดงผลประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา.....	98

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
แผนภาพที่ 1 แสดงลักษณะประสบการณ์เชิงรูปธรรม.....	40
แผนภาพที่ 2 แสดงวิธีเรียนของผู้เรียน.....	41

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ผู้เรียนเป็นบุคคลที่สำคัญ ที่ครูผู้สอนต้องเอาใจใส่ ควรสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นจุดสนใจหรือเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดหรือจำเป็นต้องคำนึงถึงมากที่สุดในการบวนการเรียนการสอน ผู้เรียนควรมีโอกาสลงมือปฏิบัติ หรือทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเองโดยผู้สอนต้องยอมรับในระดับความสามารถ พัฒนาการ และลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนและนำข้อมูลดังกล่าวมาใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม โดยครูต้องเข้าใจและตระหนักเป็นอันดับแรกว่านักเรียนแต่ละคนมีลีลาการเรียนรู้หรือความถนัดในการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ครูที่สามารถรู้ว่่านักเรียนแต่ละคนในชั้นมีลีลาการเรียนรู้เป็นแบบใดจะประสบความสำเร็จในการส่งผ่านความรู้ไปยังนักเรียน ทำให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเต็มตามความสามารถมากที่สุด

ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ถึงความสำคัญของการศึกษาที่รัฐต้องดำเนินการให้กับประชาชน คือ ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ ตามความถนัดของตน และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 ได้กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ซึ่งจะเป็แผนที่มีความสำคัญใน การวางรากฐานการพัฒนาประเทศไปสู่สังคมที่มีความสุขอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน รวมทั้งมุ่งเน้นให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” สร้างความมั่นคงของชาติ พัฒนาคนทุกวัยให้เป็นคนดี คนเก่ง มีศักยภาพ และความคิดสร้างสรรค์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมนำไปสู่การสร้างสังคมที่พึงปรารถนา รวมถึงมีจิตอนุรักษ์ รักษา ฟื้นฟู และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องและเหมาะสม โดยสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579 เป็นแผนระยะยาว 20 ปี แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ เป็นการวางกรอบเป้าหมายและทิศทางการจัดการศึกษาของประเทศในการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยทุกช่วงวัยให้เต็มตามศักยภาพ สามารถแสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยการขับเคลื่อนภายใต้วิสัยทัศน์คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี ที่กล่าวถึง ด้านผู้เรียน (Learner Aspirations) มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ให้มีคุณลักษณะและทักษะ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการศึกษาเชิงสร้างสรรค์ การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ในทุกมิติ ซึ่งการเรียนรู้ นอกห้องเรียนจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ของนักเรียน สอดคล้องกับการศึกษาตามอัธยาศัย

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ว่าเป็น กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้นิยามการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ว่าเป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ ซึ่งนักการศึกษาคนสำคัญชื่อ Coombs and Ahmed (1974) ได้ให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งบุคคลแสวงหาและรับความรู้ ทักษะ ทศนคติความเข้าใจที่กระจำจัดที่เกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และการแสดงออกต่อสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวบุคคล อาจกล่าวได้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของ การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) ที่เติมเต็มความต้องการของมนุษย์ที่แสวงหาการเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ นอกเหนือการเรียนในระบบโรงเรียน โอกาสของการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเกิดขึ้นได้ในทุกที่ ทุกเวลา เรียนรู้ได้จากสื่อ และแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญต่าง ๆ สามารถหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้เฉพาะด้านและสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่ความรู้อื่นได้อย่างหลากหลาย เป็นการส่งเสริมให้เกิดเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบตลอดชีวิต สรุปได้ว่าการเรียนรู้จากแหล่งการเรียนรู้เป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน การเขียน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล มีการฝึกทักษะ ฝึกกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนสามารถจดจำองค์ความรู้ที่นำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ การที่ผู้เรียนจะมีความรู้เกิดขึ้นได้อย่างไร เป็นผลมาจากลีลาการเรียนรู้ หรือความถนัดในการเรียนรู้นั้นเอง สอดคล้องกับแนวคิด พีรเทพ รุ่งคุณากร (2555) กล่าวถึง ลีลาการเรียนรู้ หมายถึง ความถนัดจากการได้ยิน ความถนัดจากการดู และความถนัดจากการลงมือทำ เป็นวิธีการที่ช่วยให้บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เนื่องจากมีความสอดคล้องกับลักษณะการรับรู้ กระบวนการทางสติปัญญา สภาพแวดล้อมและประสบการณ์ของบุคคลนั้น ลีลาการเรียนรู้ได้รับการจำแนกออกเป็นแบบต่าง ๆ แตกต่างกันไป ขึ้นกับ ทฤษฎี หลักการ หรือแนวคิด ที่ผู้จำแนกยึดเป็นเกณฑ์ในการจำแนก ลีลาการเรียนรู้ เครื่องมือวัดลีลาการเรียนรู้ ความเข้าใจในลีลาการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของนักเรียน สามารถช่วยให้ผู้สอนเข้าใจพฤติกรรมและปัญหาที่เกิดจากการเรียนรู้ของนักเรียน และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีลักษณะหลากหลาย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่แตกต่างกันของนักเรียน การที่ครูผู้สอนได้รู้ว่ามีนักเรียนมีลีลาการเรียนรู้เป็นแบบใด ย่อมมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดสภาพการณ์ที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ของพวกเขา ให้นักเรียนได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อย่างดีที่สุดเท่าที่นักเรียนจะทำได้

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจและมองเห็นความสำคัญในการศึกษาลีลาการเรียนรู้อะไรและการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา เพราะโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ประจำตำบล มีนักเรียนจำนวนมาก มีการบริหารงานด้านการศึกษา ระดับสปีลิต (โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 2562) ซึ่งนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 คือ นักเรียนระดับชั้นแรกที่เข้ารับการศึกษานี้ในโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา หากคุณครูผู้สอนหรือผู้เกี่ยวข้อง ได้รับข้อมูลของนักเรียนในเรื่องลีลาการเรียนรู้อะไรและการใช้แหล่งเรียนรู้ ได้เร็วก็จะสามารถ วางแผนการศึกษาให้นักเรียนได้เร็วเท่านั้น

สิ่งสำคัญอีกประการคือความพร้อมของสภาพแหล่งเรียนรู้ นั้น ๆ ที่จะเติมเต็มความรู้และทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนได้มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญเป็นสถานที่ ที่จะทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ที่จึงได้คัดเลือกแหล่งเรียนรู้ตามทำเนียบแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอสามพรานและพื้นที่ใกล้เคียง ได้แก่ 1. วัดไร่ขิงพระอารามหลวง 2. ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน 3. ตลาดน้ำดอนหวาย 4. วัดนักบุญเปโตร 5. พุทธมณฑล 6. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว

จากการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนจึงมีความสำคัญ นักเรียนจะได้รับประโยชน์สูงสุด โดยมีการจัดการเรียนรู้ตามความเหมาะสมกับลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน ตลอดจนใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับที่จะนำไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงการศึกษาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้คงอยู่ในสภาพที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ต่อไป

2. คำถามการวิจัย

1. ลีลาการเรียนรู้อะไรของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาเป็นอย่างไร
2. การใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาเป็นอย่างไร

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลีลาการเรียนรู้อะไรของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา
2. เพื่อศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

4. ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ลีลาการเรียนรู้อะไรและการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาการวิจัย

1.1 ศึกษาลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา เป็นอย่างไร

1.2 ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาเป็นอย่างไร

2. ประชากร เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 605 คน

3. กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 242 คน

4. พื้นที่ คือ แหล่งเรียนรู้ จำนวน 6 แห่ง ดังนี้

4.1 วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

4.2 ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน

4.3 ตลาดน้ำดอนหวาย

4.4 วัดนักบุญเปโตร

4.5 พุทธมณฑล

4.6 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ข้อมูลลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ครูและผู้สนใจศึกษา สามารถนำข้อมูลไปปรับประยุกต์ใช้การจัดการกระบวนการศึกษาเพื่อจัดการเรียนการสอนที่ถูกต้องและเหมาะสมได้

2. ครูและผู้สนใจศึกษา มีข้อมูลสภาพแหล่งเรียนรู้ด้านต่าง ๆ สามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ต่อยอดความรู้ในการจัดทำแผนการสอนนอกห้องเรียน และผู้เกี่ยวข้องสามารถนำไปประกอบการพิจารณาปรับปรุงและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้คงอยู่ในสภาพที่เหมาะสมเอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนรู้ต่อไป

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

ลีลาการเรียนรู้ หมายถึง ความถนัดของนักเรียนแต่ละคนที่ใช้ในการเรียนรู้ ผ่านการได้ยิน การดู และการลงมือทำ ดังนี้

1. ความถนัดจากการได้ยิน หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการฟัง

2. ความถนัดจากการดู หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการเห็น

3. ความถนัดจากการลงมือทำ หมายถึง ความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติ

ซึ่งนักเรียนอาจมีลักษณะเด่นหรือลักษณะผสมผสานระหว่างความถนัดจากการได้ยิน ความถนัดจากการดู และความถนัดจากการลงมือทำ โดยประเมินได้จากแบบประเมินลีลาการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยใช้ในการวิจัยนี้

แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ที่นักเรียนเข้าไปเรียนรู้ด้วยตนเองตามการแนะนำของครู เพื่อให้เกิด การเรียนรู้ตามอัธยาศัยและทักษะในการใช้แหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยเป็นสถานที่ที่สำคัญ ตามทำเนียบแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่เขตสามพรานและใกล้เคียง ของศูนย์ศึกษานอกกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ได้แก่ 1) วัดไร่ขิง พระอารามหลวง 2) ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน 3) ตลาดน้ำดอนหวาย 4) วัดนักบุญเปโตร 5) พุทธมณฑล 6) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว รวม 6 แห่ง

การใช้แหล่งเรียนรู้ หมายถึง ความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่เข้ามาศึกษา หาความรู้ตามอัธยาศัย หรือ/และ จากการแนะนำของครูในแหล่งเรียนรู้ที่งานวิจัยนี้กำหนด โดยนักเรียน มีการสังเกตการสืบเสาะ การแสวงหาความรู้ การจัดบันทึก การประเมินเรียนรู้ของตนเอง การถ่ายโยง ความรู้และการประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้ โดยให้นักเรียนประเมินการเรียนรู้ของตนเองและประเมิน สภาพแหล่งเรียนรู้

นักเรียน หมายถึง ผู้เรียนที่ศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ภาคเรียนที่ 2 การศึกษา 2562 เป็นประชากร 605 คน ผู้วิจัยกำหนดค่าสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง โดยเปิดตารางเครชีและมอร์แกน โดยวิธีสุ่มแบบง่าย ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 242 คน

โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ ประจำตำบล อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 9 จังหวัดนครปฐม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

7. กรอบแนวคิดการวิจัย

แนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษา ตามอัธยาศัย
2. แนวคิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ และ ลีลาการเรียนรู้
3. แนวคิดแหล่งเรียนรู้และการใช้ แหล่งเรียนรู้
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ดังนี้
 - 1.1 ความถนัดจากการได้ยิน
 - 1.2 ความถนัดจากการดู
 - 1.3 ความถนัดจากการลงมือทำ
2. การใช้แหล่งเรียนรู้
 - 2.1 ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 6 ด้าน
 - 2.1.1 ความสนใจและการมีส่วนร่วม
 - 2.1.2 การสังเกต
 - 2.1.3 การสืบเสาะและแสวงหาความรู้
 - 2.1.4 การจดบันทึก
 - 2.1.5 การประเมินการเรียนรู้ของตนเอง
 - 2.1.6 การถ่ายโยงความรู้
 - 2.2 ประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้ จำนวน 3 ด้าน ดังนี้
 - 2.2.1 ด้านเจ้าหน้าที่/วิทยากร/บุคลากร ผู้ให้บริการ
 - 2.2.2 ด้านการให้บริการ
 - 2.2.3 ด้านพื้นที่/สิ่งอำนวยความสะดวก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย เรื่อง ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย
2. แนวคิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และลีลาการเรียนรู้
3. แนวคิดแหล่งเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตและการศึกษาตามอัธยาศัย

1.1 ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิต

UNESCO (1968, อ้างถึงใน สุมาลี สังข์ศรี, 2544: 17) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตนั้นได้นำมาใช้ในเชิงของการให้การศึกษาต่อเนื่องแก่ผู้ออกจากโรงเรียนแล้ว หรืออาจจะเรียกว่าผู้ที่อยู่ในวัยผู้ใหญ่เป็นเวลานาน แต่ปัจจุบันนี้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตนี้ครอบคลุมกว้างกว่า กล่าวคือ จะครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษาในภาพรวมเป็นการจัดการศึกษาจะสนองความต้องการทางการศึกษาของแต่ละบุคคลและของกลุ่ม จะครอบคลุมตั้งแต่การศึกษาสำหรับเด็กไปจนถึงการศึกษาสำหรับผู้ใหญ่อย่างเป็นทางการต่อเนื่องตลอดชีวิต

Dave (1973: 14) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า มีคำที่มีความสัมพันธ์กัน 3 คำ คือ ชีวิต (Life) ตลอดชีวิต (Lifelong) และการศึกษา (Education) โดยความหมายของแต่ละคำจะช่วยให้รวมความหมายและขอบเขตของการศึกษาตลอดชีวิต คำว่า ชีวิต และ การศึกษานั้นค่อนข้างที่จะมีความหมายซับซ้อนและหลายแนวทางตามแต่ละสังคม แต่ละประเทศและแต่ละช่วงเวลาที่มีความแตกต่างกัน โดยสรุปการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นเมื่อชีวิตเริ่มต้นและสิ้นสุดลงเมื่อชีวิตสิ้นสุดลง ครอบคลุมถึงการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งหมดที่เกิดขึ้นในทุกช่วงของชีวิต เป็นกระบวนการทางการศึกษาที่อาศัยความต่อเนื่องและการเชื่อมโยงกันระหว่างความรู้เดิมของบุคคลและความรู้ใหม่ที่ได้รับมาดังนั้นจึงเป็นมิติการเรียนรู้ที่มีระยะเวลายาวนาน

Cropley and Dave (1978: 20) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิตหรือการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นการศึกษาที่มีการผสมผสานกัน 2 มิติคือ มิติในแนวตั้งหรือการศึกษาตั้งแต่เกิดจนสิ้นชีวิต ทั้งนี้การศึกษาหลังจากบุคคลสำเร็จการศึกษาจากสถาบันการศึกษาในช่วงต้นของชีวิตแล้ว ย่อมเป็นช่วงที่ยาวนานกว่าโดยเปรียบเทียบ และในแนวนอนที่สะท้อนการผสมผสานของการเรียนรู้ผ่านการศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ อาทิการศึกษาในระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เป็นต้น ส่วนมิติในแนวนอนนั้นเป็นการมองว่า การศึกษากับชีวิตเป็นสิ่งที่ต้องเชื่อมโยงกัน การศึกษาและการเรียนรู้ควรที่จะต้องประสานกันในหลาย ๆ ส่วน ทั้งในโรงเรียนและแหล่งการเรียนรู้ โดยมีทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัย ซึ่งแหล่งการเรียนรู้ควรจะเป็นลักษณะของเครือข่ายในชุมชนที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตจริง

ดุขณี คำมี (2557: 18) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า เป็นกระบวนการศึกษาที่มีผลต่อการเรียนรู้ของบุคคล ในรูปแบบของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิตของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตาย เพื่อมุ่งให้บุคคลได้พัฒนาตนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อเนื่องไปให้เต็มศักยภาพ โดยบุคคลนั้นจะต้องมีแรงจูงใจที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

อาชัญญา รัตน์อุบล (2557: 1) ได้ให้ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่าเป็นการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ไว้ด้วยกัน การศึกษาตลอดชีวิตได้นั้นมิติของการพัฒนาตั้งแต่เกิดจนตาย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยมีความมุ่งหมายที่สำคัญ คือ เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม อย่างไรก็ตามการศึกษาดูตลอดชีวิตมีแนวคิดหลักที่เน้นการส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนตามศักยภาพและพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งนี้เป็นการตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของบุคคลเป็นหลัก

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2562) ได้บัญญัติ ความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า หมายถึง การศึกษาที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างการศึกษาในระบบการศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เพื่อให้สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากการศึกษาความหมายของการศึกษาตลอดชีวิตสรุปได้ว่า เป็นกระบวนการทางการศึกษาที่อาศัยความต่อเนื่องและการเชื่อมโยงกันระหว่างความรู้เดิมของบุคคลและความรู้ใหม่ที่ได้รับมาดังนั้นจึงเป็นมิติการเรียนรู้ที่มีระยะเวลายาวนาน เป็นการผสมผสานการเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย มีแนวคิดหลักที่เน้นการส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนตามศักยภาพและพัฒนาศักยภาพของตนเองทั้งนี้เป็นการตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ของบุคคลเป็นหลัก เพื่อมุ่งเสริมสร้างทักษะ ความรู้ ประสบการณ์ให้เต็มศักยภาพเหมาะสมเพียงพอต่อการใช้ชีวิตในแต่ละช่วงวัย และสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

1.2 ความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต

สุมาลี สังข์ศรี (2543) ได้สรุปถึงความสำคัญและจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิต ดังนี้

1. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับโอกาสเรียนรู้ในทุกช่วงชีวิต
2. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
3. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมกลมกลืนกับสภาพการดำเนินชีวิต เพราะการศึกษาตลอดชีวิตเป็นการบูรณาการการศึกษาทั้งชีวิต
4. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับ การศึกษาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้
5. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลได้รับการศึกษาที่สอดคล้องกับงาน สามารถเลือกอาชีพ และพัฒนาอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์กับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไป
6. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลมีอิสระในการเรียนรู้ สามารถเลือกเรียนในสิ่งที่ตรงกับความต้องการสนใจของตนเอง เลือกวิธีการเรียนที่เหมาะสมตามระดับความสามารถของตน
7. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ
8. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม
9. การศึกษาตลอดชีวิตช่วยให้บุคคลสามารถพึ่งตนเองได้และนาตนเองได้ในการเรียนรู้
10. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ช่วยให้ผู้ด้อยโอกาสในสังคมได้มีโอกาสทางการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน
11. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ช่วยให้บุคคลและองค์กรในสังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
12. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นการศึกษาที่ช่วยสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้

อุดม เขยกิจวงศ์ (2551) กล่าวถึง การศึกษาตลอดชีวิตมีเป้าหมายและความจำเป็นที่ใกล้เคียงกัน สามารถอธิบายได้ทางปรัชญา จิตวิทยา เศรษฐกิจ และสังคม ดังนี้

1. โลกมีการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติและจากการกระทำของมนุษย์ อย่างรวดเร็ว และมีความซับซ้อนมากขึ้น บทบาทของมนุษย์ต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีได้ 2 ทาง คือปรับตัว เข้ากับการเปลี่ยนแปลงและควบคุมการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งในอันที่มนุษย์จะแสดงบทบาท ได้เหมาะสม ก็จำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้และผ่านกระบวนการศึกษาอย่างต่อเนื่องไปตลอดชีวิต เพราะการเปลี่ยนแปลงของโลกไม่มีที่สิ้นสุด

2. ในทางจิตวิทยา มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต ทั้งนี้พัฒนาการด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมของบุคคลแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกัน หลักฐานข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ที่ชี้ให้เห็นว่าวัยเด็กคือช่วงเวลาที่เหมาะสมที่สุดในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในประเด็นนี้ Knowles (1970)

ได้แยกความแตกต่างระหว่างคำว่า Andragogy กับคำว่า Pedagogy โดยคำแรกใช้กับการศึกษาและการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ แต่กระนั้นความเสื่อมถอยของสติปัญญาในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ไม่ได้เกิดขึ้นเป็นการทั่วไปทุกกรณีทุกทักษะ และประเด็นการเสื่อมถอยมีสาเหตุมาจากการที่ความสามารถในการเรียนรู้ไม่ได้ถูกใช้อย่างต่อเนื่อง หรือขาดสิ่งแวดล้อมที่กระตุ้นการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และเมื่อบุคคลอยู่ในวัยเด็กไม่ได้รับการปลูกฝังเจตคติที่ดีในการเรียนรู้มากกว่า ดังนั้นจึงขึ้นกับว่าทำอย่างไรให้เกิดความต่อเนื่องในการใช้ความสามารถในการจัดเงื่อนไข ไม่ตั้งเงื่อนไขในการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และสร้างเจตคติที่ดีให้กับผู้เรียนในวัยเด็กให้เติบโตขึ้น ในลักษณะที่สามารถปรับตัวกับสิ่งใหม่ ๆ ได้ไม่จำกัด ส่วนคำที่สอง Pedagogy นั้นคือการสอนเด็ก หรือศาสตร์และศิลป์ในการสอนเด็ก (The Art and Science of Teaching Children) ซึ่งพื้นฐานการเรียนรู้ของเด็ก และผู้ใหญ่ที่มีความแตกต่างกัน

3. ในด้านสังคม การศึกษาตลอดชีวิตมีความจำเป็นต่อบุคคลที่อาศัยอยู่ในสังคมที่มีความซับซ้อน มีความจำเป็นต่อการเอื้อให้บุคคลรู้จักและมีโอกาสบูรณาการการศึกษาเข้ากับชีวิต นอกจากนั้นการศึกษาในวัยเด็กช่วยให้บุคคลแสดงบทบาทและปฏิบัติหน้าที่ได้ในวงจำกัด หากบุคคลได้ศึกษาอย่างต่อเนื่องหลัง "วัยเรียน" ย่อมส่งผลให้แสดงบทบาทต่าง ๆ ได้เหมาะสมยิ่งขึ้น ซึ่งหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ที่สนองความต้องการของบุคคลในลักษณะต่าง ๆ ก็มีมานานแล้ว

4. ในด้านเศรษฐกิจ หลายประเทศมองการศึกษาตลอดชีวิตเป็นเรื่องจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจในโลกปัจจุบัน ดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว OECD และ Council of Europe เรียกการศึกษาที่สลับกับการทำงานว่า Recurrent Education ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าความรู้และทักษะของบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมของประเทศมีความเป็นปัจจุบันพอที่จะช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งตามทฤษฎีทุนมนุษย์ผลผลิตจะสูงขึ้นก็ด้วยความสามารถและคุณลักษณะของผู้ผลิตอันรวมถึงแรงงาน การจะเพิ่มผลผลิตจึงต้องอาศัยการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างต่อเนื่อง ในอดีตที่ผ่านมา นายจ้างจึงจัดอบรมต่อยอดให้กับคนงานที่จบการศึกษาจากสถานศึกษาในระดับต่าง ๆ

จินตนา สุจจันท์ (2554) ได้กล่าวถึง ความจำเป็นต้องมีการจัดการศึกษาตลอดชีวิตพอสรุปได้ดังนี้

1. ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลทั้งทางด้านร่างกายสติปัญญาอารมณ์สังคมรวมทั้งบทบาทและหน้าที่ของบุคคลซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามวัย
2. ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทำให้วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไป ทำให้คนต้องการความรู้ใหม่ ๆ เพื่อจะได้ปรับตัวได้อย่างเหมาะสม
3. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและการเมืองจากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและซับซ้อน สังคมชนบทเปลี่ยนเป็นสังคมเมือง สังคมไทยเปลี่ยนเป็นสังคมประชาธิปไตยมากขึ้นทำให้บุคคลต้องรับการศึกษาและข้อมูลข่าวสารตลอดเวลา

4. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและอาชีพการงานเศรษฐกิจที่มีการแข่งขันอย่างรุนแรงทำให้องค์กรต่าง ๆ ต้องพัฒนาคนเพื่อลดต้นทุนการผลิต และเพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันเทคโนโลยีสมัยใหม่ถูกนำมาใช้ในทางธุรกิจ คนจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น

5. ข้อจำกัดของการศึกษาในระบบที่มีระเบียบและกฎเกณฑ์ตายตัว ทำให้คนบางกลุ่มพลาดโอกาสเรียนในระบบโรงเรียน ในวัยเด็กคนเหล่านี้ควรมีโอกาสทางการศึกษาแม้อายุจะพ้นวัยเรียนไปแล้ว เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสและความเสมอภาค

6. โครงสร้างของประชากรไทยที่เปลี่ยนไปมีประชากรวัยเด็กลดน้อยลงจากการวางแผนครอบครัวที่ประสบผลสำเร็จ ทำให้สังคมไทยมีประชากรวัยผู้ใหญ่และวัยชราที่มีแนวโน้มสูงขึ้น บุคคลเหล่านี้ควรได้รับการศึกษาตลอดชีวิต เพื่อความสามารถปรับตัวได้อย่างเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

Hainuat (1981) ได้กล่าวถึงความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิตอยู่ซึ่งมีอยู่ 3 กลุ่มใหญ่คือ

1. ความจำเป็นอันเนื่องมาจากตัวบุคคลได้แก่บุคคลต้องการความรู้ที่อยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสภาพบริบทในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับตัวด้านการทำงาน การประกอบอาชีพ เพื่อให้มีความรู้ทักษะเพียงพอต่อการประกอบอาชีพ เพื่อปรับตัวให้เข้ากับแต่ละบทบาทในแต่ละช่วงชีวิตอย่างเหมาะสม เช่น บทบาทในการทำงานบทบาทหัวหน้าครอบครัวบทบาทการเป็นพ่อแม่ผู้ปกครองบทบาทการเป็นผู้สูงอายุ เป็นต้น

2. ความจำเป็นอันเนื่องมาจากสังคม สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ต้องการให้ประชาคมมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะสื่อสารติดต่อกันได้อย่างกว้างขวาง โดยมีความรู้ความเข้าใจในทางวิชาการและความรู้ในระดับเดียวกัน นอกจากนี้ยังสามารถติดต่อกับสังคมภายนอกได้ สังคมต้องการให้สมาชิกในสังคมมีความรู้ความสามารถเพียงพอที่จะมีส่วนร่วมในสังคมได้อย่างเหมาะสม และต้องการให้สามารถช่วยกันพัฒนาสังคม แก้ปัญหาสังคม และพัฒนาสิ่งแวดล้อมของสังคมได้

3. ความจำเป็นอันเนื่องมาจากประเทศชาติประเทศชาติต้องการประชาชนที่มีคุณภาพ มีความรู้การพัฒนาการศึกษาของประชาชน หมายถึง การพัฒนาประเทศโดยเฉพาะประเทศที่เกิดใหม่ที่ยังต้องพัฒนาคุณภาพของประชาชนให้มีคุณภาพ เพราะยังมีโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่แข็งแกร่งพอ

จากการศึกษาความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิตสรุปได้ว่า ความสำคัญและความจำเป็นของการที่จะต้องมีการศึกษาตลอดชีวิตที่สำคัญ ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาการของบุคคลทางด้านกายภาพและหน้าที่ในแต่ละวัย
2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

4. ความไม่เท่าเทียมทางด้านสิทธิและโอกาสทางการศึกษา

และยังมีสาเหตุที่สำคัญ ๆ อีกหลายประการ เช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของข้อมูลสารสนเทศในโลก การเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างประชากรที่มีผู้สูงอายุมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สาเหตุเหล่านี้ทำให้บุคคลมีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาตลอดชีวิตการศึกษาตลอดชีวิต มีความจำเป็นและสำคัญต่อบุคคล สังคม และประเทศชาติเป็นอย่างมาก

1.3 หลักการและแนวปฏิบัติของการศึกษาตลอดชีวิต

สุนทร สุนันทชัย (2532) ได้ให้หลักการของการศึกษาตลอดชีวิตไว้ว่า การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมตลอดช่วงชีวิตของบุคคล และเป็นไปอย่างต่อเนื่องแม้บุคคลจะสำเร็จการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งแล้วก็ตาม ทั้งนี้การศึกษาตลอดชีวิตประกอบด้วยการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย และเป็นหลักการที่ใช้อยู่ในการจัดการศึกษาทุกประเภท โดยที่บ้านเป็นแหล่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการศึกษาตลอดชีวิต และชุมชนเป็นแหล่งที่มีความสำคัญลำดับรองลงมา ส่วนสถาบันการศึกษาเป็นเพียงส่วนหนึ่งของการศึกษาตลอดชีวิตเท่านั้น แต่ก็มีความสัมพันธ์กับแหล่งการศึกษาอื่นอย่างแยกจากกันไม่ได้

มนัสวาสน์ โกวิทยา (2545) กล่าวว่า การศึกษาตลอดชีวิตที่เป็นการผสมผสานการศึกษา 3 รูปแบบ และครอบคลุมทุกช่วงวัยของมนุษย์จำต้องเกิดจากแรงจูงใจของบุคคลที่จะเรียนรู้ตลอดเวลา ซึ่งจะนำสังคมไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ในที่สุด

อุดม เขยกิจวงศ์ (2551) ได้ให้ความเห็นในส่วนของแนวปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมดังนี้

1. การจัดองค์กร ซึ่งโดยทั่วไปเป็นการวางระเบียบตลอดจนการกำหนดหน้าที่และบทบาทของบุคคลที่เกี่ยวข้องภายในหน่วยงาน การจัดองค์กรและระบบการบริหารการศึกษาตลอดชีวิต อาจอิงรูปแบบการจัดการศึกษาในระบบ ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎหมาย การกำหนดองค์กรและบุคคลให้มีอำนาจและหน้าที่ในการวางแผน จัดกิจกรรมและประเมินผลตลอดจนพัฒนาวิธีการฝึกอบรมต่าง ๆ โดยที่รัฐบาลเป็นฝ่ายสนับสนุนงบประมาณซึ่งการดำเนินกิจกรรมการศึกษาตลอดชีวิต ส่วนมากเป็นรูปแบบของโครงการต่าง ๆ เช่น โครงการฝึกอบรมด้านวิชาชีพ โครงการแนะแนวและให้คำปรึกษา โครงการความร่วมมือระหว่างสถาบันการศึกษากับองค์กรที่มีฐานอยู่ในชุมชน

2. การจัดตั้งเครือข่าย จากแนวคิดที่ว่าภารกิจการจัดการศึกษาตลอดชีวิตนั้นมีมากมาย และหลากหลายรูปแบบ หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งไม่สามารถรับผิดชอบ ดูแลได้อย่างทั่วถึง จำเป็นต้องระดมสรรพกำลังของหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม สร้างความรับผิดชอบร่วมกันซึ่งต้องอาศัยยุทธวิธีดำเนินการต่าง ๆ ให้เกิดประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลตามวัตถุประสงค์

สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (2552 : 5) ได้จัดทำหลักสูตร การพัฒนาสมรรถนะนักบริหารระดับสูงโดยสรุปหลักการสำคัญในการจัดการศึกษาตลอดชีวิตไว้ 6 ประการ

1. มีเนื้อหาสาระที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตกับการดำรงชีวิตและมีความต่อเนื่อง
2. เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นโดยไม่มีขีดจำกัดด้านเวลาหรือช่วงวัยของบุคคล
3. เป็นการศึกษาที่เกิดขึ้นในสถานการณ์การดำรงชีวิตที่หลากหลายและเกิดขึ้นได้

ทุกหนแห่ง

4. บุคคลต้องสามารถพึ่งตนเองทางการศึกษาได้ในระยะยาวการเข้าร่วมในกิจกรรม การศึกษาตลอดชีวิตจึงต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ

5. เพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลจะได้รับการศึกษาโดยไม่เลือกเวลาและโอกาสกลุ่มเป้าหมายจึง ต้องมีความต้องการการเรียนรู้ด้วยตนเอง

6. การศึกษาตลอดชีวิตเป็นข้อเรียกร้องเพื่อการมีชีวิตที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2557:183) ได้อธิบายถึงหลักการศึกษาดูตลอดชีวิตการศึกษา มีความจำเป็นสำหรับบุคคลในทุกช่วงชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายซึ่งบุคคลมีความสามารถที่จะเรียนรู้ ได้ตลอดชีวิตการศึกษานั้นมิได้สิ้นสุดเมื่อบุคคลจบจากโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาการศึกษา ตลอดชีวิตจึงเป็นภาพรวมของการศึกษาทั้งหมดกล่าวคือเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการศึกษา ทุกประเภททุกระดับการศึกษาดูตลอดชีวิตมีหลักการสำคัญที่มุ่งเน้นความเสมอภาคความเท่าเทียมกัน ในโอกาสทางการศึกษาดูตลอดชีวิตจึงมีความยืดหยุ่นหลากหลายทั้งรูปแบบและวิธีการ เปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถที่จะเรียนรู้ได้ทุกสถานที่ทุกเวลาดังนั้นเป้าหมายของการศึกษาดูตลอดชีวิต จึงมุ่งเน้นเพื่อสร้างแรงจูงใจให้บุคคลทุกช่วงวัยให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้มีการจัดการศึกษา หรือการเรียนรู้ให้ผสมกลมกลืนไปกับการดำเนินชีวิตให้อิสระแก่บุคคลในการเลือกสิ่งที่จะเรียนรู้ สามารถเลือกวิธีเรียนที่เหมาะสมกับความสามารถของตน

จากการศึกษาหลักการและแนวปฏิบัติของการศึกษาดูตลอดชีวิตสรุปได้ว่า หลักการและ แนวปฏิบัติของการศึกษาดูตลอดชีวิต เป็นการพัฒนาของการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยเข้าด้วยกัน เพื่อมุ่งให้คนเราได้พัฒนาตนเองให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่ เป็นอยู่ตลอดเวลาในปัจจุบัน และพัฒนาต่อไปให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล การศึกษาลักษณะนี้ ผู้เรียนจะต้องมีแรงจูงใจที่จะเรียนด้วยตนเอง เพราะต้องวางแผนการเรียนของตนเอง

1.4 แนวคิดการศึกษาตลอดชีวิต

การศึกษาตลอดชีวิตนั้นเป็นการบูรณาการศาสตร์ต่าง ๆ ทางด้านการศึกษาเข้าไว้ด้วยกัน เน้นมิติของการพัฒนาตั้งแต่เกิดจนตาย ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกกลุ่มโดยมีความมุ่งหมายที่สำคัญคือ เพื่อให้บุคคลได้เรียนรู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเองให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงในสังคมโลก สำหรับประเทศไทยนั้น แนวคิดการจัดการศึกษา (Conceptual Design) ในแผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560-2579 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560: จ-ฉ) ได้กล่าวถึงแนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิตมาเป็นหลักสำคัญในการจัดการศึกษาของชาติเพื่อสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 คือ หลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) จึงกำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) “คนไทยทุกคนควรรับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างเป็นปกติสุข โดยสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21” ใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม เป็นกลไกหลักในการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ และเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชนในทุกช่วงวัย เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งและจะถูกขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมและเป็นระบบต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้วมีนักวิชาการหลายท่านได้รวบรวมแนวคิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต ดังนี้

Coombs (1978, อ้างถึงใน มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2544: 256-257) พบว่ารูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียนของประเทศด้อยพัฒนา และประเทศกำลังพัฒนา ไม่สามารถให้บริการแก่ประชาชน ได้อย่างทั่วถึงทำให้เกิดวิกฤตการณ์ทางการศึกษา (Educational Crisis) เพราะประชาชนที่มีฐานะดีเท่านั้นที่มีโอกาสได้รับการศึกษา ส่วนคนยากจนขาดโอกาสในการศึกษา แม้รัฐบาลจะทุ่มเทงบประมาณการศึกษาสูงมากก็ตาม แต่การศึกษาไม่สามารถช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนได้มากนัก โดยเฉพาะผู้อยู่ในท้องถิ่นห่างไกล รัฐบาลยิ่งพัฒนาคนรวยกลับรวยยิ่งขึ้น คนจนกลับจนลง จึงทำให้มีการเรียกร้อง ให้มีการปฏิรูปการศึกษา นักปฏิรูปการศึกษาหลายท่านได้เสนองานวิชาการที่สำคัญเกี่ยวกับการปฏิรูประบบการศึกษาเพื่อนำไปสู่การศึกษาตลอดชีวิต อาทิ Paulo Freire ชาวบราซิล เขียนเรื่อง "การศึกษาของผู้ที่ถูกกดขี่" (Pedagogy of the Oppressed) Ivan Illich เขียนเรื่อง "โรงเรียนตายแล้ว" (Deschooling Society) เขาเหล่านี้เสนอว่า ควรจะปฏิรูประบบการศึกษาในโรงเรียน มาเป็นการศึกษานอกโรงเรียน และส่งเสริมให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้รูปแบบการดำรงชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในสังคมอุตสาหกรรม ที่ได้มีการนำเทคโนโลยี เครื่องจักร เครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้ทุนแรงงาน ทำให้เป็นสาเหตุหนึ่งของวิกฤตการณ์ตลาดแรงงาน มนุษย์เราจึงต้องแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เพื่อที่จะได้ก้าวทันโลกที่ เปลี่ยนแปลง การเรียนรู้ของคนเราจึงไม่หยุดเพียงที่โรงเรียน หรือมหาวิทยาลัย แต่เราสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลา มนุษย์เรียนรู้ตั้งแต่แรกเกิดจนถึง

ช่วงสุดท้ายของชีวิต นั่นคือการรวมเอาการศึกษาในระบบโรงเรียน (Formal Education) นอกโรงเรียน (Non-formal Education) เข้าด้วยกัน เราสามารถเลือกศึกษาได้ในเวลาต่าง ๆ ของชีวิตตามความเหมาะสม การศึกษาและการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่งไม่ว่าจะในครอบครัว วัด ชุมชน สถาบันการศึกษา สถานประกอบการ และแหล่งวิชาต่าง ๆ การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต กลายเป็นความจำเป็นของมนุษย์ปัจจุบัน

UNESCO (1993, อ้างถึงใน ศรีสว่าง เลี้ยววาริณ, 2555: 8) ได้มีการจัดทำรายงานที่ชื่อว่า Learning-A Treasure Within รายงานฉบับนี้ได้ยืนยันในหลักการของการศึกษาตลอดชีวิต และสังคมแห่งการเรียนรู้ รวมถึงได้ขยายความว่า การศึกษาตลอดชีวิตนั้นมีความหมายมากกว่า การยกระดับการศึกษาให้สูงขึ้น หรือการให้การศึกษาเสริม หรือการฝึกอบรมอาชีพ การศึกษาเป็นเรื่องของบุคคลที่จะเรียนรู้ เพื่อตอบสนองความปรารถนาที่จะมีความรู้และพัฒนาตนให้มีความสามารถมากขึ้น องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD : Organization for Economic Cooperation and Development) ซึ่งประกอบไปด้วยประเทศในโซนยุโรป รวมถึงสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และแคนาดา ได้ให้การยอมรับในหลักการการศึกษาตลอดชีวิตว่าเป็นยุทธศาสตร์ที่ตอบสนองความจำเป็นที่จะพัฒนาขีดความสามารถของบุคคล ครอบครัว ชุมชนที่จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่อง การจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตตั้งแต่วัยเด็กก่อนเข้าไปเรียนจนถึงวัยชรา เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้มีงานทำ เกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจความสามัคคีกลมเกลียวในสังคม การศึกษาตลอดชีวิตนั้น บุคคลอาจไม่ต้องเรียนในโรงเรียน แต่อาจเรียนในที่ทำงาน และในที่ต่าง ๆ เช่น ครอบครัว ชุมชนและอื่น ๆ

สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล (2554: 224-236) ปัจจุบันทุกประเทศทั่วโลกมีการศึกษาตลอดชีวิตเป็นกรอบความคิดหลักในการจัดการศึกษาและถือเอาการศึกษาตลอดชีวิตเป็นปรัชญาสำหรับการจัดการศึกษาของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาตลอดชีวิตครอบคลุมมิติที่หลากหลายทั้งมิติด้านปรัชญา ระบบการศึกษา ทางเลือกใหม่ทางการศึกษา พัฒนาศักยภาพมนุษย์ให้มีสมรรถภาพแห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม คือ การเรียนเพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนเพื่อปฏิบัติจริง (Learning to Do) การเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) และการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกัน (Learning to Live Together)

นันทภา ปัญญารัตน์ (2556: 26) ตลอดช่วง 60 กว่าปีที่ผ่านมาได้มีการเผยแพร่เรื่องของการศึกษาตลอดชีวิตไปสู่ทั่วโลก ในการประชุมระหว่างชาติว่าด้วยการศึกษาผู้ใหญ่ (World Conference on Adult Education) ที่จัดโดย Unesco ที่กรุงมอนทรีออล ประเทศแคนาดา ค.ศ.1960 ที่กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น ค.ศ.1972 และที่กรุงไนโรบี ค.ศ.1986 ได้มีการกล่าวถึงและพัฒนาแนวคิดการศึกษาตลอดชีวิตโดยมีสาระสำคัญดังนี้

1. มนุษย์แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เราเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมทุกขณะ เช่น จากการทำมาหากิน การเล่น การพักผ่อน การเข้าร่วมพิธีกรรม และการสมาคม เป็นต้น

2. การศึกษาที่แท้จริงไม่ได้จำกัดแต่เพียงในโรงเรียนแต่ครอบคลุมถึงการศึกษานอกโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเกิดได้ตามโอกาสจึงไม่มีวันสิ้นสุด

3. การศึกษาตลอดชีวิตเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้รับการศึกษาเพราะสามารถเลือกเรียนตามรูปแบบที่ตนต้องการ ยืดหยุ่นได้ตามโอกาสทุกคนสามารถเรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามโอกาสจะอำนวย ฉะนั้น มนุษย์จึงมีโอกาสที่จะพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการศึกษาอย่างไม่มีจุดจบไปตลอดชีวิต

อาชัญญา รัตนอุบล (2557: 1) แนวคิดเรื่องการศึกษาตลอดชีวิตไม่ใช่แนวคิดใหม่ มีการกล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการศึกษาตลอดชีวิตมานานแล้ว แนวคิดในแต่ละยุคสมัยจะเน้นในเรื่องของการพัฒนาคนตั้งแต่เกิดจนตาย ส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ตามศักยภาพของตนตามบริบทของสังคม วัฒนธรรมในแต่ละยุค

สำหรับประเทศไทย ได้กล่าวถึงการศึกษาตลอดชีวิต ไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 เป็น ฉบับแรก โดยกล่าวว่า “รัฐพึงจัดและสนับสนุนการศึกษานอกโรงเรียนในลักษณะต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ บุคคลได้รับการศึกษาตลอดชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์แก่ผู้ที่ไม่มีโอกาสศึกษาในระบบโรงเรียนเป็น อันดับแรก” และ “การศึกษาตามนัยแห่งแผนการศึกษานี้เป็นสิ่งที่ต้องทำต่อเนื่องกันตลอดชีวิต ทั้งในระบบ โรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียน” และล่าสุดเมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้มีการระบุเกี่ยวกับการศึกษาตลอด ชีวิตได้อย่างชัดเจนใน มาตรา 8 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีเจตนารมณ์ที่ต้องการเน้นย้ำว่าการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การจัดการศึกษาให้ยึดหลักดังนี้

- 1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
- 2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
- 3) การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

โดยสรุป แนวคิดของการศึกษาตลอดชีวิตนั้นมีความเป็นมาที่ยาวนาน คือ การพัฒนาคนตั้งแต่เกิดจนตาย ตามศักยภาพตนเองตามบริบทสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 โดยเริ่มจากการศึกษาที่ไม่มีรูปแบบจนมาถึงการศึกษามีรูปแบบ และมีระบบมากขึ้นในปัจจุบัน เป็นกระบวนการทางการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลทุกรูปแบบ ทุกช่วง ทุกวัย ให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เป็นการเติมเต็มเพิ่มพูน

ความรู้ ประสบการณ์ ที่มีได้สิ้นสุด มุ่งให้บุคคลเกิดแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง พัฒนาการตนเอง และปรับตนเองให้ก้าวทันความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างรอบด้าน เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นความเสมอภาค ความเท่าเทียมกันของบุคคลทุกช่วงชีวิต ที่มีความหลากหลายทั้งรูปแบบและวิธีการ เป็นเครื่องมือในการที่จะพัฒนาบุคคลให้รู้เท่าทัน ข้อมูล เทคโนโลยี สารสนเทศ และสภาพสังคม เศรษฐกิจ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อันจะเป็นการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถดำเนินชีวิตในสังคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพรอบด้านต่อไป และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

1.5 ความหมายของการศึกษาตามอัธยาศัย

ในพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ.2551 ได้ให้คำจำกัดความของการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ว่า “การศึกษาตามอัธยาศัย” หมายความว่า กิจกรรมการเรียนรู้ในวิถีชีวิตประจำวันของบุคคลซึ่งบุคคลสามารถเลือกที่จะเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต ตามความสนใจ ความต้องการ โอกาส ความพร้อม และศักยภาพในการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับ พุทธศักราช 2542 มาตรา 15 ได้นิยามการศึกษาตามอัธยาศัย ไว้ว่า “การศึกษาตามอัธยาศัย” เป็นการศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อมและโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งความรู้อื่น ๆ

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง วิธีการที่หลากหลายที่นำไปสู่การเรียนรู้ อาจเกิดขึ้น โดยการถูกผลักดันให้เกิดขึ้นผ่านกระบวนการสนทนา เกี่ยวข้องกับการสำรวจ และขยายประสบการณ์ โดยไม่อาจทำนายล่วงหน้าได้ เป็นสิ่งที่บังเอิญเกิดขึ้นอุบัติขึ้น (วิศณี ศิลตระกูล และอมรา ปฐภิญโญบูรณ์, 2544)

การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่เกิดขึ้นตามวิถีชีวิตที่เป็นการเรียนรู้ จากประสบการณ์ จากการทำงาน จากบุคคล จากครอบครัว จากชุมชน จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ความบันเทิง และการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยมีลักษณะที่สำคัญคือ ไม่มีหลักสูตร ไม่มีเวลาเรียนที่แน่นอน ไม่จำกัดอายุ ไม่มีการลงทะเบียน และไม่มีการสอบ ไม่มีการรับประกาศนียบัตร มีหรือไม่มีสถานที่แน่นอน เรียนที่ไหนก็ได้ ลักษณะการเรียนส่วนใหญ่เป็นการเรียน เพื่อความรู้และนันทนาการ อีกทั้งยังไม่จำกัดเวลาเรียน สามารถเรียนได้ตลอดเวลาและเกิดขึ้นในทุกช่วงวัยตลอดชีวิต (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2538)

ศูนย์ส่งเสริมการศึกษาตามอัธยาศัย กรมการศึกษานอกโรงเรียน (2544) ให้นิยามการศึกษาตามอัธยาศัยว่า เป็นการจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุน สื่อ แหล่งความรู้ และบุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคล ได้เรียนรู้ตามความสนใจ

ปฐม นิคมานนท์ (2532: 112) ให้ความหมายว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นกระบวนการตลอดชีวิต ซึ่งบุคคลได้เสริมสร้าง เจตคติค่านิยม ทักษะ และความรู้ต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อม เช่น การเรียนรู้จากครอบครัว เพื่อนบ้าน จากการทำงาน การเล่น จากตลาด ร้านค้าห้องสมุด ตลอดจนเรียนรู้จาก สื่อมวลชนต่าง ๆ ตัวอย่าง เช่น เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาและคำศัพท์ต่าง ๆ จากบ้าน เด็กหญิงเรียนรู้วิธีทำกับข้าว การเลี้ยงน้อง การจัดบ้านเรือน การอบรมสั่งสอน และการสังเกตจากมารดา เด็กผู้ชายเรียนรู้ด้านอาชีพจากบิดา เรียนรู้การเฝ้าดูและสังเกตธรรมชาติ หรือ แม้แต่การค้นพบสิ่งต่าง ๆ โดยบังเอิญ หรือเรียนรู้โดยไม่ได้ตั้งใจเป็นต้น

ชัยศ อิมสุวรรณ และคณะ (2544: 33 - 34) ให้นิยามการศึกษาตามอัธยาศัยว่า เป็นการจัดสภาพแวดล้อม สถานการณ์ ปัจจัยเกื้อหนุนสื่อ แหล่งความรู้ และบุคคล เพื่อส่งเสริมให้บุคคลได้เรียนรู้ตามความ สนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้งของตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคม

Coombs and Ahmed (1974) ให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งบุคคลแสวงหาและรับความรู้ ทักษะ ทักษะทัศนคติความเข้าใจที่กระจำจรัสที่เกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และการแสดงออกต่อสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัวบุคคล

Evan (1981: chapter II) การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึงผลของการเรียนรู้อันเกิดจากสถานการณ์ที่ผู้เรียน หรือแหล่งความรู้ใดอย่างหนึ่ง มีเจตจำนงเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ แต่ไม่ใช่ทั้งสองปัจจัยเกิดตรงกัน

1.6 รูปแบบการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย

การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยไม่มีรูปแบบการศึกษา หรือการเรียนรู้ที่ตายตัว ไม่มีหลักสูตรเป็นตัวกำหนดกรอบกิจกรรม หรือขอบข่ายสาระการเรียนรู้ การเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความต้องการ และแรงจูงใจใฝ่รู้ของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม เราสามารถจัดกิจกรรม เพื่อเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยได้ ดังนี้

- จัดกิจกรรมในแหล่งการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ เช่น ห้องสมุดประชาชน การเรียนรู้ด้วยระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์ พิพิธภัณฑ์ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาชาวบ้าน การจัดกลุ่มเสวนา หรือการอภิปราย กิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรม กิจกรรมส่งเสริมการอ่าน การเผยแพร่ข่าวสารข้อมูล และความรู้ต่าง ๆ ฯลฯ

- ส่งเสริมสนับสนุน และพัฒนาการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย ได้แก่ สนับสนุนสื่อแก่หน่วยงานและแหล่งความรู้ต่าง ๆ
- ส่งเสริมให้หน่วยงานเครือข่ายจัดการศึกษาตามอัธยาศัย เช่น ห้องสมุดในสถานี่ราชการ สถานประกอบการ ฯลฯ
- ส่งเสริม สนับสนุนการพัฒนากลุ่มต่าง ๆ ตามความต้องการ และความสนใจ เช่น กลุ่มดนตรี กลุ่มสิ่งแวดล้อม พัฒนาชุมชน ฯลฯ

มนุษย์มีคุณสมบัติพิเศษที่สำคัญประการหนึ่ง คือสามารถรับรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา และตลอดการดำเนินชีวิตของแต่ละคน ความสามารถนี้ได้สั่งสมพัฒนาสืบทอดต่อกันมาเป็นลำดับ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เราเรียกกระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์นี้ว่า “การศึกษา” ดังนั้นการศึกษากับการดำเนินชีวิตของมนุษย์จึงเป็นกระบวนการอันหนึ่งอันเดียวกัน กระบวนการนี้เกิดขึ้นต่อเนื่องอยู่ตลอดชีวิต และมีการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งเป็นลำดับตลอดมา ดังนั้นตลอดระยะเวลาแห่งวิวัฒนาการของมนุษย์ มนุษย์จึงมีการศึกษาอยู่แล้ว โดยธรรมชาติทำให้สามารถพัฒนาตนเอง ให้อยู่รอดและสร้างสรรค์ความเจริญต่าง ๆ สืบมาได้จนถึงปัจจุบัน จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การเรียนรู้จากการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน และเป็นการเรียนรู้ตามความสนใจของมนุษย์โดยแท้ ไม่มีระบบหรือระเบียบตายตัว หากปรับเปลี่ยนไปตามความสนใจของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญ (รุ่ง แก้วแดง, 2538)

จีระ งามศิลป์ และคณะ (2550) กล่าวว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การศึกษาที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส โดยศึกษาจากบุคคล ประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ หรือแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ไม่ว่าจะเป็นผลการเรียนจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้ในระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพ หรือประสบการณ์การทำงาน

อุดม เขยกิจวงศ์ (2551, อ้างอิงใน คும்ส์, 1985) กล่าวว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง กระบวนการศึกษาตลอดชีวิต ที่ทุกคนได้รับและสะสมความรู้ ทักษะ เจตคติ และการรู้แจ้งจากประสบการณ์ประจำวัน และการสัมผัสกับสิ่งแวดล้อมทั้งที่บ้าน ที่ทำงานและสนามเด็กเล่น และเจตคติของสมาชิกครอบครัว และเพื่อน ๆ จากการเดินทาง การอ่านหนังสือพิมพ์ และหนังสืออื่น ๆ หรือโดยการฟังวิทยุ หรือการดูภาพยนตร์ หรือ ดูโทรทัศน์ตามปกติแล้ว การศึกษาตามอัธยาศัยไม่มีการจัด ไม่มีระบบ และบางครั้ง ไม่ได้ตั้งใจแต่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ไปตลอดชีวิตของแต่ละคนอยู่อย่างมาก แม้แต่ผู้มีการศึกษาในโรงเรียนมาแล้วก็ตาม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย หมายถึง การเรียนรู้ซึ่งเกิดจากการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคลในแต่ละวัน เช่น การดูหนัง การฟังเพลง การเล่นเกม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้คือกระบวนการเรียนรู้ที่หมายถึงการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยไม่มีการจัดระบบแต่สามารถเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้รอบตัว โดยไม่มีการบังคับ ชูเซ็น ให้เรียนรู้ แต่เกิดจากความพึงพอใจของบุคคลนั้น ๆ จึงเรียกว่า การเรียนรู้ตามอัธยาศัย

1.7 ทฤษฎีของการศึกษาตามอัธยาศัย

อุดม เขยกิจวงศ์ (2551, อ้างอิงใน วิจิตร ศรีสะอาด, 2551) ได้กล่าวถึง องค์กรและสถาบันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตามอัธยาศัย ของแต่ละคนจากสังคมที่ใกล้ตัวจนถึงสังคมภายนอก ได้แก่

1. สถาบันครอบครัว
2. สถาบันสื่อมวลชน
3. แหล่งชุมชน
4. แหล่งนันทนาการ
5. สถาบันการศึกษา
6. หน่วยงานบริการของรัฐ
7. องค์กรเอกชน
8. แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
9. ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชัยศ อิมสุวรรณ์ (2544) กล่าวว่า การทำความเข้าใจการศึกษาตามอัธยาศัยควรพิจารณาประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. การศึกษาตามอัธยาศัยเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งตามแต่สถานการณ์จะพาไปสถานการณ์แห่งการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาไม่จำกัดสถานที่ อายุ กลุ่ม รูปแบบ หรือวิธีการเรียนรู้
2. การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความสัมพันธ์กับสิ่งที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ จะเป็นบุคคลวัตถุสิ่งของ สถานการณ์ใด ๆ ก็ตาม จะตั้งใจหรือไม่ก็ตาม เช่น เรียนจากพ่อแม่ เรียนจากการทดลองทำ เรียนจากสัมผัสวัสดุ สิ่งของ สื่อ ฯลฯ การเรียนรู้ดังกล่าวเกิดขึ้น ณ จุดหนึ่ง ภายในใจของบุคคลเป็นจุด “รูจิ” ที่เกิดขึ้นเป็นกระบวนการภายใน
3. ลักษณะของการเรียนรู้ที่เกิดจากการศึกษาตามอัธยาศัย โดยทั่วไปมีลักษณะเฉพาะที่
 - 3.1 เป็นการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของการสนทนา (Conversation Base)
 - 3.2 ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดการเรียนรู้ด้วยตนเอง นับแต่เลือกที่จะเรียนรู้หรือไม่เรียนจะเรียนเรื่องใด และพอเพียงแล้วหรือยัง

3.3 การเรียนรู้คาดหมายล่วงหน้าไม่ได้ (Unpredictable) บางสถานการณ์เกิดการเรียนรู้ แต่บางสถานการณ์ไม่เกิดการเรียนรู้ บางคนเกิดการเรียนรู้ แต่ในสถานการณ์เดียวกัน บางคนไม่เกิดการเรียนรู้

3.4 การประเมินผลอยู่ที่ตัวผู้เรียนเองเป็นสำคัญ แต่บางกรณีขึ้นอยู่กับบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วย ที่จะยอมรับความรู้ที่เกิดขึ้นแต่ไม่มีรูปแบบการประเมินที่ชัดเจนแน่นอน

4. ผลของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาตามอัธยาศัยนั้น มีอยู่โดยไม่รู้ตัวเพราะเป็นการสั่งสมมาทีละเล็กทีละน้อยไม่อาจคาดหวังได้ว่าผลการเรียนรู้เป็นอย่างไรจนกว่าจะนำมาใช้ในชีวิตจริง การประเมินจึงทำได้ไม่ง่าย เพราะคุณค่าของผลการเรียนตามอัธยาศัยไม่ใช่สิ่งที่จะนำไปสู่การเรียนต่อได้มากเท่ากับการนำไปใช้ในชีวิตจริง

5. การจัดการศึกษาตามอัธยาศัยจึงเป็นเพียงการจัดการให้บุคคลเรียนรู้อย่างไม่เป็นทางการในรูปแบบที่หลากหลาย โดยการจัดสภาพแวดล้อม ปัจจัยเกื้อหนุนบรรยากาศ สถานการณ์ให้บุคคลได้เรียนรู้

สรุปได้ว่า การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่เติมเต็มความต้องการของมนุษย์ที่จะเรียนรู้ประสบการณ์ต่าง ๆ นอกเหนือการเรียนในระบบโรงเรียน ได้ในทุกที่ทุกเวลา การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเรียนรู้ ที่มีมาตั้งแต่มนุษย์เกิดมา เรียนรู้จากธรรมชาติ เช่น การหาอาหาร การปลูกผักสวนครัว อยู่ร่วมกับสมาชิกในครอบครัว แต่ในสังคม อุตสาหกรรม มนุษย์เรียนรู่มากขึ้นจากการสื่อสาร การอ่านการเขียน การดูโทรทัศน์ การฟังวิทยุ ติดต่อกับชายในประเทศและต่างประเทศ ในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ทำให้มนุษย์ต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ทำให้ต้องแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ตลอดชีวิตและตลอดเวลา

2. แนวคิดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้และลีลาการเรียนรู้

2.1 ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้ พีรเทพ รุ่งคุณากร (2553) ระบุว่า การเรียนรู้ (learning) หมายถึง กระบวนการและผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางความคิด ความเข้าใจ ทักษะคติ อารมณ์ ความรู้สึก และทักษะต่าง ๆ เกิดเป็นความสามารถที่คงทนใช้ในการดำรงชีวิตของบุคคลซึ่งจะแสดงออกมาให้ผู้อื่นรับรู้หรือไม่ก็ได้ โดยเป็นผลมาจากประสบการณ์และ/หรือจากการฝึกฝนปฏิบัติ ซึ่งเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ และเกิดได้ทั้งที่มีรูปแบบและไม่มีรูปแบบ การเรียนรู้นี้แม้มิใช่การตอบสนองตามธรรมชาติ สัญชาตญาณ วุฒิภาวะ แต่ต้องอาศัยพัฒนาการ โอกาส และการสนับสนุนต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมด้วย เช่น ปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อมและสังคม สอดคล้องกับนักวิชาการและนักจิตวิทยาหลายท่านที่กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเดิมสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวรและเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน การเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมหรือพึงประสงค์จะนำไปสู่การพัฒนาตนที่ดีขึ้น

2.2 ความหมายของการเรียนรู้ตลอดชีวิต

การเรียนรู้นั้นเป็นกระบวนการและผลสืบเนื่องตลอดชีวิต พิรเทพ รุ่งคุณากร (2553) อธิบายถึงหลักสำคัญ 5 ประการตามแนวคิดสากลของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learning) คือ

- 1) การเรียนรู้ที่จะเรียนรู้และที่จะรู้ (Learn how to learn and to know) หมายถึง ความสามารถค้นพบวิธีเรียนรู้แบบที่เหมาะสมกับตัวเองและมีการแสวงหาความรู้ต่าง ๆ ด้วยการชี้นำตนเอง (Self-directedness) เพื่อจะได้รับคุณประโยชน์จากการเรียนรู้และการศึกษาไปตลอดชีวิต
- 2) การเรียนรู้ที่จะปฏิบัติ (Learn how to do) หมายถึง ความสามารถนำความรู้ไปปฏิบัติหรือปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตและอนาคตได้ รวมทั้งความรู้ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติเอง
- 3) การเรียนรู้ที่จะเป็นตัวเอง (Learn how to be) คือ ความสามารถในการพัฒนาตนจนบรรลุศักยภาพในด้านต่าง ๆ ตลอดจนปรับปรุงบุคลิกภาพของตนให้ดีขึ้น มีความภาคภูมิใจหรือพึงพอใจในตัวเอง และเป็นตัวของตัวเอง
- 4) การเรียนรู้ที่จะอยู่กับผู้อื่น (Learn how to live together) หมายถึง ความสามารถในการปรับตัวและดำเนินชีวิตอยู่ร่วมในสังคมกับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลายด้วยความเข้าใจอันดีต่อกัน
- 5) การเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงตน (Learn how to change or to transform) หมายถึง ความสามารถในการเปลี่ยนแปลงตัวเองให้เท่าทันและเหมาะสมความเปลี่ยนแปลงทางสังคมและโลก

หลักการทั้ง 5 ประการนี้ บุคคลทุกคนถือว่าเป็นผู้เรียน (Learner) ในสังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning society) และจำเป็นต้องได้รับโอกาสและการสนับสนุนทางการศึกษาตลอดชีวิต (Lifelong education) ซึ่งเป็นเรื่องของการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นอย่างเหมาะสมทั้งในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียน และตามอัธยาศัยตลอดช่วงชีวิตของทุกคนทั้งในวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่

พิรเทพ รุ่งคุณากร (2553) เน้นว่า การเรียนรู้ต้องอาศัยประสบการณ์ โดยเฉพาะการมีประสบการณ์ตรงและการฝึกหัด ดังนั้น การเรียนรู้ที่ดีมักเกิดขึ้นจากการประสบการณ์และการปฏิบัติเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ความรู้ที่เกิดขึ้นมิใช่เพียงตัวความรู้ที่เกิดขึ้นในความคิดและความทรงจำเท่านั้น แต่เป็นความสามารถและทักษะต่าง ๆ ที่พัฒนาไปสู่ความชำนาญได้ และมีทั้งความเข้าใจทัศนคติ มุมมอง โลกทัศน์ และอารมณ์ความรู้สึกรวมอยู่ในการเรียนรู้ด้วยเสมอ ทั้งในกระบวนการและผล ซึ่งความรู้ในความหมายนี้มักเป็นสิ่งที่บุคคลสร้างจากการให้ความหมายกับประสบการณ์ของตนเองและปรับผลให้เป็นโครงสร้างการเรียนรู้ของตน หรือไม่ก็ค้นพบจากประสบการณ์และการฝึกฝนของตัวเองเรื่อยมา บุคคลอาจจะสร้างความรู้จากประสบการณ์ตรงที่ได้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองหรือจากการติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น ความรู้และการเรียนรู้ของบุคคลจึงไม่ใช่สิ่งที่อยู่ภายนอกตัวบุคคล แต่เป็นกระบวนการที่ไม่หยุดนิ่งและสามารถนำมาใช้ทำงานและดำเนินชีวิต หรือเป็นปัจจัยในการพัฒนาตนตลอดชีวิต กล่าวได้ว่า การเรียนรู้สัมพันธ์กับชีวิตและเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต การเรียนรู้ที่ดีจึงมุ่งพัฒนาบุคคลที่เกิดขึ้นเป็นปกติวิสัยในชีวิตประจำวันของทุกคนทุกเวลา ทุกสถานที่

ในปัจจุบัน การเรียนรู้ตลอดชีวิตเป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง และครอบคลุมกิจกรรมการเรียนรู้ทุกด้านทุกอย่าง โดยมีเป้าหมายที่จะปรับปรุงความรู้ความสามารถของมนุษย์ยิ่ง ๆ ขึ้น โดยการประชุมระหว่างชาติที่จัดโดยองค์การ UNESCO ที่กรุงมอนทรีออล ค.ศ.1986 ได้กำหนดสาระสำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนี้ (พิรเทพ รุ่งคุณากร, 2553)

1. มนุษย์แสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา เพราะมนุษย์เราเรียนรู้จากธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และสังคมทุกขณะ
2. การเรียนรู้ที่แท้จริงไม่ได้จำกัดแต่เพียงในโรงเรียน แต่ครอบคลุมถึงการศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาเกิดได้ตามโอกาสจึงไม่มีวันสิ้นสุด
3. การเรียนรู้ตลอดชีวิตเปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้รับการศึกษา สามารถเลือกเรียนตามรูปแบบที่ตนต้องการ ยืดหยุ่นได้ตามโอกาส ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้จากทุกแห่งตามโอกาสจะอำนวย ฉะนั้น มนุษย์จึงมีโอกาสที่จะพัฒนาชีวิตให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยการเรียนรู้ที่ไม่มีจุดจบไปตลอดชีวิต

2.3 รูปแบบสำคัญของการเรียนรู้

พิรเทพ รุ่งคุณากร (2553) ได้อธิบายถึงรูปแบบสำคัญของการเรียนรู้ 3 ลักษณะ ดังนี้

1. การมีประสบการณ์ตรงและการสังเกต กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์เกิดจากการรับรู้และให้ความหมายหรือการตีความในประสบการณ์ส่วนบุคคล ดังนั้น การมีประสบการณ์ตรงที่มีการสังเกตผ่านประสาทสัมผัสอย่างชัดเจน เช่น การเห็น การฟัง การได้กลิ่น การลิ้มรส หรือการจับต้องสัมผัสจนเกิดความรู้สึกหรือความคุ้นชินอย่างเด่นชัด จึงมีความสำคัญเป็นพื้นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เป็นสิ่งที่ผู้เรียนให้ความหมายทางบวก เห็นคุณค่า หรือมีความสนใจ ความพอใจ หรือความนิยมชื่นชม ยิ่งทำให้เกิดการเรียนรู้เร็วมากขึ้น การสร้างทัศนคติที่ดีให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกพึงพอใจจะช่วยทำให้การมีประสบการณ์ตรงและการสังเกตเป็นสิ่งที่มีความหมายอย่างยิ่ง
2. การสาธิตและการเลียนแบบ การเรียนรู้ที่สำคัญรูปแบบหนึ่ง คือ การเห็นตัวแบบกระทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง โดยเฉพาะตัวแบบที่ผู้เรียนชื่นชอบจะยิ่งทำให้เกิดความสนใจ และหากผู้เรียนมีความสามารถหรือได้รับการสนับสนุน เสริมสร้าง พัฒนาให้เลียนแบบได้ การเรียนรู้ยิ่งมีประสิทธิภาพมากขึ้น และทำให้เกิดทักษะความชำนาญ อันนำไปสู่การต่อยอด หรือพลิกแพลงสร้างแบบของตัวเองที่แตกต่างไปจากเดิม
3. การเรียนรู้และการสร้างความรู้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ผู้เรียนเรียนรู้และสร้างความรู้เองจากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม โดยครูสามารถช่วยสนับสนุนผู้เรียนให้ปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางปัญญาของเขาได้ด้วยการจัดสภาพการณ์ที่เหมาะสม กล่าวคือ เน้นความสำคัญของกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนและความสำคัญของความรู้เดิม โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนออกไปสังเกตสิ่งที่เขาเองสนใจใคร่รู้และนำมาร่วมกันอภิปรายแลกเปลี่ยนเรียนรู้

ในบรรยากาศที่เป็นสุข ทั้งนี้ต้องมีการสรุปผลการค้นพบ ตลอดจนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากเอกสาร หรือแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ รอบตัว เพื่อตรวจสอบความรู้ที่ได้มา และเพิ่มเติมเป็นความรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น สิ่งที่สำคัญของการเรียนรู้ในแนวทางนี้ คือ ต้องให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริง ค้นหาความรู้ด้วยตนเอง จนค้นพบความรู้และรู้จักสิ่งที่ค้นพบอย่างจริงจังว่า ลึกๆ แล้วสิ่งนั้นคืออะไร มีความสำคัญมากน้อยเพียงไร และทำการศึกษาค้นคว้าต่อไปยิ่งขึ้นให้เกิดความลึกซึ้งจนถึงรู้แจ้ง ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนรู้จักสังเกตและสำรวจสิ่งต่าง ๆ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้เรียน ตลอดจนช่วยให้ผู้เรียนคิดค้นต่อ ๆ ไป โดยเฉพาะการเรียนรู้แบบเน้นความร่วมมือให้มีการเรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่ม โดยเฉพาะในการแก้ปัญหาและพัฒนาการยอมรับนับถือเคารพความคิดและเหตุผลของผู้อื่น นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งส่งเสริมความสัมพันธ์ของเรื่องที่เรียนกับชีวิตจริงจนสามารถเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนเข้ากับชีวิตจริงได้ เป็นกิจกรรมที่ท้าทายกระบวนการทางปัญญาของผู้เรียน โดยกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างเต็มที่ และพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน และเมื่อผู้เรียนค้นพบความรู้แล้วครูต้องช่วยผู้เรียนประเมินความคิดรวบยอด ตรวจสอบความคิดและทักษะการคิดต่าง ๆ

4. การชี้แนะตนเองในการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นสิ่งที่มีค่า ซึ่งจำเป็นต้องเริ่มจากความสนใจและความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการชี้แนะตนเองและการใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เช่น การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การสมัครใจไปศึกษาด้วยตนเองกับครูผู้ชำนาญ ผู้รู้ หรือปราชญ์ของชุมชนหรือท้องถิ่น การสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ การเยี่ยมชมสถานที่และใช้แหล่งเรียนรู้และสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ตามความถนัดและความสนใจ และนำประสบการณ์หลายอย่างมาผสมผสานกันให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ หรือสามารถเชื่อมโยงกับเหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมของผู้เรียน จนผู้เรียนสามารถนำผลการเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริง

5. การเชื่อมกับเครือข่ายการเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก เช่น ชุมชน ครอบครัว องค์กรต่าง ๆ เพื่อช่วยสร้างความสัมพันธ์และร่วมมือกันให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประโยชน์สูงสุด

อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะการเรียนรู้จะเกิดขึ้นในรูปแบบใด สิ่งที่สำคัญ คือ ผู้เรียนใฝ่รู้ มีใจรักที่จะเรียนรู้ กับการสนับสนุนของครู ทั้งนี้ การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน โดยครูควรมีลักษณะเป็นกัลยาณมิตร ผู้ช่วยเหลือเกื้อกูล ย่อมจะทำให้ผู้เรียนยินดีเป็นศิษย์ มีความศรัทธาต่อครู อันเป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการการเรียนรู้ และก่อให้เกิดการพัฒนา

2.4 การจัดการเรียนรู้

โดยทั่วไป การจัดการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบ 3 ประการ คือ (พินทพร รุ่งคุณากร, 2553) 1. การกำหนดทิศทางของการจัดการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ไม่ใช่ตัวเป้าหมาย แต่เป็นกระบวนการ ดังนั้นจึงต้องกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ และการจัดการเรียนรู้เป็นเครื่องมือนำไปสู่จุดหมาย

2. กระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ถือเป็นหัวใจในการจัดการเรียนรู้ ที่ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมและเรียนรู้ด้วยกัน ควรเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวาและเกิดจากความเข้าใจ โดยผู้เรียนและผู้สอนมีบทบาทรับผิดชอบต่อตนเองร่วมกัน

3. การพัฒนาคลังความรู้หรือขุมความรู้ การเรียนรู้เกิดขึ้นจากแหล่งต่าง ๆ มิใช่จากแหล่งใดแหล่งหนึ่งเพียงแหล่งเดียว เพื่อใช้พัฒนาให้เกิดคลังความรู้ที่ใช้การได้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ที่ดีควรช่วยผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบและพัฒนาคลังความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนมีทักษะความสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้และคำตอบต่าง ๆ ที่ตนต้องการ สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

องค์ประกอบดังกล่าวนี้สอดคล้องกับ Carl R. Rogers (1996: 62, อ้างถึงใน พินทพร รุ่งคุณากร, 2553) ที่เชื่อว่า มนุษย์นั้นเป็นผู้มีศักยภาพ มีพลังในการเรียนรู้และแสวงหาประสบการณ์ การเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง มีความเต็มใจที่จะรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเอง ดังนั้นความสำเร็จของการเรียนรู้ขึ้นอยู่กับความเต็มใจของผู้เรียน Rogers เสนอว่า ต้องให้โอกาสผู้เรียนได้ขึ้นำการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยครูเป็นผู้จัดประสบการณ์ต่าง ๆ หรือเป็นผู้ส่งเสริมการเรียนรู้ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนหรือมีส่วนร่วมในการเลือก เริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยการรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ครูต้องสนใจประสบการณ์เดิมและความต้องการของผู้เรียนช่วยเชื่อมโยงมาสู่เนื้อหาและ เทคนิคการสอนที่เหมาะสม สนุก และให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างมากที่สุดในการเรียนรู้และได้ค้นพบเอง รวมทั้งบรรลุผลสำเร็จของงานการเรียนรู้ที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

4. สัมพันธภาพที่ดี ปฏิสัมพันธ์ที่ดีจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงาม พัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

5. ครูคือผู้อำนวยความสะดวกและเป็นแหล่งเรียนรู้ ครูจะต้องมีความสามารถค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียน และสามารถจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ความเต็มใจของครูที่จะช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข ครูจะต้องให้ทุกอย่างแก่ผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นความเชี่ยวชาญ ความรู้ เจตคติ และการฝึกฝน โดยผู้เรียนมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้นั้นได้

6. การช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจตัวเองและภาคภูมิใจในตัวเอง การจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นตนเอง มั่นใจในตนเอง และสามารถจัดการหรือควบคุมตนเองได้มากขึ้น

7. การจัดการเรียนรู้ต้องช่วยพัฒนาผู้เรียนหลาย ๆ ด้านไปพร้อม ๆ กัน ทั้งนี้ ครูต้องมีความเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ ในรูปแบบและมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน จึงต้องแสวงหาวิธีการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมผู้เรียนให้เหมาะสมในแต่ละคน

2.5 วิธีการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้มีหลากหลายวิธี ที่ครูต้องนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับและเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาที่สอนกับเป้าหมาย ครูต้องสามารถถ่ายทอดความรู้ในเนื้อหาสู่การเรียนการสอนที่เป็นวิชาเฉพาะ และทำให้เกิดการพัฒนาในตัวผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ครูจึงต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้ความสำคัญต่อความต้องการ แรงจูงใจภายใน และความสามารถที่จะพัฒนาของผู้เรียน ผ่านการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสภาพแวดล้อมเป็นมิตร อบอุ่น ปลอดภัย มีครูคอยชี้แนะและช่วยเหลือผู้เรียน ให้เรียนรู้ได้อย่างสะดวกจนบรรลุผล ซึ่งผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากหากมีส่วนร่วมในการและได้รับโอกาสในการพัฒนาด้วยตนเอง โดยสรุปวิธีการจัดการเรียนรู้ที่สำคัญ ดังนี้ (พีรเทพ รุ่งคุณากร, 2553)

1. วิธีเน้นปฏิสัมพันธ์และการมีส่วนร่วม เป็นการจัดการเรียนรู้บนพื้นฐานสัมพันธภาพที่ดี หรือแบบร่วมมือและพัฒนาทักษะทางสังคม ใช้ประสบการณ์ของครูและผู้เรียนเพื่อช่วยผู้เรียนพัฒนาความรู้ กิจกรรมสำคัญที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยวิธีนี้ คือ การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ มีการแบ่งปันทรัพยากรการเรียนรู้ช่วยเหลือกัน รวมทั้งกำลังใจแก่กันและกัน

2. วิธีเน้นประสบการณ์ เป็นวิธีการส่งเสริมความรู้โดยประสบการณ์และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ของตนโดยตรงและได้รับประสบการณ์ด้านอารมณ์ความรู้สึกที่จะนำมาปรับความรู้ เจตคติ และค่านิยมของตน ผู้เรียนนำเอาการเรียนรู้อันเกิดขึ้นใหม่ไปประยุกต์ใช้ในลักษณะหรือสถานการณ์ต่าง ๆ จนเกิดเป็นแนวทางปฏิบัติของผู้เรียนเอง

3. วิธีเน้นที่ชั้นเรียน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นบรรยากาศแหล่งการศึกษา กิจกรรมการเรียนรู้อาศัยเนื้อหาวิชาที่ ครูทำความเข้าใจกับนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะของวิธีเรียนและความรับผิดชอบ

4. วิธีเน้นที่การบูรณาการ เป็นวิธีการที่ครูใช้รูปแบบวิธีการที่หลากหลายในการจัดการเรียนรู้ กำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ร่วมกัน และยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล ลดการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาลง ให้ผู้เรียนได้เรียนจาก

ประสบการณ์จริงที่เป็นประโยชน์ในแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง ครูทำหน้าที่เตรียมการ จัดสิ่งเร้า ให้คำปรึกษา วางแนวกิจกรรม และประเมินผล

อาจกล่าวได้ว่า ในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักให้ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาธรรมชาติของตนเต็มศักยภาพ มุ่งเน้นประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญและต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องต่อชีวิต

พืรเทพ รุ่งคุณากร (2553) เห็นว่า การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นตัวตั้งหรือยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูต้องจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ ทำกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน ทั้งทางกาย ทางสติปัญญา ทางจิตใจ และทางสังคม มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ผู้เรียนสามารถนำวิธีการเรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ตรงตามหลัก CIPPA ของทศนา แชนณี ที่ว่า

C มาจากคำว่า Construction หมายถึง ผู้เรียนมีการสร้างความรู้ด้วยตนเองตามแนวคิดของ “Constructivism”

I มาจากคำว่า Interaction หมายถึง การปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นหรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคล และแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Physical Participation หมายถึง การให้ผู้เรียนมีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายโดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ เป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางกาย

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึง การเรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่าง ๆ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

A มาจากคำว่า Application หมายถึง การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์จากการเรียน และช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีแต่เพียงการสอนเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนเข้าใจ โดยขาดการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จะทำให้ผู้เรียนขาดการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติทำให้การเรียนไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร

2.6 ความหมายของลีลาการเรียนรู้

ลีลาการเรียนรู้ มาจากคำว่า Learning Style ซึ่งสามารถแปลได้หลากหลาย เช่น ลีลาการเรียนรู้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553) ลักษณะการเรียนรู้ (วรพงศ์ ไชยฤกษ์, 2549) รูปแบบการเรียนรู้ (แสงหล้า โปธา และคณะ, 2548) วิธีการเรียน (กรมวิชาการ, 2544) เป็นต้น ดังนี้

Brown (2000: 113) ได้ให้ความหมายของลีลาการเรียนรู้ (Learning Style) ว่าเป็นวิธีการที่เราเรียนรู้สิ่งหนึ่งเป็นปกติ และวิธีที่เราใช้ในการแก้ปัญหา ซึ่งการเลือกใช้วิธีดังกล่าวขึ้นอยู่กับ การเชื่อมโยงที่ไม่สามารถแยกแยะได้ระหว่างบุคลิกภาพและสติปัญญา การเชื่อมโยงนี้หมายถึงลีลาปริชาณหรือวิธีเฉพาะที่ผู้เรียนแต่ละคนใช้ในการเรียนรู้ภาษา ลีลาการเรียนรู้หมายถึงวิธีการเรียนที่เกี่ยวข้องกับบริบทการเรียนการสอน ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยทางจิตพิสัยและปัจจัยทางพลพิสัย

Leaver, Ehrman and Shekhtman (2005: 65) ได้ให้ความหมายของลีลาการเรียนรู้ (Learning Style) ว่าเป็นรูปแบบพฤติกรรมในการเรียนรู้ การพัฒนาหรือการตอบสนองต่อข้อมูลรูปแบบส่วนบุคคลที่ผู้เรียนนิยมใช้ในการเรียนรู้

กรมวิชาการ (2544: 2) ได้ให้ความหมายของวิธีการเรียนรู้ว่าเป็นพฤติกรรมหรือการปฏิบัติของผู้เรียนในการจัดการเกี่ยวกับการเรียนซึ่งแตกต่างกันตามสติปัญญา ลักษณะเฉพาะของผู้เรียน และสภาพแวดล้อมทางการเรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร

ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ (2546: 102) ได้ให้ความหมายของวิธีการเรียนรู้ว่า คำว่า “วิธีการเรียนรู้” มาจากคำในภาษาอังกฤษว่า “Learning style” ซึ่งมีผู้แปลเป็นคำศัพท์ภาษาไทยไว้หลายคำ เช่น แบบการเรียน วิธีการเรียน และมีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ซึ่งความหมายของแต่ละท่านสรุปได้ว่ามี 3 ลักษณะ คือ ประการแรก หมายถึง วิธีการเรียนรู้ หรือยุทธวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ประการที่สอง หมายถึง ลักษณะการรับและการคงไว้ซึ่งสิ่งที่เรียน และประการที่สาม หมายถึง การมี ปฏิสัมพันธ์ และตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ จากความหมายต่าง ๆ ดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า วิธีเรียน หมายถึง วิธีการเรียนรู้ที่ผู้เรียนใช้ในการรับรู้และคงไว้ซึ่งสิ่งที่เรียน และตอบสนองต่อ สภาพแวดล้อมของการเรียนรู้

แสงหล้า โปธา และคณะ (2548: 5) ได้ให้ความหมายของรูปแบบการเรียนรู้ว่าเป็นวิธีการที่ ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยมีองค์ประกอบของพฤติกรรมการเรียนที่มาจากประสบการณ์และ สภาพแวดล้อม

วรพงศ์ ไชยฤกษ์ (2549: 9) ได้ให้ความหมายของลักษณะการเรียนรู้ว่าเป็นความแตกต่างและความหลากหลายในกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีการ ใดวิธีการหนึ่งที่ตนเองชอบใช้ในการเรียนมากกว่าวิธีการอื่น ๆ

ทิตนา แคมมณี (2551: 2) ได้ให้ความหมายของลีลาการเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนรู้ หรือแบบการเรียน (Learning style) ว่าเป็นลักษณะหรือวิธีการเรียน หรือวิธีการคิด หรือวิธีการแก้ปัญหา ที่บุคคลชอบหรือมีความถนัดในการใช้เป็นประจำ หรือใช้เป็นส่วนใหญ่ในการเรียนรู้เรื่องต่าง ๆ ใน ชีวิตประจำวัน และเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ช่วยให้บุคคลนั้นเกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เนื่องจากมีความ สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ กระบวนการทางสติปัญญา สภาพแวดล้อมและประสบการณ์ของบุคคลนั้น

ราชบัณฑิตสถาน (2553: 257) ได้ให้ความหมายของลีลาการเรียนรู้ว่า เป็นลักษณะลีลาที่ผู้เรียนแต่ละคนใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้และแก้ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนเรื่องหนึ่ง ๆ ในบริบทของการเรียน ลีลาการเรียนรู้มีความหมายเช่นเดียวกับลีลาปริชาน (Cognitive style) เนื่องจากลีลาการเรียนรู้เป็นลักษณะของการคิด การแสดงออก และการทำงานของระบบต่าง ๆ ในร่างกาย ลีลาการเรียนรู้เป็นสิ่งที่ผู้สอนสามารถเสนอแนะหรือฝึกฝนให้กับผู้เรียนได้ เนื่องจากการเรียนในบางเรื่องหรือบางหัวข้อจำเป็นต้องใช้ลีลาเฉพาะแบบจึงจะได้ผล

จากการศึกษาความหมายของลีลาการเรียนรู้สรุปได้ว่า เป็นรูปแบบการเรียนรู้หรือลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่ผู้เรียนแต่ละคนชอบและปฏิบัติเป็นประจำ ในอันที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้หรือการรับรู้ได้ดีที่สุดสำหรับตนเอง สามารถรับข้อมูลโดยผ่านเส้นทางการรับรู้ 3 ทาง คือ การรับรู้ทางสายตาโดยการมองเห็น (Visual Perceptors) การรับรู้ทางโสตประสาทโดยการได้ยิน (Auditory Perceptors) และการรับรู้ทางร่างกายโดยการเคลื่อนไหวและการรู้สึก (Kinesthetic Perceptors) ซึ่งสามารถนำมาจัดเป็นสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียนได้ 3 ประเภท ดังนี้

2.7 ความสำคัญของลีลาการเรียนรู้

Cross (1979: 111) ได้แสดงความคิดเห็นว่า เราไม่สามารถสรุปได้ว่าผู้เรียนทุกคนจะเรียนรู้ได้เร็วเท่ากันจากสื่อการสอนชนิดเดียวกันและจากวิธีการสอนที่เหมือนกัน ดังนั้นเราจึงควรคำนึงถึงความแตกต่างในด้านของบุคลิกภาพ วิธีการเรียนรู้และจุดประสงค์ในการเรียนของแต่ละบุคคล อีกทั้งเราควรมีจุดมุ่งหมายในการสอนให้ผู้เรียนรู้จักวิธีที่จะเรียนรู้ ให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารภาษาได้อย่างมีประสิทธิภาพถึงแม้ความรู้ทางภาษาของผู้เรียนแต่ละคนจะมีขีดจำกัดก็ตาม เราควรให้ผู้เรียนมั่นใจในความสามารถของผู้เรียนเองในการเลือกหรือสร้างสรรค์สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนและบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนภาษาตามที่ได้ตั้งใจไว้

Logan (1979: 95) ได้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการเรียนของผู้เรียนกับแนวการสอนแบบรายบุคคลว่า แนวการสอนแบบรายบุคคลที่ทำให้ผู้เรียนสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียน ได้รับการออกแบบให้สอดคล้องกับความสามารถและวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน

Dohen and Weaver (1997: 9) ได้สรุปถึงความสำคัญของลีลาการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้กับการเรียนภาษา หากผู้สอนออกแบบการสอนให้เข้าถึงวิธีการเรียนรู้ภาษาของผู้เรียน จะช่วยให้ผู้เรียนรับรู้ถึงลีลาการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ที่จะทำให้ตนเองสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด วิธีการเรียนที่พัฒนาความเข้าใจและการใช้ภาษาเป้าหมาย วิธีการเรียนที่พวกเขาจะนำไปต่อยอดการเรียนรู้ และการสื่อสารภาษาเป้าหมายหลังจากการเรียนในห้องเรียน นอกจากนี้การสนับสนุนให้ผู้เรียนได้ใช้ลีลาการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ของตนเอง จะช่วยผู้เรียนให้มีความรับผิดชอบที่จะพยายามในการเรียนและการใช้ภาษาเป้าหมายและการปล่อยให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์การเรียนรู้ภาษาด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนกลายเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น

Tileston (2005: 25, citing Sousa, 1995) ได้สรุปความสำคัญของการศึกษาลีลา การเรียนรู้ของผู้เรียนกล่าวคือ ผู้สอนต้องทำความเข้าใจว่าผู้เรียน มีความพึงพอใจในการใช้ประสาทสัมผัสที่ต่างกันสำหรับการเรียนรู้ ซึ่งทำให้มีการแสดงออกทางพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ระหว่างที่ผู้เรียนอยู่ในห้องเรียน ผู้สอนจึงควรสอดคล้องไปในวิธีเดียวกับที่ผู้เรียนใช้ในการเรียนรู้ มีผู้เรียนจำนวนไม่น้อยที่มีปัญหาในการเรียนกับผู้สอนคนหนึ่ง แต่กลับสามารถเรียนรู้ได้อย่างง่ายดายกับผู้สอนอีกคนหนึ่ง บางครั้งพฤติกรรมของผู้เรียนอาจตีความได้ว่าผู้เรียนไม่ให้ความสนใจในการเรียนหรือไม่ต้องการที่จะเรียน ซึ่งในความเป็นจริงแล้ว พฤติกรรมดังกล่าวนี้สามารถบ่งบอกถึงเทคนิคการสอนที่ไม่เหมาะสมหรือผู้สอนใช้เทคนิควิธีการสอนเพียงวิธีเดียวเท่านั้น หากผู้สอนใช้วิธีการสอนที่หลากหลายให้สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ตามประสาทสัมผัสที่แตกต่างกันของผู้เรียน และใช้ระยะเวลาได้อย่างเหมาะสม ก็จะทำให้คุณภาพของการเรียนรู้ไปในทางที่ดีขึ้น

เชียรศรี วิวิธสิริ (2527: 174, 185) ได้สรุปถึงความสำคัญของลีลาการเรียนรู่ว่า การสอนที่ดีของครูผู้สอนต้องปฏิสัมพันธ์กันระหว่าง 2 ตัวแปร คือ ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม เมื่อผู้สอนเลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมแล้วจะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องที่สอน มีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนรู้ สามารถนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ปัจจัยที่จะกำหนดวิธีการสอนของครู ได้แก่ จุดมุ่งหมายของการศึกษา และบทเรียน ลักษณะของหลักสูตรและเนื้อหาวิชา ผู้สอน สื่อการสอน และลักษณะของผู้เรียน หากพิจารณาบทบาทในการเรียนการสอนแล้ว จะเห็นว่าวิธีการสอนของผู้สอนจะต้องสอดคล้องกับวิธีการเรียนของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้ของผู้เรียนประสบผลสำเร็จ

กรมวิชาการ (2544: 4) ได้สรุปความสำคัญของวิธีการเรียนว่า การที่ผู้สอนรู้วิธีการเรียนของผู้เรียน เป็นการตระหนักถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ทำให้ทราบว่าผู้เรียนมีวิธีการเรียนแบบใดที่จะทำให้เกิดผลการเรียนรู้แก่ตัวเขาสูงสุด อีกทั้งทราบแรงจูงใจในการเรียนและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของตนเอง ซึ่งถ้าผู้เรียนพอใจและตั้งใจเรียนก็จะลดพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์หลาย ๆ อย่างที่อาจเกิดขึ้นในห้องเรียน ทำให้ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการสอนได้ง่าย ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน หรือแม้แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนด้วยกันเองก็ จะดีขึ้น เป็นการมองกระบวนการเรียนการสอนที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับผู้เรียนที่ทำให้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนรายคนเพิ่มสูงขึ้น

ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ (2546: 102 - 103) ได้สรุปความสำคัญของการประเมินวิธีเรียนของผู้เรียน ว่าเท่าที่ผ่านมาโดยปกติผู้สอนส่วนใหญ่มักให้ความสนใจว่าผู้เรียนจะเรียนเนื้อหาเกี่ยวกับอะไรมากกว่าจะสนใจว่าผู้เรียนมีวิธีเรียนอย่างไรเกี่ยวกับเนื้อหาเหล่านั้น เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้มีผู้เรียนเพียงจำนวนไม่มากเท่านั้นที่เรียนด้วยความพึงพอใจ เพราะการจัดการเรียนการสอนของผู้สอนมีความ สอดคล้องกับวิธีเรียนของผู้เรียน แต่จะมีผู้เรียนจำนวนมากที่จำใจต้องนั่งเรียนในชั้นเรียน ทั้งที่การจัดการเรียนการสอนของผู้สอนไม่สอดคล้องกับวิธีเรียนของตน จึงมีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์

ไม่เป็นที่น่าพอใจ ซึ่งอาจเกิดจากการขาดความกระตือรือร้น และขาดแรงจูงใจในตัวผู้เรียน ซึ่งลักษณะเช่นนี้เป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนที่ไม่สามารถตอบสนองธรรมชาติ และศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ เช่น ถ้าผู้เรียนชอบวิธีเรียนแบบให้มีโอกาสหลากหลาย แต่ผู้สอนสอนลักษณะให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเพียงอย่างเดียว อาจมีผลทำให้ผู้เรียนไม่ยอมเรียน เบื่อหน่าย และไม่สนใจเรียนในวิชานั้นได้

การประเมินวิธีเรียนของผู้เรียนจึงเป็นการแสดงให้เห็นว่า ผู้สอนให้ความสำคัญในเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคล เพราะผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านร่างกาย และจิตใจ ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีเรียนที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง การเรียนรู้เป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล และการเรียนรู้เกิดขึ้นได้เพราะตัวผู้เรียนเอง โดยเฉพาะในปัจจุบันผู้สอนต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในลักษณะของการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ผู้สอนจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียน โดยมีแนวความคิดว่า ผู้เรียนทุกคนย่อมมีความแตกต่างกัน มีความคิดเห็น การเลือกสิ่งที่เรียน และที่สำคัญคือ มีวิธีเรียนที่แตกต่างกัน ดังนั้นไม่มีวิธีสอนใดที่เป็นวิธีสอนที่ดีที่สุด ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ศึกษาวิธีเรียนของผู้เรียนว่ามีลักษณะเป็นเช่นใด เพื่อจะได้วางแผนและเตรียมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับลักษณะวิธีเรียนของผู้เรียน ทั้งนี้ได้มีผลการวิจัยหลายเรื่องที่ชี้ชัดว่า ผู้เรียนที่ผ่านการเรียนรู้ในลักษณะที่สอดคล้องกับวิธีเรียนของตนเอง จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าผู้เรียนที่ผ่านการเรียนในลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับวิธีเรียนของตนเอง

จากผลการวิจัยดังกล่าวจึงเป็นข้อมูลสนับสนุนให้เห็นถึงความสำคัญของการประเมินวิธีเรียนของผู้เรียน เพื่อให้ผู้สอนได้ทราบข้อมูลสำคัญว่าผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีเรียนแบบใดที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีที่สุด ซึ่งถ้าผู้เรียนได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง จะทำให้ผู้เรียนแต่ละคนได้รับประโยชน์สูงสุดคือได้พัฒนาศักยภาพตนเองสูงสุด นอกจากนี้จะทำให้เป็นการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ในชั้นเรียนให้ดีขึ้น เพราะผู้เรียนทุกคนได้รับการตอบสนองตามความต้องการของแต่ละคนอย่างแท้จริง

วรพงศ์ ไชยฤกษ์ (2549: 76 - 77) ได้สรุปความสำคัญของลีลาการเรียนรู้ว่า การศึกษาลักษณะการเรียนรู้ และกลวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนภาษา เพราะจะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับลักษณะต่าง ๆ ของผู้เรียน เนื่องจากว่าผู้เรียนแต่ละคนจะมีลักษณะการเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน หากผู้สอนได้มีโอกาสศึกษาวิจัยลักษณะการเรียนรู้ และกลวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มเป้าหมายของตนแล้ว ก็สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการและความชอบในการเรียนตามแบบของผู้เรียนได้อย่างทั่วถึง และกิจกรรมการเรียนการสอนก็มีความน่าสนใจได้มากขึ้นด้วย

สุระ ประธาน และคณะ (2549: 1) ได้สรุปความสำคัญของการศึกษาวิธีการเรียนว่า ถ้าอาจารย์ผู้สอนทราบวิธีการเรียน (Learning Style) ของนิสิตเพียงพอแล้ว อาจารย์ผู้สอนในแต่ละกระบวนวิชาจะได้นำไปพัฒนาออกแบบวิธีการสอน (Teaching Style) หรือออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดทำสื่อประกอบการเรียนการสอน เพื่อให้ นิสิตแต่ละคนได้มีทางเลือกที่จะเรียนรู้ในกระบวนวิชาต่าง ๆ ได้สอดคล้องกับความถนัดที่จะใช้วิธีการเรียนหรือแบบการเรียนรู้วิธีใดวิธีหนึ่ง หรือหลาย ๆ วิธีผสมกัน เพื่อช่วยให้นิสิตได้สำเร็จการศึกษาเป็นบัณฑิตที่มีความรู้ ความสามารถในสาขาวิชานั้น ๆ อย่างมีคุณภาพ

ทิตนา แคมมณี (2551: 29 - 31) ได้สรุปความสำคัญของลีลาการเรียนรู้อย่างต่อไปนี้

1. การที่ผู้สอนตระหนักถึงธรรมชาติที่แตกต่างกันของผู้เรียน เข้าใจว่าผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจากการมีกระบวนการรับรู้ กระบวนการคิด ประสบการณ์เดิม พฤติกรรม บุคลิกลักษณะรวมทั้งบริบทและสภาพแวดล้อมไม่เหมือนกัน ความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียน เข้าใจพฤติกรรมและปัญหาที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ทำให้เห็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ และการแก้ปัญหาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน

2. การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีการที่ชอบหรือถนัด เหมาะสมกับธรรมชาติของตนเอง สามารถช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น รวดเร็วขึ้น ใช้เวลาน้อยลง มีสมาธิในการเรียนมากขึ้น มีความสุขในการเรียนรู้ มีความวิตกกังวลน้อยลง เข้าใจและจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้มากขึ้น เกิดความมั่นใจในตนเอง และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้นด้วย ในทางตรงกันข้าม หากผู้เรียนจำเป็นต้องใช้วิธีการเรียนรู้ที่ตนไม่ชอบ ไม่ถนัด อาจเกิดปัญหาและความยุ่งยากในการเรียนรู้ตามมา เช่น การไม่เข้าใจบทเรียน จดจำสิ่งที่เรียนไม่ได้ ประสบกับความเหนื่อยยากกว่าจะประสบความสำเร็จ เรียนรู้ได้ช้า พัฒนาการตนเองได้ไม่เต็มศักยภาพ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมเอื้อให้ผู้เรียนได้ใช้วิธีการที่ช่วยให้ตนเรียนรู้ได้ดีที่สุด นอกจากจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุดแล้ว ยังเป็นการช่วยป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาการเรียนรู้ที่เกินจำเป็น

3. ความเข้าใจในลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้สอนเห็นจุดด้อยของผู้เรียนแต่ละคน ทำให้สามารถแก้ปัญหาการเรียนรู้และช่วยเหลือผู้เรียนแต่ละคนได้อย่างเหมาะสม เช่น ผู้เรียนที่มีปัญหาทางด้านการมองเห็น (Visual learning) ผู้สอนควรฝึกเรื่องการอ่าน ฝึกการหาคำสำคัญ (Key Word) การทำผังความคิด (Mapping) และการทำบันทึกย่อ การที่ผู้สอนให้ความช่วยเหลือพิเศษในการขจัดจุดอ่อนของผู้เรียนตั้งแต่ต้น นอกจากจะช่วยป้องกันไม่ให้เป็นปัญหาใหญ่ในภายหลังแล้วยังส่งผลต่อการเพิ่มพูนทักษะการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อีกด้วย

4. ผู้สอนมีลีลาการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งผลกระทบต่อลีลาการสอนด้วย ผู้สอนชอบเรียนด้วยวิธีใด ก็มักจะใช้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยวิธีนั้น ดังนั้นผู้เรียนที่มีลีลาการเรียนรู้เกี่ยวกับผู้สอนจึงได้รับประโยชน์เต็มที่ แต่ผู้เรียนที่มีลีลาการเรียนรู้ที่แตกต่างไปจากผู้สอน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากลีลา

การสอนซึ่งสะท้อนลีลาการเรียนรู้ของผู้สอน เป็นลีลาการเรียนรู้ที่ผู้เรียนไม่ชอบ ผู้เรียนกลุ่มนั้นก็จะเสียเปรียบและเสียประโยชน์ ดังนั้นการที่ผู้สอนตระหนักถึงความแตกต่างของลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน และปรับการสอนของตนให้ตอบสนองต่อลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน จึงเป็นการช่วยพัฒนาผู้เรียนอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกัน

5. การที่ผู้เรียนได้ทราบว่าตนเองเรียนรู้ได้ดีแบบใด อะไรเป็นจุดเด่น จุดอ่อนของตนเอง ก็จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเตรียมตัวในการเรียนรู้ หรือดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเองได้ดี เช่น ถ้ารู้ว่าตนเองเป็นผู้เรียนที่ถนัดการใช้สมองซีกขวา ก็ควรที่จะเตรียมตัวอ่านเรื่องที่จะเรียนมาล่วงหน้า เพื่อเวลาเรียนจะได้สามารถวิเคราะห์รายละเอียดได้ดีขึ้น หรือหากรู้ว่าตนเรียนรู้ได้ดีด้วยวิธีใดก็สามารถปรึกษาผู้สอนขอปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนรู้ หรือวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับตนได้

จากการศึกษาความสำคัญของลีลาการเรียนรู้สรุปได้ว่า ลีลาการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้สอนเข้าใจว่าผู้เรียนแต่ละคนมีวิธีการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน มีกระบวนการรับรู้ กระบวนการคิด ประสบการณ์เดิม พฤติกรรม บุคลิกลักษณะรวมทั้งบริบทและสภาพแวดล้อมไม่เหมือนกัน ความเข้าใจนี้จะช่วยให้ผู้สอนเข้าใจผู้เรียน เข้าใจพฤติกรรมและปัญหาที่เกิดจากการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน ทำให้เห็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ และการแก้ปัญหาการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน ส่งผลให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพและผลสัมฤทธิ์ในการเรียนที่พัฒนาขึ้น

2.8 ประเภทของลีลาการเรียนรู้

จากการศึกษาพบว่า มีนักวิชาการหลายท่านได้จำแนกประเภทของลีลาการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไปตามมิติที่หลากหลาย ดังนี้

Grasha (1995: 342 - 343) ได้ระบุประเภทของลีลาการเรียนรู้ดังต่อไปนี้

1. แบบแข่งขัน (Competitive) ผู้เรียนเรียนรู้ในห้องเรียนเพื่อแสดงศักยภาพที่เหนือกว่าผู้เรียนคนอื่น ๆ ในห้องเรียน ผู้เรียนรู้สึกว่าตนเองต้องแข่งขันเพื่อรางวัล เช่น คะแนนที่สูง ความสนใจจากผู้สอน เป็นต้น

2. แบบร่วมมือ (Collaborative) ผู้เรียนต้องการเรียนรู้ด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดและความสามารถ มีปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้สอนและผู้เรียนคนอื่นได้เป็นอย่างดี

3. แบบหลีกเลี่ยง (Avoidant) ผู้เรียนไม่เข้าร่วมเรียนกับผู้สอนและผู้เรียนคนอื่น ๆ ในชั้นเรียน ขาดความสนใจในการเรียน ไม่ใส่ใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียน

4. แบบมีส่วนร่วม (Participant) ผู้เรียนพยายามที่จะทำสิ่งที่ผู้สอนต้องการได้ครบตรงตามเป้าหมาย ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่เรียน และทำสิ่งที่ไม่เกี่ยวข้องกัน หัวข้อที่เรียนเพียงเล็กน้อย

5. แบบพึ่งพา (Dependent) ผู้เรียนแสดงความใฝ่รู้ทางสติปัญญาเพียงเล็กน้อย และเรียนรู้แต่สิ่งที่กำหนดไว้ การเรียนรู้ของผู้เรียนขึ้นอยู่กับครูและผู้สอน และทำตามที่คุณสอนแนะนำ

6. แบบอิสระ (Independent) ผู้เรียนชอบคิดพิจารณาด้วยตนเอง มีความมั่นใจในความสามารถของตน และชอบทำงานตามลำพัง

Ward and Daley (2549: 59 - 61) ได้สรุปประเภทลีลาการเรียนรู้โดยแบ่งเป็นความถนัดทางประสาทของแต่ละคน และวิธีการคิดของแต่ละบุคคล ดังต่อไปนี้

1. ความถนัดทางประสาทสัมผัสของแต่ละคน

การสื่อสาร ระบบประสาทสัมผัส และการเรียนรู้ มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เราได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านประสาทสัมผัสซึ่งเกิดขึ้นภายในสมอง เราสื่อความหมายด้วยคำพูด การเขียน และการเคลื่อนไหว วิธีการเรียนรู้เฉพาะบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับว่าเราจะใช้สมองและร่างกายของเราอย่างไรในการรับข้อมูลและสื่อความหมาย การสื่อสารและการเรียนรู้มีอยู่ด้วยกัน 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ ตา (การมองเห็น) หู (การใช้โสตประสาทในการฟัง) และการเคลื่อนไหวหรือการแตะต้องสัมผัส (ร่างกาย) ส่วนใหญ่เราใช้กันทั้ง 3 รูปแบบ แต่มีบางคนที่ใช้ 1 หรือ 2 รูปแบบเด่นเป็นพิเศษหรือใช้โดยอัตโนมัติ เมื่อรู้ตัวเองว่าใช้รูปแบบใดมากก็จะสามารถใช้ประโยชน์จากจุดแข็งที่สุดของเราเพื่อการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ถือว่าดีที่สุด คือนำระบบประสาทสัมผัสทุกด้านมาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองตามความถนัดในการเรียนรู้ของแต่ละคนที่มีอย่างหลากหลาย

1) ผู้ที่ถนัดการใช้สายตา เพื่อสื่อสารหรือเรียนรู้ มักจะมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ขึ้นในใจ อาจจะเป็นรูปภาพต่าง ๆ กลุ่มนี้จะเรียนรู้ได้ดีเลิศหากรับข้อมูลในรูปทรงหรือรูปแบบที่เป็นสี ผู้ที่ถนัดใช้ ถ้อยคำอาจสังเกตได้จากวิธีการรับรู้คำ การเขียนและเรียบเรียงถ้อยคำ ผู้ที่ถนัดในการใช้สายตาและการใช้คำ จะสื่อสารออกมาทำนองนี้ “เออละ ฉัน เห็นแล้ว” หรือ “คำนี้ดูเหมือนจะถูกต้อง” เวลาสะกดคำ เขาจะมองเห็นตัวเขียนของคำนั้น ผู้ที่มองเห็นภาพของคำ ชอบอ่านหนังสือและเขียนหนังสือ ขณะที่ผู้ถนัดใช้สายตามองเห็นเป็นภาพวาดหรือรูปภาพนั้นมักจะชอบศิลปะ มีความจำที่ดีกับสิ่งที่เป็นรูปทรง และสีสิ่งต่าง ๆ สิ่งที่ยังชี้ถึงความถนัดในการใช้สายตาในการเรียนรู้ คือ การเคลื่อนไหวของลูกตาขึ้นบนพูดเร็วและหายใจ

2) ผู้ที่ถนัดในการใช้โสตประสาท (หู) เพื่อสื่อสารหรือการเรียนรู้มักจะชอบฟังและพูดคุย เรียนรู้ได้ดีจากการฟังบรรยาย การสนทนา และฟังเทป การสื่อสารของกลุ่มนี้มักจะใช้คำว่า “ฟัง” เช่น “ฟังดูถูกต้องนี้” หรือ “ลองฟังดูซิ” เวลาสะกดคำจะใช้วิธีออกเสียงช่วย ชอบสนทนาทางโทรศัพท์ ตั้งคำถาม ฟังเพลงและวิทยุ นิยมออกคำสั่งด้วยคำพูด เรียนรู้ด้วยการพูดกับตนเอง (พูดออกเสียงหรือ พูดในใจ) สิ่งที่ยังชี้ถึงความถนัดในการเรียนรู้ด้วยการฟัง คือการเคลื่อนไหวของลูกตาสองข้างจะเหลื่อมไปข้าง ๆ พูดชัดถ้อยคำ การหายใจลึกถึงทรวงอก

3) ผู้ที่ถนัดในการใช้ร่างกาย เพื่อสื่อสารและเรียนรู้ มักชอบเคลื่อนไหวและลงมือทำจริง เรียนรู้ด้วยการจับต้องสัมผัส แสดงความรู้สึกต่าง ๆ ด้วยท่าทาง การใช้ท่าทางต่าง ๆ และจังหวะกลุ่มนี้จะใช้คำพูดที่แสดงถึงการสัมผัส เช่น “ฉันรู้สึกว่ามันเป็นเช่นนั้น” หรือ “ฉันเข้าใจแล้ว” เมื่อต้องการสะกิดคำ เขาจะนึกค่านั้นในใจหรือเขียนขึ้นจริง ๆ เพื่อดูว่าถูกต้องหรือไม่ กลุ่มนี้ชอบเล่นรำเล่นกีฬา ชอบหาอะไรทำระหว่างที่ร่างกายเคลื่อนไหวไปด้วย ท่าทางยุกยิก ออกท่าออกทางมาก และสื่อสารด้วยการแตะต้องสัมผัส สิ่งที่บ่งชี้ความถนัดในการใช้ร่างกาย ได้แก่ การเคลื่อนไหวของลูกตาลงด้านล่าง หายใจเต็มปอด พูดซ้ำ ๆ และด้วยน้ำเสียงต่ำลึก

2. วิธีการคิดเฉพาะบุคคล

ผลการวิจัยเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ชี้ให้เห็นว่าคนเรามีวิธีการคิด 2 วิธี คือ การคิดวิเคราะห์ และการคิดแบบองค์รวม ซึ่งทั้งสองวิธีนี้มีความเชื่อมโยงกับการทำงานระหว่างสมองซีกซ้ายกับซีกขวา การคิดวิเคราะห์ให้ความสำคัญในรายละเอียดและการทำงานเป็นขั้นตอน (สมองซีกซ้าย) แต่การคิดแบบองค์รวมเป็นเรื่องของการมองภาพรวม ซึ่งจำเป็นต้องใช้ทั้งความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เหตุผล และความเข้าใจเรื่องทั่ว ๆ ไป (สมองซีกขวา) เด็ก ๆ ที่มีแนวโน้มว่าคิดแบบองค์รวมจะมีอัตราการเรียนรู้ในระดับสูง แต่ระบบการศึกษาในโรงเรียนนิยมใช้และสอนให้ใช้ทักษะเชิงวิเคราะห์มากกว่า เช่น ภาษา ตัวเลข ขั้นตอน และตรรกะ เราอาจจะเป็นผู้ถนัดด้านการวิเคราะห์หรือการคิดแบบองค์รวม หรือไม่ก็อยู่ในจุดใดจุดหนึ่งระหว่างสองวิธีนี้ เป็นเรื่องที่ดีถ้าสามารถชี้ชัดว่า เรามีความถนัดด้านใด และนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อการปฏิบัติงานและการเรียนรู้

1) นักคิดเชิงวิเคราะห์ มีการทำงานและเรียนรู้เป็นขั้นเป็นตอน จะเลือกใช้คำศัพท์ที่มีความหมายชัดเจน เป็นระเบียบแบบแผน และมักมองสิ่งต่าง ๆ แยกเป็นชวากับคำ มีความสามารถทางคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ ทำงานตรงตามขั้นตอนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายให้จงได้ แต่เขามักหาทางออกไม่ได้หลังจากที่หลุดเข้าไปสู่วังวนของ “ความพยายามอย่างหนัก และวิตกกังวลจนควบคุมสติไม่ได้” เมื่อทุกอย่างไม่เป็นไปตามแผน เขาจะถนัดทำงานที่มีระบบชัดเจน (เช่น โรงเรียนและบริษัท) ซึ่งกำหนดเวลาปฏิบัติงาน และกฎระเบียบไว้ชัดเจน กลุ่มนี้จะสามารถพัฒนาทักษะการเรียนรู้ได้มากขึ้น ด้วยการผ่อนคลายให้มากขึ้น รู้จักเชื่อมั่นในสัญชาตญาณหรือญาณปัญญา และใช้จินตนาการเป็นภาพให้มากขึ้น ผู้ที่คิดเชิงวิเคราะห์นั้นอาจจะใช้จินตนาการเป็นภาพได้ช้ากว่า แต่เขาจะพบว่าสามารถ เกิดการเรียนรู้ที่ทำให้สมองฉับไวและเฉียบคมได้อย่างน่ามหัศจรรย์เมื่อลองใช้วิธีผ่อนคลาย จินตนาการเป็นภาพ mindmap และการอ่านหนังสือในใจแบบรวดเร็ว การเรียนรู้ที่เข้าใจใช้และเชื่อในสภาวะการทำงานของสมองที่ไม่ต้องคิดอะไร จะช่วยให้เกิดทักษะการเรียนรู้ที่สัมฤทธิ์ผล

2) นักคิดแบบองค์รวม มักจะชอบใช้ญาณปัญญา ปล่อยให้ความคิดผุดขึ้นเอง มีความคิดสร้างสรรค์และกล้าเสี่ยง เขาสามารถมองเห็นความหมายที่หลากหลาย สังเคราะห์ข้อมูลอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ความจำแบบภาพรวมได้ง่าย กลุ่มนี้สามารถออกความคิดที่ดี ๆ พูดและเขียน

อย่างมีจินตนาการ เข้าใจความต้องการของผู้อื่น และสร้างภาพรวมได้ดี แต่จะด้อยในเรื่องความเป็นระเบียบ ไม่ค่อยอยู่ในกฎเกณฑ์ และขาดความสนใจในรายละเอียด นักคิดเชิงวิเคราะห์มักจะเข้าใจนักคิดแบบองค์รวมอย่างผิด ๆ และมักทำให้นักคิดแบบองค์รวมเป็นฝ่ายเสียเปรียบในสถานการณ์การศึกษาที่ใช้หลักสูตรและกระบวนการที่เป็นเชิงคิดวิเคราะห์ ความจริงเขาควรรู้ว่าความคิดที่สร้างสรรค์และความคิดที่เกิดจากญาณปัญญานั้นจะเอื้อประโยชน์ต่อตนเองมากขึ้นถ้าสื่อสารไปสู่ผู้อื่นได้อย่างชัดเจน ดังนั้น เมื่อเริ่มศึกษาเรื่องใหม่ ๆ ก่อนเข้าห้องเรียนหรือฟังการบรรยาย นักเรียนที่คิดแบบองค์รวมจะต้องสร้างภาพรวม ทำโครงสร้าง mindmap และจัดทำเนื้อหาและเหตุผลสำหรับการมีส่วนร่วมของเขาแต่ละคน mindmap จะเอื้อประโยชน์อย่างมากถ้าสร้างความเชื่อมโยงระหว่างการสร้างสรรค์ด้วยสมองซีกขวา กับสมองซีกซ้ายซึ่งควบคุมด้านภาษาและการวิเคราะห์โดยมองให้เห็นทั้งภาพ

กรมวิชาการ (2544: 5 - 9) ได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวิธีการเรียนทั้งในและต่างประเทศพบว่า แนวคิดที่นิยมใช้ศึกษาลีลาการเรียนในประเทศไทยมี 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดของแอนโทนี เอฟ กราชา และไรซ์แมน กับแนวคิดของเดวิด คอห์ล ดังนี้

1. แนวคิดของ กราชา และไรซ์แมน (Grasha & Reichman, 1980) แบ่งผู้เรียนในชั้นเรียนเป็น 6 แบบ คือ

- แบบอิสระ (Independent style) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะชอบคิดด้วยตนเอง ชอบทำงานด้วยตนเอง ฟังความเห็นของเพื่อนร่วมชั้น เชื่อมั่นความสามารถในการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้เนื้อหาที่ตนคิดว่าสำคัญ

- แบบหลีกเลี่ยง (avoidant style) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะไม่สนใจเรียนรายวิชาที่มีในห้องเรียน ไม่มีส่วนร่วมกับครู และเพื่อนในชั้นเรียน ไม่สนใจหรือมองข้ามเหตุการณ์ในชั้นเรียน

- แบบร่วมมือ (collaborative style) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะรู้สึกว่ายี่สิบที่ดีที่สุดด้วยการแลกเปลี่ยนความคิดและไหวพริบ ให้ความร่วมมือแก่ครูและเพื่อน ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น ถือห้องเรียนเป็นแหล่งปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการเรียนรู้เนื้อหาวิชา

- แบบพึ่งพา (dependent style) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะความอยากรู้ทางวิชาการมีน้อย ต้องการเรียนเฉพาะที่กำหนดให้เรียน ซึ่งครูและเพื่อนที่เขาคิดว่าจะเป็นแหล่งและผู้สนับสนุนทางวิชาการ ทำตามแนวทางของผู้มีอำนาจ ต้องการงานตามคำบอก

- แบบแข่งขัน (Competitive style) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะเรียนเพื่อให้ผลการเรียนดีกว่าเพื่อนในชั้น ต้องการรางวัลในชั้นเรียน เช่น คำชม สิ่งของหรือคะแนน มองห้องเรียนเป็นสนามแข่งขัน มีแพ้มีชนะ ต้องการเอาชนะเพื่อนด้วยกัน

- แบบมีส่วนร่วม (participant style) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะชอบเรียน ต้องการเรียนรู้เนื้อหาวิชา รับผิดชอบการรับรู้เนื้อหาในชั้นให้ได้มากที่สุด รับผิดชอบต่องานที่ได้มอบหมายจากชั้นเรียน ต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุดสำหรับกิจกรรมในชั้นเรียน ไม่ต้องการหรือต้องการน้อยที่สุดที่จะร่วมกิจกรรมที่ไม่อยู่ในรายวิชาที่เรียน

2. แนวคิดของ คอลบ์ (Kolb, 1995) ใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ แบ่งวิธีการเรียนของผู้เรียนตามแบบการคิด (cognitive style) เป็น 4 กลุ่ม คือ

- แบบนักคิดทางเดียว (convergent style) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะตัดสินใจเลือกจากทางเลือกหลากหลายได้ มุ่งที่ความพยายาม ประเมินแผนและโครงการ ตรวจสอบสมมติฐาน

- แบบช่างคิด (divergent Style) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะสร้างโอกาสและทางเลือกที่หลากหลาย มีความสามารถในการรับรู้ และมีส่วนร่วมในประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม สามารถคิดไตร่ตรองจนเห็นภาพรวมได้ ร่วมระดมสมองได้ดี สร้างจินตนาการสืบหารูปแบบใหม่ ๆ ยอมรับปัญหาสร้างทางเลือกที่หลากหลาย

- แบบเจ้าหลักการ (assimilative style) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะสามารถสรุปหลักการสร้างกฎเกณฑ์ พัฒนาทฤษฎี สนใจหลักการเชิงนามธรรม กำหนดสมมติฐาน หรือทำความเข้าใจปัญหาได้ดี มีลักษณะมองเห็นประเด็นของปัญหา เปรียบเทียบทางเลือก

- แบบนักปฏิบัติ (executive style) เป็นกลุ่มที่มีลักษณะกำหนดตำแหน่งหรือแนวคิด กำหนดวัตถุประสงค์ มีตารางการทำงานที่แน่นอน ทดลองปฏิบัติตามแนวทางที่เลือก

ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ (2546: 104 - 110) ได้ศึกษาและรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับลีลาการเรียนรู้ โดยสามารถจำแนกได้เป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ระบบที่จำแนกตามพฤติกรรม (behavior) เป็นการจำแนกตามลักษณะของพฤติกรรมตอบสนองต่อสภาพการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับสภาพภายในตัวของผู้เรียนมี 2 แนวคิดที่สำคัญ ได้แก่ แนวคิดของกราช่า และไรช์แมน (Grasha & Reichman, 1975) และแนวคิดของ Richard Mann (1975) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1.1) กราช่า และไรช์แมน (Grasha & Reichman, 1975) ได้สรุปตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับวิธีการเรียนของผู้เรียนเป็น 5 ด้านคือ 1) ด้านกระบวนการคิดเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ การรับรู้ และการจำ 2) ด้านปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) ด้านประสาทสัมผัสเกี่ยวกับวิธีการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 4) ด้านคุณลักษณะภายในตัวบุคคล เช่น ความต้องการ แรง จูงใจ และ 5) ด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เช่น สภาพห้องเรียน การจัดที่นั่งเรียน เวลาเรียน อุณหภูมิของห้องเรียน ฯลฯ และได้จำแนกแบบของการเรียน ไว้เป็น 6 แบบ ดังนี้

- แบบอิสระ (independent) มีลักษณะเป็นคนชอบคิด และทำงานด้วยความคิดเห็นของตนเอง แต่ยอมรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนร่วมชั้นเรียนในเรื่องวิชาที่คิดว่าสำคัญ และมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองเป็นอย่างมาก

- แบบหลีกเลี่ยง (avoidant) มีลักษณะเป็นคนไม่สนใจเรียนเนื้อหาวิชาที่เรียนในชั้นเรียน ไม่ชอบมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับเพื่อนและผู้สอน และไม่สนใจสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียน

- แบบร่วมมือ (collaborative) มีลักษณะเป็นคนที่รู้สึกว่าจะตัวเองจะสามารถเรียนรู้ได้มากที่สุดด้วยการร่วมแสดงความคิดเห็นและใช้ความสามารถที่ทุกคนมีอยู่ ให้ความร่วมมือกับผู้สอนและเพื่อน ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีความเห็นว่าห้องเรียนเป็นสถานที่ที่เหมาะสมสำหรับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและการเรียนรู้เนื้อหาวิชา

- แบบพึ่งพา (dependent) มีลักษณะเป็นคนที่มีความอยากรู้อยากเรียนน้อยมาก เรียนรู้เฉพาะสิ่งที่กำหนดให้เรียนเท่านั้น มองผู้สอนและเพื่อน ๆ เป็นแหล่งความรู้และแหล่งสนับสนุนช่วยเหลือ แสวงหาคนที่สามารถแนะนำได้ และต้องการทำงานตามคำสั่ง

- แบบแข่งขัน (Competition) มีลักษณะเป็นคนที่เรียนเพื่อให้ดีกว่าเพื่อนร่วมชั้น รู้สึกว่าตัวเองต้องแข่งขันกับเพื่อนร่วมชั้นเพื่อให้ได้รางวัล เช่น คะแนน คำชมจากผู้สอน มีความคิดว่าการเรียนในห้องต้องมีการแพ้หรือชนะและตนจะต้องเป็นผู้ชนะ

- แบบมีส่วนร่วม (participant) มีลักษณะเป็นคนที่ต้องการเรียนรู้เนื้อหาวิชาและชอบเข้าเรียนในห้องเรียน ต้องการมีส่วนร่วมในชั้นเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ถ้าเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตร หรือกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเรียนในชั้นเรียน จะมีส่วนร่วมน้อยมาก

1.2) แมนน์ (Mann, 1975) ได้จำแนกแบบของวิธีเรียนจากพฤติกรรมของผู้เรียนเป็น 8 แบบ ดังนี้

- แบบยินยอม (compliant) ในบางครั้งเรียกแบบนี้ว่า แบบนักเรียนที่ดี (Good students) เพราะจะเป็นที่น่าพอใจของเพื่อน ๆ และผู้สอนมีลักษณะยึดงานเป็นหลัก สนใจเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานของตนเท่านั้น ไม่ชอบห้องเรียนที่ขาดระเบียบ มีความต้องการที่จะเข้าใจในเนื้อหาวิชาที่เรียน

- แบบวิตกกังวล (anxious dependent) เป็นกลุ่มที่มีเป็นจำนวนมาก และควรให้ความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะมีลักษณะของความวิตกกังวลสูงในทุกด้าน เช่น การวัดและประเมินผล ในวิชาต่าง ๆ หรืองานที่ได้รับมอบหมาย ต้องการความช่วยเหลือจากผู้สอน มีความรู้สึกว่าคุณเองไม่มีความสามารถ

- แบบท้อใจ (discouraged) มีลักษณะที่ไม่พึงพอใจในตัวเองและเมื่อมีสิ่งผิดพลาดเกิดขึ้นจะรู้สึกกละอาย และโทษตัวเอง ไม่มองว่าคนอื่นเป็นศัตรู มีทัศนคติต่อตนเองในแง่ลบ และชอบแยกตัวเองออกจากกลุ่ม

- แบบอิสระ (Independent) มีลักษณะของความเป็นผู้ใหญ่มากกว่าผู้อื่นอย่างชัดเจน ส่วนหนึ่งจะเป็นพวกมีสติปัญญาดี และมีความมั่นใจในตัวเองสูง ขณะที่เพื่อน ๆ มีความวิตกกังวล เขาจะสามารถควบคุมสติและทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ เมื่อทำงานร่วมกับบุคคลใด มักจะต้องการทราบบทบาทของแต่ละคนอย่างชัดเจน

- แบบวีรบุรุษ (heroic) มักเป็นผู้ชาย เป็นที่รู้จักของคนอื่น เรียนเก่ง ผลงานมีทั้งประเภทสร้างสรรค์ และสร้างศัตรู ก่อให้เกิดความไม่พอใจได้ มีลักษณะความพึงพอใจในอำนาจ ทำให้พยายามสร้างเอกลักษณ์โดยการแสดงออก

- แบบลอบยิง (Sniper) เป็นพวกที่มองโลกในแง่ร้าย มีความภูมิใจในตนเองน้อย มักทำให้ผู้สอนโกรธโดยไม่มีเหตุผล มีแนวโน้มเป็นปฏิปักษ์กับผู้สอน และมักหลบหนีการเผชิญหน้ากับผู้สอน

- แบบแสวงหาความสนใจ (attentive) มีลักษณะของการมีบทบาททางสังคมมากกว่าด้านสติปัญญา มักสร้างความสัมพันธ์กับผู้สอนเพื่อให้ชื่นชมในตัวด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การพูดคุย การแสดงตัว คุยโม้ เล่าเรื่องตลก ต้องการเป็นที่ยอมรับและเป็นที่สนใจของเพื่อน ๆ และผู้สอน และจะไม่มีความสุขถ้าได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบหรือทำงานด้วยความสามารถของตนเอง

- แบบสงบเงียบ (silent) มีลักษณะไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน พูดน้อย และมักจะเงียบเฉย มีสัมพันธภาพกับผู้สอนน้อยมาก มีบทบาทในชั้นเรียนน้อยมาก

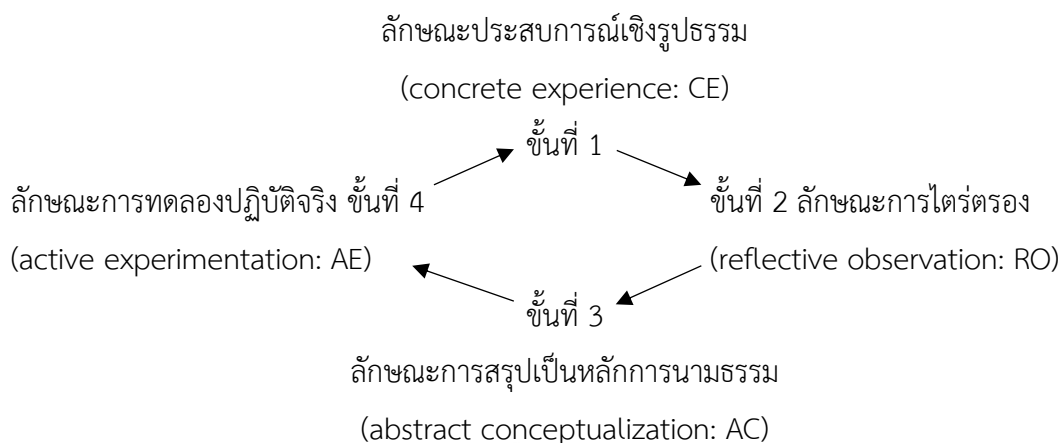
2. ระบบที่จำแนกตามแบบการคิด (Cognitive style) เป็นการจำแนกตามกระบวนการคิด แนวคิดที่ได้รับความสนใจมากในปัจจุบันมี 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดของวิทคิน และคณะ (Vitkin et al., 1977) และแนวคิดของ คอลบ์ (Kolb, 1984) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1) วิทคิน และคณะ (Vitkin et al., 1977) ได้จำแนกแบบการคิดของคนเป็น 2 แบบ คือ แบบพึ่งพิงสภาพแวดล้อม (field dependence) และแบบไม่พึ่งพิงสภาพแวดล้อม (field independent) โดยพิจารณาบนพื้นฐานของการรับสิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน บุคคลทั้งสองแบบจะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะ คือ

- การใช้ตัวกลางในการเรียนรู้ (mediating mechanisms in learning) ผู้ที่มีแบบการคิดแบบไม่พึ่งพิงสภาพแวดล้อมจะมีความสามารถในการสรุปหลักการต่าง ๆ จากประสบการณ์ของตนได้ดีกว่าผู้ที่มีแบบคิดแบบพึ่งพิงสภาพแวดล้อม

- การใช้ประโยชน์จากความเด่นชัดของตัวนะ (cue salience) จากหลักการที่ว่า ตัวนะที่เด่นชัดมากจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายกว่าตัวนะที่เด่นชัดน้อย ดังนั้นตัวนะที่เด่นชัด จะส่งผลต่อผู้ที่มีแบบการคิดแบบพึ่งพิงสภาพแวดล้อมมากกว่าผู้ที่มีแบบการคิดแบบไม่พึ่งพิงสภาพแวดล้อม

2.2) คอลบ์ (Kolb, 1984) ได้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (the theory of experiential learning) ซึ่งเป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของแต่ละบุคคล โดยสรุปเป็นวงจรการเรียนรู้ 4 ขั้นตอน ดังในแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 แสดงลักษณะประสบการณ์เชิงรูปธรรม

จากแผนภาพที่ 1 จะได้ว่า

ขั้นที่ 1 ลักษณะประสบการณ์เชิงรูปธรรม (CE) เป็นการเข้าไปเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นในสถานการณ์ต่าง ๆ แต่ละวัน มักยึดความรู้สึกของตนเองเป็นหลักมากกว่าการใช้แนวคิดอย่างมีระบบในการจัดการปัญหาต่าง ๆ

ขั้นที่ 2 ลักษณะการไตร่ตรอง (RO) เป็นการทำความเข้าใจประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้พบด้วยการสังเกตและไตร่ตรองจากหลาย ๆ แง่มุม เป็นการเรียนรู้จากการเฝ้าดูและการฟัง (learning by watching and listening)

ขั้นที่ 3 ลักษณะสรุปเป็นหลักการนามธรรม (AC) เป็นการเกี่ยวข้องกับการใช้เหตุผลและความคิดมากกว่าการใช้ความรู้สึกในการเข้าใจปัญหาและสถานการณ์ที่ได้พบ สามารถสร้างความคิดรวบยอดใหม่ ๆ ซึ่งบูรณาการสิ่งที่สังเกตได้เข้าไปในทฤษฎี ยึดการวางแผนอย่างมีระบบ และพัฒนาทฤษฎีและความคิดมาช่วยแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ด้วยการคิด (learning by thinking)

ขั้นที่ 4 ลักษณะการทดลองปฏิบัติจริง (AE) เป็นการนำเอาแนวคิดทฤษฎีที่สรุปได้ไปใช้ในการตัดสินใจและแก้ปัญหา เป็นการแก้ปัญหาในเชิงปฏิบัติและคำนึงถึงเฉพาะสิ่งที่ทำไป แล้วได้ผลจริงจึงเป็นการเรียนรู้จากการกระทำ (learning by doing)

จากแนวคิดดังกล่าว Kolb ได้แบ่งวิธีเรียนของผู้เรียนเป็น 4 แบบ โดยกำหนดจากแกน 2 แกนคือ

แกนที่ 1 เป็นแกนความแตกต่างของขั้นที่ 1 และขั้นที่ 3 แทนด้วยแกน CE-AC

แกนที่ 2 เป็นความแตกต่างของขั้นที่ 2 และขั้นที่ 4 แทนด้วยแกน RO-AE ซึ่งเมื่อแกน

2 แกนตัดกัน แบ่งพื้นที่ออกเป็นควอดแรนต์ Kolb ได้แบ่งแต่ละควอดแรนต์เป็น 1 แบบการเรียนรู้

ผังแผนภาพที่ 2

	CE-AC	
ควอดแรนท์ที่ 2 แบบปรับปรุง (accommodative learning style)		ควอดแรนท์ที่ 1 แบบคิดอเนกนัย (divergent learning style) RO-AE
ควอดแรนท์ที่ 4 แบบเอกนัย (convergent learning style)		ควอดแรนท์ที่ 3 แบบดูดซึม (assimilative learning style)

แผนภาพที่ 2 แสดงวิธีเรียนของผู้เรียน

จากแผนภาพที่ 2 Kolb ได้แบ่งวิธีเรียนเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. แบบคิดอเนกนัย (divergent) เน้นการเรียนรู้ขั้นที่ 1 (CE) และขั้นที่ 2 (RO) เป็นนักคิดอเนกนัย (diverger) คือมีความสามารถในการมองสถานการณ์ที่เป็นรูปธรรมได้หลาย ๆ แง่มุม ใช้วิธีการสังเกตมากกว่าการลงมือปฏิบัติ ชอบคิดและแสดงออกด้วยการสร้างทางเลือกหลากหลาย เช่น ใช้การระดมสมอง ให้ความสนใจกับผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการ มักมีพื้นฐานด้านมนุษยศาสตร์และศิลปะศาสตร์

2. แบบดูดซึม (assimilative) เน้นการเรียนรู้ขั้นที่ 2 (RO) และขั้นที่ 3 (AC) อาจเรียกได้ว่าเป็นคนเจ้าหลักการ (assimilator) คือมีความสามารถในการสรุปหลักการจากข้อมูลที่หลากหลาย ในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผล ให้ความสนใจกับผู้คนและประสบการณ์จริงค่อนข้างน้อย สนใจในหลักการเชิงนามธรรมมากกว่า ให้ความสำคัญกับความมีเหตุมีผลของทฤษฎีมากกว่าการนำไปใช้ในทางปฏิบัติ จึงเป็นลักษณะของบุคคลด้านวิทยาศาสตร์พื้นฐาน คณิตศาสตร์ มากกว่าวิทยาศาสตร์ประยุกต์

3. แบบคิดเอกนัย (convergent) เน้นการเรียนรู้ขั้นที่ 3 (AC) และขั้นที่ 4 (AE) เป็นนักคิดทางเดียว (converger) คือมีความสามารถในการนำแนวคิดนามธรรมไปใช้ในการปฏิบัติ สามารถสรุปวิธีที่ถูกต้องที่สุดเพียงวิธีเดียวที่สามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้ ชอบทำงานด้านเทคนิคและแก้ปัญหาต่าง ๆ มากกว่ามีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับผู้อื่น จึงเป็นลักษณะของผู้ที่อยู่ในสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ เช่น วิศวกร เป็นต้น

4. แบบปรับปรุง (accommodative) เน้นการเรียนรู้ขั้นที่ 4 (AE) และขั้นที่ 1 (CE) เป็นนักปฏิบัติ (accommodator) คือสามารถที่จะเรียนรู้จากการลงมือกระทำ ชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง จะทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องมีการปรับตัว ชอบการจัดการตามแผนที่วางไว้ให้สำเร็จ ชอบทำงานกับบุคคลอื่น ๆ เข้ากับคนได้ง่าย จึงเป็นลักษณะของผู้ที่อยู่ในสาขาการบริหาร การตลาด เป็นต้น

ทศนา แชมมณี (2551: 4 - 28) ได้จัดกลุ่มลีลาการเรียนรู้ในทั้งหมด 4 มิติได้แก่ ลีลาการเรียนรู้ที่จำแนกตามช่องทางการรับรู้ ลีลาการเรียนรู้ที่จำแนกตามลักษณะหรือกระบวนการคิด ลีลาการเรียนรู้ที่จำแนกตามลักษณะพฤติกรรม และลีลาการเรียนรู้ที่จำแนกตามบริบทหรือสภาพแวดล้อม โดยมี รายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ลีลาการเรียนรู้ที่จำแนกตามช่องทางการรับรู้ (Perceptual pathways or learning modality) ทฤษฎีพื้นฐานของลีลาการเรียนรู้แบบนี้ ตั้งอยู่บนแนวคิดที่ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่อาศัยการรับรู้ข้อมูลและประสบการณ์ต่าง ๆ ผ่านทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ หู ตา จมูก ลิ้น กาย การเรียนรู้เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีการรับรู้ และนำสิ่งที่รับรู้เข้าไปสู่กระบวนการทางสมอง เพื่อประมวลผลข้อมูล บุคคลแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ ซึ่งส่งผลต่อลักษณะและกระบวนการรับรู้ในแต่ละบุคคล บางคนสามารถรับรู้ได้เร็วทางสายตา หรือจากการมองเห็น ในขณะที่บางคนรับรู้ได้ดีกว่าการฟัง หรือการใช้ประสาทสัมผัสทางหู ดังนั้น จึงมีผู้จำแนกลีลาการเรียนรู้ออกเป็นแบบต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ลีลาการเรียนรู้ทางจักษุประสาท หรือทางสายตา (Visual) เรียนรู้ได้ดีจากการมอง การดู การเห็น การอ่าน การได้เห็นตัวอักษร การได้อ่านเนื้อหาสาระ เรื่องราว การได้เห็นภาพ แผนภูมิ แผนผัง การแสดงละคร ภาพยนตร์ ฯลฯ การเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าว ช่วยให้บุคคลจดจำข้อมูล และเกิดความเข้าใจได้ง่าย หรือได้อย่างรวดเร็ว

2) ลีลาการเรียนรู้ทางโสตประสาท หรือทางหู (Auditory) เรียนรู้ได้ดีจากการได้ยิน ได้ฟังการบรรยาย เล่าเรื่อง พูดคุย สนทนา อภิปราย แลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็น การเรียนรู้ในลักษณะดังกล่าว ช่วยให้บุคคลจดจำรายละเอียดและดึงข้อมูลออกมาใช้ได้ดี

3) ลีลาการเรียนรู้ทางประสาทสัมผัส (Tactile) เรียนรู้ได้ดีจากการได้สัมผัสจับต้อง สิ่งต่าง ๆ การได้ปฏิบัติ ลงมือทำชิ้นงานต่าง ๆ ด้วยตนเอง การได้รับประสบการณ์ตรง มีโอกาสสัมผัส จัด กระทำสิ่งต่าง ๆ สามารถช่วยให้บุคคลแบบนี้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และเกิดทักษะ ปฏิบัติต่าง ๆ ได้ดี

4) ลีลาการเรียนรู้ทางการเคลื่อนไหวร่างกาย (Kinesthetic) เรียนรู้ได้ดีจากการเคลื่อนไหวร่างกาย ได้มีโอกาสทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย การได้ลงมือกระทำได้ แสดงออกในรูปแบบที่หลากหลายสามารถช่วยให้บุคคลแบบนี้เกิดความเข้าใจได้

2. ลีลาการเรียนรู้ที่จำแนกตามลักษณะหรือกระบวนการคิด (Cognitive style) แบบการคิด (Cognitive style) หมายถึง ลักษณะการคิด หรือกระบวนการคิดของบุคคลในการประมวลผลข้อมูล (Information processing) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของบุคคลในการรับรู้ การคิด การจำ และการแก้ปัญหา การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการคิดหรือแบบการคิดของบุคคล เนื่องจากบุคคลจะต้องนำข้อมูลหรือสิ่งเร้าต่าง ๆ ที่รับรู้มา ไปประมวลผล (Processing) ในสมอง

จึงจะเกิดเป็นความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการทางสมองในการประมวลผลข้อมูลของแต่ละบุคคล มีลักษณะไม่เหมือนกัน เพราะแต่ละบุคคลมีความรู้ ประสบการณ์เดิม รวมทั้งความสามารถและ ทักษะการคิดที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงมีนักการศึกษาหลายท่านยึดหลักการหรือทฤษฎีกระบวนการคิด ในการจำแนกลีลาการเรียนรู้ออกเป็นแบบแผนต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) ลีลาการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Witkin

- ลีลาการเรียนรู้แบบพึ่งพิงไม่เป็นอิสระจากสภาพแวดล้อม (Field dependence) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากความสามารถของบุคคลในการรับรู้สิ่งเร้าในลักษณะรวม ๆ ไม่สามารถ จำแนกสิ่งเร้าที่ต้องการรับรู้ออกจากสิ่งเร้าอื่นที่ปะปนอยู่ในสภาพแวดล้อม จึงมักถูกอิทธิพลของสิ่งเร้า ที่ได้รับทั้งหมดรบกวน เป็นการรับรู้ที่ไม่เป็นอิสระจากสภาพแวดล้อม บุคคลแบบนี้มักชอบพึ่งพาผู้อื่น ขาดความมั่นใจในตนเอง

- ลีลาการเรียนรู้แบบอิสระเป็นอิสระจากสภาพแวดล้อม (Field independence) เป็นการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นกับบุคคลที่มีความสามารถในการจำแนกสิ่งเร้าที่ต้องการรับรู้ออกจากสิ่งเร้าอื่น ที่ปะปนอยู่ในสภาพแวดล้อมได้ โดยไม่ถูกอิทธิพลของสภาพแวดล้อมทำให้การรับรู้ผิดไปจาก ความเป็นจริง เป็นการรับรู้ที่เป็นอิสระจากสภาพแวดล้อม บุคคลแบบนี้มีความเป็นตัวของตัวเองสูง มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์สูง สามารถพัฒนาวิธีการเรียนด้วยตนเอง แต่อาจมีทักษะ ทางสังคมต่ำ

2) ลีลาการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Kolb

- ลีลาการเรียนรู้แบบอเนกนัย (Divergent: experiencing and reflecting) เรียนรู้ได้ดีจากการสัมผัสและสังเกต ชอบแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ชอบแสวงหาข้อมูล ความรู้ ชอบนำประสบการณ์ และข้อมูลมาคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง และแสวงหาแนวคิด และทางเลือกหลากหลาย Honey and Mumford เรียกบุคคลที่มีลีลาการเรียนรู้แบบนี้ว่าเป็นนักคิดวิเคราะห์ (Reflector)

- ลีลาการเรียนรู้แบบซึมซับ (Assimilative: reflection and thinking) เรียนรู้ ได้ดีจากการศึกษารวบรวมข้อมูล และทำงานกับความคิดเชิงนามธรรม ชอบคิดไตร่ตรอง และสามารถ สร้างทฤษฎี หรือหลักการจากประสบการณ์หรือข้อมูลที่ได้รับ เป็นผู้ชอบการคิดเชิงทฤษฎีมากกว่า การปฏิบัติจริง Honey and Mumford เรียกบุคคลที่มีลีลาการเรียนรู้แบบนี้ว่า นักทฤษฎี (Theorist)

- ลีลาการเรียนรู้แบบเอกนัย (Convergent: thinking and doing) เรียนรู้ได้ดี จากการคิด และการกระทำ ชอบวางแผน ชอบคิดแก้ปัญหา ชอบลงมือปฏิบัติ เพื่อแสวงหาคำตอบ ที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว Honey and Mumford เรียกบุคคลที่มีลีลาการเรียนรู้แบบนี้ว่า เป็นนักปฏิบัติ (Pragmatist)

- ลีลาการเรียนรู้แบบประยุกต์ใช้ (Accommodative: doing and experiencing) เรียนรู้ได้ดีจากการลงมือทำและการเข้าไปร่วมกิจกรรมต่าง ๆ หรือรับประสบการณ์ที่หลากหลาย เป็นผู้ชอบทำและแก้ปัญหาด้วยการปฏิบัติจริง ชอบทดลอง และแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ชอบทำงาน และสนใจในการประยุกต์ใช้เทคนิคต่าง ๆ และสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ดี Honey and Mumford เรียกบุคคลที่มีลีลาการเรียนรู้แบบนี้ว่า เป็นนักกิจกรรม (Activist)

3) ลีลาการเรียนรู้ตามแนวคิดของ McCarthy

ผู้ถนัดจินตนาการ (Imaginative Learner) ชอบเรียนรู้จากประสบการณ์และการสังเกต เป็นคนช่างสงสัย อยากรู้อยากเห็น ใฝ่รู้ มีความไวในการรับรู้ ชอบใช้คำถามประเภท “ทำไม” (Why)

- ผู้ถนัดคิดวิเคราะห์ (Analytic Learner) ชอบเรียนรู้จากการนำประสบการณ์หรือข้อมูลความรู้ ชอบคิดวิเคราะห์ จำแนกแยกแยะ ใช้เหตุผลเพื่อทำความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ชอบใช้คำถามประเภท “อะไร” (What)

- ผู้ถนัดใช้สามัญสำนึก (Common Sense Learner) ชอบเรียนรู้จากการนำความรู้ความคิดไปปฏิบัติ เป็นคนชอบทำ ชอบทดลอง เพื่อหาคำตอบที่ต้องการ หรือเพื่อใช้ประโยชน์ ชอบใช้คำถามประเภท “อย่างไร” (How)

- ผู้ถนัดการปฏิบัติ เฉลียวสถานการณ์ (Dynamic Learner) ชอบเรียนรู้จากการนำประสบการณ์รูปธรรมสู่การปฏิบัติ เป็นผู้ชอบเสี่ยงเฉลียวสถานการณ์ มีความกระตือรือร้น สนุกกับการค้นพบ การประดิษฐ์ผลงาน ปรับตัวได้ดี ชอบใช้คำถามประเภท “ถ้า...” (if)

3. ลีลาการเรียนรู้ที่จำแนกตามลักษณะพฤติกรรม (Behavior style) มีนักการศึกษาหลายท่านที่ได้นำเสนอลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนโดยศึกษาจากพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก ในที่นี้ขอนำเสนอแนวคิดที่ได้รับการอ้างอิงอย่างกว้างขวาง 2 แนวคิด ได้แก่ แนวคิดของ Grasha and Reichman และแนวคิดของ Canfield

1) ลีลาการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Grasha and Reichman

- แบบแข่งขัน (Competitive) ผู้เรียนแบบนี้ชอบการเรียนรู้ที่มีลักษณะท้าทาย และมีความพยายามที่จะเรียนรู้ให้ดีกว่าผู้อื่น การได้คะแนนหรือรางวัลมากกว่าผู้อื่น ทำอะไรได้ดีกว่าผู้อื่น สามารถชนะผู้อื่น เป็นแรงจูงใจในการเรียนรู้ของบุคคลแบบนี้

- แบบร่วมมือ (Collaborative) ผู้เรียนแบบนี้ชอบเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น มีความสุขในการเรียนรู้ หากได้ปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้อื่น สามารถเรียนรู้ได้ดี หากได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ กับกลุ่ม

- แบบหลีกเลี่ยง (Avoidant) ผู้เรียนแบบนี้เป็นผู้ขาดแรงจูงใจในการเรียนรู้ ขาดจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ จึงไม่สนใจและพยายามหลีกเลี่ยงการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ

- แบบมีส่วนร่วม (Participant) ผู้เรียนแบบนี้เป็นผู้มีความรับผิดชอบในการเรียน และพยายามที่จะเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด ในเรื่องที่ต้องการ หรือที่กำหนดให้โดยการเข้าไปมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ต้องการเรียนรู้ หรือตอบสนองต่อเป้าหมาย การเรียนรู้ของตน แต่จะไม่สนใจการเข้าร่วมในกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่สัมพันธ์กับเป้าหมายของการเรียนรู้ ของตน

- แบบพึ่งพา (Dependent) ผู้เรียนแบบนี้เป็นผู้ขาดความรู้ความสามารถ และความมั่นใจในตนเอง จึงพยายามยึดผู้อื่นเป็นแหล่งพึ่งพิง หรือเป็นแนวทางในการเรียนรู้โดยพยายาม เลียนแบบหรือปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้อื่น

- แบบอิสระ (Independent) ผู้เรียนแบบนี้มีลักษณะตรงกันข้ามกับแบบพึ่งพา คือชอบเรียนรู้ คิด และทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง เป็นผู้มีความสุข หากได้คิด ได้ทำด้วยตนเอง โดยไม่มี ผู้อื่นรบกวน แต่ก็เป็นผู้ที่ชอบฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

2) ลีลาการเรียนรู้ตามแนวคิดของ Canfield

- แบบอิงสังคม (Social style) ผู้เรียนแบบนี้ชอบเรียนรู้ออกไปพร้อมกับผู้อื่น และสามารถ เรียนรู้ได้ดี หากมีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

- แบบอิสระ (Independent style) ผู้เรียนแบบนี้ชอบเรียนรู้ออกไปลำพัง และสามารถเรียนรู้ได้ดี หากมีโอกาสใช้ความคิด และทำงานอย่างอิสระตามลำพัง

- แบบคิดเชิงมโนทัศน์ (Conceptual style) ผู้เรียนแบบนี้ชอบคิด และทำงาน กับเรื่องที่มีลักษณะเป็นนามธรรม หลักการหรือทฤษฎี

- แบบประยุกต์ใช้ (Social applied style) ผู้เรียนแบบนี้ชอบการปฏิสัมพันธ์ และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในกิจกรรม หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม หรือการประยุกต์ ใช้ความรู้ในสถานการณ์ต่าง ๆ

- แบบสังคมเชิงมโนทัศน์ (Social Conceptual style) ผู้เรียนแบบนี้ชอบปฏิสัมพันธ์ และเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในเรื่องหรือกิจกรรม ที่มีลักษณะเป็นนามธรรม

- แบบอิสระเชิงประยุกต์ใช้ (Independent applied style) ผู้เรียนแบบนี้ ชอบเรียนรู้ตามลำพังอย่างอิสระในเรื่องหรือกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม หรือการประยุกต์ใช้ ความรู้ใน สถานการณ์ต่าง ๆ

- แบบอิสระเชิงมโนทัศน์ (Independent conceptual style) ผู้เรียนแบบนี้ ชอบ เรียนรู้ตามลำพังอย่างอิสระในเรื่องหรือกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ชอบขบคิดประเด็น ต่าง ๆ ด้วยตนเอง

- แบบเป็นกลาง (Neutral preference) ผู้เรียนแบบนี้ ไม่มีความชอบในวิธีการ หรือลีลาการเรียนรู้ แบบใดแบบหนึ่งเป็นพิเศษโดยเฉพาะ สามารถเรียนรู้โดยใช้ลีลาการเรียนรู้ ที่หลากหลาย

4. ลีลาการเรียนรู้ที่จำแนกตามบริบทหรือสภาพแวดล้อม (Context/ Environment)

1) ด้านกายภาพ

- เสียง สภาพทางเสียงก่อให้เกิดการชอบเรียนรู้ ในสภาพที่เงียบสงบ หรือสภาพที่มีเสียง เช่น ชอบทำงานไปพร้อมกับเสียงดนตรี
- แสง สภาพทางแสงก่อให้เกิดการชอบการเรียนรู้ ในสภาพที่มีแสงสว่างมาก หรือมีแสงสลัว
- อุณหภูมิ สภาพทางอุณหภูมิก่อให้เกิดการเรียนรู้ในสภาพที่มีอากาศเย็น หรืออุ่น
- ห้องเรียน / สถานที่เรียน ผู้เรียนบางคนชอบเรียนในสถานที่ที่มีบรรยากาศแบบสบาย ๆ ไม่เป็นทางการ แต่บางคนชอบเรียนในที่ที่มีการจัดอย่างมีแบบแผนเป็นระเบียบ

2) ด้านอารมณ์จิตใจ

- แรงจูงใจ เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นกับแรงจูงใจของบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกัน เช่น บางคนพยายามเรียนรู้ เพื่อให้พ่อแม่ภูมิใจ บางคนทำเพื่อยกฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม ในขณะที่บางคนทำเพราะชอบการศึกษา เรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง
- ช่วงสมาธิ เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นกับช่วงสมาธิของบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกัน บางคนชอบเรียนรู้เป็นช่วงสั้น ๆ บางคนเรียนรู้เป็นช่วงสั้น ๆ บางคนชอบเรียนรู้ต่อเนื่องเป็นช่วงยาว
- ความมุ่งมั่นในการเรียน เป็นลักษณะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตามลักษณะความ มุ่งมั่นของบุคคล ความมุ่งมั่นสูง ก่อให้เกิดภาวะการณ์เรียนรู้ที่เข้มแข็ง ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ความมุ่งมั่นต่ำ ก่อให้เกิดภาวะการณ์เรียนรู้ที่ทอดง่าย
- ความรับผิดชอบ เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นกับระดับความรับผิดชอบของบุคคล บางคนชอบเรียนรู้อย่างอิสระ รับผิดชอบตนเอง ไม่ต้องการให้ใครมากำกับ ดูแลหรือคอยเตือน แต่บางคนชอบ ที่เรียนรู้โดยมีผู้คอยกระตุ้น กำกับ ติดตาม หรือเตือน เพราะไม่สามารถควบคุมตนเองได้ดี
- ความรู้สึกเกี่ยวกับกรอบการทำงาน เป็นการเรียนรู้ที่ขึ้นกับความรู้สึกชอบ-ไม่ชอบ ในลักษณะของงานที่ทำ เช่น บางคนชอบที่จะเรียนรู้ในเรื่องงานที่มีแบบแผนโครงสร้าง หรือ กรอบความคิดที่ชัดเจน แต่บางคนชอบที่จะเรียนรู้โดยไม่มีกรอบใด ๆ มากำกับ

3) ด้านสังคม

- การทำงานเป็นรายบุคคล เป็นความชอบในการเรียนรู้ตามลำพังอย่างอิสระ ไม่ชอบให้ผู้อื่นมารบกวน
- การทำงานเป็นคู่ เป็นความชอบในการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อนหรือผู้ร่วมงานที่สนิทสนม หรือเข้ากันได้ดี สามารถปรึกษาหารือกัน และช่วยเหลือกันได้อย่างสะดวกและอย่างสบายใจ
- การทำงานกับกลุ่มเล็ก เป็นความชอบในการเรียนรู้ร่วมกับเพื่อน หรือผู้ร่วมงานเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ซึ่งช่วยทำให้เกิดความกล้าแสดงออก

- การทำงานกับกลุ่มใหญ่ เป็นความชอบในการเรียนรู้กับคนกลุ่มใหญ่ ชอบการปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ ชอบแสดงตน และสามารถแสดงออกให้คนในกลุ่มใหญ่ได้รับรู้ข้อมูล และความคิดเห็นของตนได้ดี ชอบแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นที่มีความแตกต่างหลากหลาย
- การทำงานกับครู เป็นความชอบในการเรียนรู้กับครูเป็นส่วนตัว เพราะมีความไว้วางใจในตัวครู สามารถซักถามข้อสงสัยได้ตามต้องการ โดยไม่ต้องเกรงใจเพื่อน และต้องการสร้างภาพพจน์ที่ดีในสายตาคู

4) ด้านร่างกาย

- การรับรู้ เป็นความชอบที่จะเรียนรู้ผ่านทางประสาทสัมผัสที่ตนถนัด เช่น ชอบที่จะรับรู้ทางตา (การอ่าน การเห็น) ทางหู (การฟัง การได้ยิน) การสัมผัส (การสัมผัสจับต้อง การกระทำ) และทางการเคลื่อนไหวร่างกาย (การทำกิจกรรมต่าง ๆ)
- ความต้องการสิ่งกระตุ้นขณะเรียนรู้ การเรียนรู้จะเป็นไปได้ดีหากบุคคลได้รับสิ่งกระตุ้นที่ร่างกายต้องการ ขณะดำเนินการเรียนรู้ เช่น บางคนชอบดื่มน้ำ กาแฟ หรือสูบบุหรี่ ขณะทำงาน
- เวลา เป็นความชอบที่จะเรียนรู้ตามช่วงเวลาที่คุณมีความตื่นตัวมากที่สุด ซึ่งอาจเป็นช่วงเช้ามืด เช้า สาย บ่าย เย็น ค่ำ ดึก
- ความต้องการเคลื่อนไหวร่างกาย การเรียนรู้จะเป็นไปได้ดี หากบุคคลสามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้ตามที่ตนต้องการขณะเรียนรู้ บางคนชอบที่จะลุกเดินไป-มาเป็นระยะ ๆ แต่บางคนชอบการนั่งอยู่กับที่

5) ด้านจิตวิทยา

- กระบวนการคิด เป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความถนัดของสมองในการคิด ผู้ถนัดคิดวิเคราะห์ ผู้เรียนแบบนี้มักจะเริ่มงานช้า ใช้เวลาเตรียมการมาก แต่เมื่อลงมือทำแล้ว จะอดทนทำงานเสร็จ ในขณะที่ผู้ถนัดคิดเป็นภาพรวม จะชอบทำงานไปเรื่อย ๆ ในบรรยากาศแบบสบาย ๆ
- ความถนัดในการใช้สมองซีกซ้าย ขวา เป็นความชอบในการใช้สมองซีกซ้ายหรือขวาในการเรียนรู้หรือการทำงาน เช่น ผู้ถนัดใช้สมองซีกซ้ายจะชอบการคิดวิเคราะห์แยกแยะ การคิดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ในขณะที่ผู้ถนัดใช้สมองซีกขวา มักชอบคิดแบบภาพรวม
- บุคลิกลักษณะ เป็นลักษณะของการเรียนรู้ที่ขึ้นกับบุคลิกลักษณะของบุคคล เช่น บางคนเป็นคนฉับไว ตอบสนองต่อสิ่งเร้าอย่างรวดเร็ว จะชอบที่จะทำอะไรอย่างรวดเร็ว เรียนและทำงานอย่างรวดเร็ว ทำให้ผลงานไม่ดีเท่าที่ควร แต่บางคนจะสุขุม ค่อย ๆ คิดพิจารณา ก่อนที่จะพูดหรือทำอะไร ผู้เรียนแบบนี้ มักจะใช้เวลาในการหาข้อมูล และคิดจนเกิดความเข้าใจ

จากการศึกษาประเภทของลีลาการเรียนรู้สรุปได้ว่า ลีลาการเรียนรู้สามารถแบ่งได้เป็น 4 มิติได้แก่ ประสาทสัมผัส กระบวนการคิด พฤติกรรม และสภาพแวดล้อม ในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษามิติของประสาทสัมผัสตามแนวคิดของมัดทรา ธรรมบุศย์ (2544: 6 - 14) ที่กล่าวว่า นักจิตวิทยาได้จัดรูปแบบการเรียนรู้ของมนุษย์ไว้หลายประเภท หากพิจารณาจากการใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ข้อมูลเข้าสู่สมองจะพบว่า มนุษย์รับรู้ได้ 3 ทาง ได้แก่ การรับรู้ทางสายตา (Visual Perceptors) การรับรู้ทางโสตประสาท (Auditory Perceptors) และการรับรู้ทางร่างกายและความรู้สึก (Kinesthetic Perceptors)

2.9 แนวคิดเกี่ยวกับลีลาการเรียนรู้

มัดทรา ธรรมบุศย์ (2544: 6 - 14) กล่าวว่า นักจิตวิทยาได้จัดรูปแบบการเรียนรู้ของมนุษย์ไว้หลายประเภท หากพิจารณาจากการใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้ข้อมูลเข้าสู่สมองจะพบว่า มนุษย์รับรู้ได้ 3 ทางได้แก่ การรับรู้ทางสายตา (Visual Perceptors) การรับรู้ทางโสตประสาท (Auditory Perceptors) และการรับรู้ทางร่างกายและความรู้สึก (Kinesthetic Perceptors) ซึ่งสามารถนำมาจัดเป็นรูปแบบการเรียนรู้ได้ 3 ประเภทใหญ่ ๆ โดยผู้เรียนแต่ละประเภทจะมีความแตกต่างกัน คือ

1. ผู้เรียนรู้ทางสายตา (Visual Perceptors) เป็นพวกที่เรียนรู้ได้ดีถ้าเรียนรู้จากภาพ แผนภูมิ แผนผัง หรือจากเนื้อหาที่เขียนเป็นเรื่องราว เวลาจะนึกถึงเหตุการณ์ใดก็จะนึกถึงภาพเหมือนกับเวลาที่ดูภาพยนตร์คือมองเห็นเป็นภาพที่สามารถเคลื่อนไหวบนจอฉายหนึ่งได้ เนื่องจากระบบเก็บความจำได้จดเก็บสิ่งที่เรียนรู้ไว้เป็นภาพ ลักษณะของคำพูดที่คนกลุ่มนี้ชอบใช้ เช่น “ฉันเห็น” หรือ “ฉันเห็นเป็นภาพ...”

พวก Visual Perceptors จะเรียนได้ดีถ้าครูบรรยายเป็นเรื่องราว และทำข้อสอบได้ดีถ้าครูออกข้อสอบในลักษณะที่ผูกเป็นเรื่องราว นักเรียนคนใดที่เป็นนักอ่านเวลาอ่านหนังสือในตำราเรียนที่ผู้เขียนบรรยายในลักษณะของความรู้ ก็จะนำเรื่องที่อ่านมาผูกโยงเป็นเรื่องราวเพื่อทำให้ตนสามารถจดจำเนื้อหาได้ง่ายขึ้น เด็ก ๆ ที่เป็น Visual Perceptors ถ้าได้เรียนเนื้อหาที่ครูนำมาเล่าเป็นเรื่อง ๆ จะนั่งเงิบ สนใจเรียน และสามารถเขียนผูกโยงเป็นเรื่องราวได้ดี

ผู้เรียนได้ดีทางสายตาเลือกเรียนทางด้านสถาปัตยกรรม หรือด้านออกแบบ และควรประกอบอาชีพมัณฑนากร วิศวกร หรือหมอผ่าตัดพวก Visual Perceptors จะพบประมาณ 60 - 65 % ของประชากรทั้งหมด

2. การเรียนรู้ทางโสตประสาท (Auditory Learner) เป็นพวกที่เรียนรู้ได้ดีที่สุด ถ้าได้ฟังหรือได้ยิน ไม่สนใจรูปภาพ ไม่สร้างภาพ และไม่ผูกเรื่องราวในสมองเป็นภาพเหมือนพวกที่เรียนรู้ทางสายตาแต่ชอบฟังเรื่องราวซ้ำ ๆ และชอบเล่าเรื่องให้คนอื่นฟัง คุณลักษณะพิเศษของคนกลุ่มนี้ได้แก่ การมีทักษะในการได้ยิน/ได้ฟังที่เหนือกว่าคนอื่น ดังนั้นจึงสามารถเล่าเรื่องต่าง ๆ ได้อย่างละเอียดลออ และรู้จักเลือกใช้คำพูด

ผู้ที่เรียนเป็น Auditory Learner จะจดจำความรู้ได้ดี ถ้าครูพูดให้ฟัง หากครูถามให้ตอบก็จะสามารถตอบได้ทันที แต่ถ้าครูมอบหมายให้ไปอ่านตำราล่วงหน้าจะจำไม่ได้จนกว่าจะได้ยินครูอธิบายให้ฟัง เวลาอ่านหนังสือก็ต้องอ่านออกเสียงดัง ๆ ครูสามารถช่วยเหลือผู้ที่เรียนทางโสตประสาทที่อาจถูกรบกวนจากเสียงอื่น ๆ จนทำให้เกิดความวอกแวกเสียสมาธิในการฟังได้ง่ายเช่นกัน ในด้านการคิดมักจะคิดเป็นคำพูดและชอบพูดว่า “ฉันได้ยินมาว่า...” “ฉันได้ฟังมาเหมือนกันว่า...”

พวก Auditory Learner จะพบประมาณ 30-35 % ของประชากรทั้งหมด และมักพบในกลุ่มที่เรียนด้านดนตรี กฎหมายหรือการเมือง ส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพเป็นนักดนตรี พิธีกรทางวิทยุและโทรทัศน์ นักจัดรายการเพลง (Disc Jockey) นักจิตวิทยา นักการเมือง เป็นต้น

3. ผู้ที่เรียนรู้ทางร่างกายและความรู้สึก (Kinesthetic Learner) เป็นพวกที่เรียนโดยผ่านการรับรู้ทางความรู้สึก การเคลื่อนไหว และร่างกาย จึงสามารถจดจำสิ่งที่เรียนรู้ได้ดีหากได้มีการสัมผัสและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งที่เรียน เวลานั่งในห้องเรียนจะนั่งแบบอยู่ไม่เป็นสุข นั่งไม่ติดที่ไม่สนใจบทเรียนและไม่สามารถทำให้จดจ่ออยู่กับบทเรียนเป็นเวลานาน ๆ ได้ คือให้นั่งฟังมองกระดานดำตลอดเวลาแบบพวก Visual Learner ไม่ได้ ครูสามารถสังเกตบุคลิกภาพของเด็กที่เป็น Kinesthetic Learner ได้จากคำพูดที่ว่า “ฉันรู้สึกว้าว...”

พวกที่เป็น Kinesthetic Learner จะไม่ค่อยมีโอกาสเป็นพวก Visual Learner จึงเป็นกลุ่มที่มีปัญหามากหากครูผู้สอนให้ออกไปยืนเล่าเรื่องต่าง ๆ หน้าชั้นเรียนหรือรายงานความรู้ที่ต้องนำมาจัดเรียงใหม่อย่างเป็นระบบระเบียบ เพราะไม่สามารถจะทำได้ ครูที่นิยมใช้วิธีสอนแบบเก่า ๆ อย่างเช่น ใช้วิธีบรรยายตลอดชั่วโมง จะยิ่งทำให้เด็กเหล่านี้มีปัญหามากขึ้น ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าความรู้สึกของเด็กเหล่านี้ได้ถูกนำไปผูกโยงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะสิ่งที่เป็นปัจจุบันเท่านั้น ไม่ได้ผูกโยงกับอดีตหรือเหตุการณ์ที่ยังมาไม่ถึงในอนาคต ครูจึงควรช่วยเหลือพวก Kinesthetic Learner ให้เรียนรู้ได้มากขึ้นโดยการให้แสดงออกหรือให้ปฏิบัติจริง สาธิต ทำการทดลอง หรือใช้พูดประกอบการแสดงท่าทาง เป็นต้น

พวก Kinesthetic Learner จะพบในประชากรประมาณ 5-10 % เท่านั้น สาขาวิชาที่เหมาะสมกับผู้เรียนกลุ่มนี้ ได้แก่ วิชาก่อสร้าง วิชาพลศึกษา และควรประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อง งานก่อสร้างอาคาร หรืองานด้านกีฬา เช่น เป็นนักกีฬา หรือประเภทที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ งานที่ต้องมีการเดิน การรำ และการเคลื่อนไหว เป็นต้น

ในบรรดารูปแบบการเรียนรู้ทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวมาแล้ว พวกที่เป็น Auditory Learner จะพูดมากที่สุด และมีปัญหาเกี่ยวกับการเขียนมากที่สุดเช่นเดียวกัน ด้วยเหตุนี้ ข้อสอบที่ใช้กันในปัจจุบัน (โดยเฉพาะข้อสอบอัตนัย) จึงเกิดปัญหามากที่สุดกับนักเรียนที่เป็น Auditory Learner กับ Kinesthetic Learner แต่จะไม่เป็นปัญหากับนักเรียนที่เป็น Visual Learner เนื่องจากนักเรียนกลุ่มหลังนี้สามารถเรียนรู้ได้ดี ถ้าครูสอนแบบบรรยาย และสามารถทำข้อสอบประเภทที่สอบวัดความจำได้ดีด้วย

ผดุง อารยะวิญญู (2545: 26 - 27) ได้แบ่งลีลาการเรียนรู้ และการตัดการเรียนการสอนไว้ทั้งหมด 6 ลีลา ได้แก่

ลีลาที่ 1 ผู้เรียนที่ถนัดเรียนรู้จากสายตา (Visual) ผู้เรียนกลุ่มนี้เรียนรู้ได้ดีจากการมองเห็น จากการใช้สายตา จากการอ่านหนังสือ อ่านข้อความบนกระดาน อ่านแบบฝึกหัด เข้าใจและจำข้อมูลได้ดี โดยการอ่านไม่ต้องการการพูดการอธิบายนัก เพราะไม่ค่อยชอบฟังคำอธิบาย อ่านหนังสือคนเดียวเข้าใจดี ในการเรียนควรจดจำคำบรรยายของครู เพราะจะช่วยจดจำได้ดีขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดี ครูควรใช้สื่อทางสายตา ประกอบ เช่น แผ่นใส ภาพยนตร์ วีดิทัศน์ ภาพวาด ภาพประกอบ ใช้สีเป็นรหัส แผนภูมิ หรือสื่อทางสายตาอื่น ๆ

ลีลาที่ 2 ผู้เรียนที่ถนัดเรียนรู้จากการฟัง (Auditory) ผู้เรียนกลุ่มนี้เรียนรู้ได้ดีจากการพูด การฟัง การเสนอรายงานปากเปล่า จำข้อมูลได้ดีจากการอ่านโดยเฉพาะการอ่านออกเสียงดัง ๆ หรือ ขยับริมฝีปากไปด้วยขณะอ่าน เรียนได้ดีจากการฟังเทป แผ่น CD ฟังบรรยาย การอภิปรายบางคนชอบอ่านบันทึกลงเทปหรือแผ่น CD แล้วเปิดฟัง บางคนชอบสอนคนอื่นหลายคนชอบถามครู ชอบอภิปรายปัญหากับครู เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดี ครูผู้สอนควรใช้สื่อทัศนูปกรณ์ ประเภท เครื่องเสียง เทป DVD, VCD หรือการเรียนโดยการฟังอื่น ๆ เช่น การบรรยาย การอ่านออกเสียงดัง ๆ เป็นต้น

ลีลาที่ 3 ผู้เรียนที่ถนัดเรียนรู้จากการสัมผัส 1 (Tactile) การสัมผัส 1 เป็นการสัมผัสจากภายนอก การจับต้องด้วยมือ ผู้เรียนกลุ่มนี้เรียนรู้ได้ดีจากการลงมือปฏิบัติจริงเช่น ทำการทดลองในห้องปฏิบัติการ ใช้มือจับฉีก ต่อ สัมผัส ด้วยมือการจดโน้ตย่อ หรือ การเขียนสรุปสั้น ๆ จะช่วยให้จดจำข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น การเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ครูควรสอนโดยให้ลงมือปฏิบัติ จับต้องสิ่งของ อุปกรณ์หรือวัสดุให้ปั้น ตัด ต่อ ก่อ สร้าง หรือขีดเขียน

ลีลาที่ 4 ผู้เรียนที่ถนัดเรียนรู้จากการสัมผัส 2 (Kinesthetic) การสัมผัส 2 คือ การสัมผัสภายใน เป็นการสัมผัสที่ไม่ใช้มือ ผู้เรียนกลุ่มนี้เรียนรู้ได้ดีจากการมีประสบการณ์ตรง การมีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่ครูจัดขึ้นในห้องเรียน ผู้เรียนได้เคลื่อนไหว การเข้าร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตร การไปทัศนศึกษาออกสถานที่ การแสดงบทบาทสมมติ เป็นต้น การใช้สื่อทัศนูปกรณ์ช่วย เช่น เครื่องเล่นเทป คอมพิวเตอร์ จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดียิ่งขึ้นครูควรให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมทำการทดลองกิจกรรมที่มีการเคลื่อนไหว บทบาทสมมติ การไปทัศนศึกษา

ลีลาที่ 5 การเรียนเป็นกลุ่ม (Group) ผู้เรียนกลุ่มนี้เรียนรู้ได้ดีเมื่อมีเพื่อนสนิทย่างน้อย 1-2 คน ชอบการสนทนาโต้ตอบ อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน การเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม จะช่วยให้ผู้เรียนจำข้อมูลได้ดีขึ้น ครูควรจัดให้มีกิจกรรมกลุ่มมีการอภิปรายทำงานร่วมกัน

ลีลาที่ 6 การเรียนตามลำพัง (Individual) ผู้เรียนกลุ่มนี้เรียนรู้ได้ดีโดยการเรียนรู้ด้วยตนเอง เรียนตามลำพังคนเดียวไม่มีใครมารบกวนโดยเฉพาะอย่างยิ่งการเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ จะเรียนรู้ได้เร็วหากได้อยู่ตามลำพัง ครูควรเปิดโอกาสให้ เด็กได้เรียนรู้ตามลำพัง

นอกจาก 6 ลีลาข้างต้นดังที่กล่าวมา ผดุง อารยะวิญญู ยังได้กล่าวถึงลีลาที่ถนัด ร่องลงมาว่าเป็นลีลาที่ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีเป็นลำดับสองรองจากลีลาที่ตนเองถนัดที่สุด คนที่เรียนเก่ง บางคนอาจมีลีลาในการเรียนรู้หลายลีลา และลีลาที่ไม่ถนัด เป็นลีลาที่นักเรียนไม่ชอบ หากครู สอนด้วยลีลาที่เขาไม่ชอบ เขาจะเรียนได้ไม่ดี แต่ครูอาจทดลองให้เขาพยายามเรียนรู้โดยใช้ลีลา ที่ไม่ถนัดนี้บ้าง

ดังนั้น การเรียนรู้ของคนเราจะใช้ระบบประสาทสัมผัสหลาย ๆ อย่าง แต่ละคนจะมี รูปแบบการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ผู้เรียนแต่ละคนควรรู้จักรูปแบบการเรียนรู้ของตนเองเพื่อที่จะได้ใช้วิธีการ เรียนรู้ตามที่ตนเองถนัด ซึ่งครูจะต้องช่วยให้ผู้เรียนรู้จักวิธีการเรียนรู้หลาย ๆ แบบ เพื่อให้บรรลุ เป้าหมายการเรียนรู้ รวมทั้งครูต้องเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคน และจัดเรียนรู้ให้เหมาะสม กับผู้เรียนแต่ละคน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายทั้งรูปแบบการเรียนรู้ด้วยการดู ฟัง การสัมผัส การเคลื่อนไหว และการกระทำ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้ใช้สมองเพื่อการคิดและการเรียนรู้

การแบ่งลีลาการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภทดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นการแบ่งโดย พิจารณาจากช่องทางในการรับรู้ข้อมูล ซึ่งมีอยู่ 3 ช่องทาง ได้แก่ ทางตา ทางหู และทางร่างกาย แต่หากนำสถานะของบุคคลในขณะที่รับรู้ข้อมูลซึ่งมีอยู่ 3 สถานะคือ สถานะของจิตสำนึก (Conscious) จิตใต้สำนึก (Subconscious) และจิตไร้สำนึก (Unconscious) เข้าไปร่วมพิจารณาด้วย แล้วนำ องค์กรประกอบทั้ง 2 ด้านคือ องค์กรประกอบด้านช่องทางการรับรู้ข้อมูล (Perceptual pathways) กับองค์กรประกอบด้านสถานะของบุคคลขณะที่รับรู้ข้อมูล (States of consciousness) มาเชื่อมโยง เข้าด้วยกัน จะสามารถแบ่งลีลาการเรียนรู้ได้ถึง 6 แบบ คือ

1) ประเภท V-A-K เป็นผู้ที่เรียนรู้ได้ดีที่สุดหากได้อ่านและได้เล่าเรื่องต่าง ๆ ให้ผู้อื่นฟัง เป็นเด็กดีที่ขยันเรียนหนังสือ แต่ไม่ชอบเล่นกีฬา

2) ประเภท V-K-A เป็นผู้ที่เรียนรู้ได้ดีที่สุดหากได้ลงมือปฏิบัติตามแบบอย่างที่น่าปรากฏ อยู่ตรงหน้า และได้ตั้งคำถามถามไปเรื่อย ๆ โดยปกติจะชอบทำงานเป็นกลุ่ม

3) ประเภท A-K-V เป็นผู้ที่เรียนรู้ได้ดีที่สุดหากได้สอนคนอื่น ชอบขยายความเวลา เล่าเรื่อง แต่มักจะมีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านและการเขียน

4) ประเภท A-V-K เป็นผู้ที่มีความสามารถในการเจรจาติดต่อสื่อสารกับคนอื่น พูดได้ ชัดถ้อยชัดคำ พูดจาดีเหตุผล รักความจริง ชอบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ และวิชาที่ต้องใช้ความคิด ทุกประเภท เวลาเรียนจะพยายามพูดเพื่อให้ตนเองเกิดความเข้าใจ ไม่ชอบเรียนกีฬา

5) ประเภท K-V-A เป็นผู้ที่เรียนได้ดีที่สุดหากได้ทำงานที่ใช้ความคิดในสถานที่เงียบสงบ สามารถทำงานที่ต้องใช้กำลังกายได้เป็นอย่างดีโดยไม่ต้องให้ครูคอยบอกหากฟังครูพูดมาก ๆ อาจเกิด ความสับสนได้

6) ประเภท K-A-V เป็นผู้ที่เรียนได้ดีหากได้เคลื่อนไหวร่างกายไปด้วย เป็นพวกที่ไม่ชอบ อยู่นิ่ง จึงถูกให้ฉายาว่าเป็นเด็กอยู่ไม่สุข มักมีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านและการเขียน

เช่น ผู้ที่เป็น Visual learner (V) ในสภาวะของจิตสำนึก เป็น Kinesthetic learner (K) ในสภาวะของจิตใต้สำนึกและเป็น Auditory learner (A) ในสภาวะของจิตไร้สำนึก จะมีลีลาการเรียนรู้ เป็นประเภท V-K-A เวลเดน (Whelden) นักจิตบำบัดและผู้ให้คำปรึกษาในโรงเรียนกล่าวว่า ส่วนใหญ่แล้วพวกเราทุกคนจะมีลีลาการเรียนรู้เฉพาะตัวเป็นแบบใดแบบหนึ่งในแบบนี้เสมอ โดยลีลาการเรียนรู้เหล่านี้จะถูกกำหนดเป็นแบบแผนที่ตายตัวเมื่ออายุประมาณ 7 ขวบ แต่อาจเปลี่ยนแปลงได้ในเด็กบางคนซึ่งก็เกิดขึ้นไม่บ่อยนักการที่ครูได้รู้ว่าเด็กในชั้นเรียนมีลีลาการเรียนรู้เป็นแบบใด จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดสภาพการเรียนการสอน และยังช่วยให้ครูสามารถช่วยเหลือเด็กให้รู้จักคิดและเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ให้ดีที่สุดเท่าที่เด็กจะสามารถทำได้เข้าใจพฤติกรรมการเรียนรู้ของเด็กที่ไม่เหมือนกัน เข้าใจปัญหาที่เกิดจากการเรียนรู้ของเด็กแต่ละคนเช่นเด็กที่เป็น Auditory learner จะมีปัญหาคือพูดมากที่สุดและมีปัญหาเกี่ยวกับการเขียนมากที่สุด เพราะฉะนั้นข้อสอบที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน (โดยเฉพาะข้อสอบอัตนัย) จึงเกิดปัญหามากที่สุดกับนักเรียนที่เป็น Auditory learner กับ Kinesthetic learner แต่จะไม่ใช่ปัญหากับนักเรียนที่เป็น Visual learner เนื่องจากนักเรียนกลุ่มนี้สามารถเรียนรู้ได้ดีถ้าครูสอนแบบบรรยาย และสามารถทำข้อสอบประเภทที่สอบวัดความจำได้ดีด้วย

สรุปได้ว่า แม้ว่าเด็กแต่ละคนจะมีลีลาการเรียนรู้เฉพาะตัว แต่ก็ไม่มีผู้เรียนคนใดที่ใช้ลีลาการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่งอยู่ตลอดเวลา ส่วนใหญ่จะใช้หลาย ๆ แบบคาบเกี่ยวกัน โดยลีลาที่ตุนถนัดที่สุดจะถูกนำมาใช้มากกว่ารูปแบบอื่น นอกจากนี้ยังไม่มีใครที่สามารถจะจดจำสิ่งที่ตนได้พบเห็น หรือได้ยิน ได้ฟังไว้ในสมองของตนอยู่ได้ตลอดเวลาเช่นเดียวกัน แต่เราทุกคนจะจดจำได้ดีที่สุดเมื่อได้ลงมือกระทำด้วยตนเองเท่านั้น ดังภาษิตจีนที่ว่า “ฉันได้ยินและฉันก็ลืม ฉันเห็นและฉันก็จำได้ ฉันทำและฉันจึงเข้าใจ”

การใช้รูปแบบการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนโดยเฉพาะผู้เรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้หรือคนที่มีสมาธิสั้นควรจะต้องเข้าใจรูปแบบการเรียนรู้หรือความถนัดในวิธีการเรียนรู้ของตน เพื่อจะได้หาวิธีอื่น ๆ มาช่วยเสริมวิธีการเรียนรู้ของตนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการเรียนรู้ ทั้งนี้การใช้วิธีการเรียนรู้รูปแบบต่าง ๆ ต้องคำนึงว่าไม่รบกวนผู้เรียนคนอื่นในห้องเรียน วิธีการเรียนรู้สำหรับคนที่เรียนรู้ด้วยการดู ใช้วัตถุประกอบ เช่น ภาพ แผนภูมิ แผนที่ กราฟ หาที่นั่งที่มองเห็นครูได้ชัด เพื่อสังเกตท่าทางและสีหน้าขณะพูด ใช้ปากกาสีสะท้อนแสงเน้นความสำคัญในหนังสือ จดบันทึกหรือขอคู่มือประกอบจากครู สร้างภาพความจำในสมองก่อนจดบันทึก เขียนเรื่องและภาพเงียบ ๆ ไม่มีเสียงรบกวน หาหนังสือที่มีภาพประกอบ วิธีการเรียนรู้สำหรับคนที่เรียนด้วยการฟัง พยายามเข้าร่วมในห้องเรียน การอภิปราย หาโอกาสนำเสนอต่อหน้าที่ประชุม บันทึกเทปขณะฟังการบรรยาย อ่านออกเสียง แต่งเพลงช่วยจำ สร้างสื่อช่วยจำแบบต่าง ๆ อภิปรายความคิดออกเสียงไปด้วย ยกตัวอย่างเรื่องราวประกอบการสื่อความคิด วิธีเรียนรู้สำหรับคนที่เรียนรู้ด้วยการสัมผัส การเคลื่อนไหว การกระทำหยุดพักเรียนเป็นระยะ เรียนรู้ด้วยการเคลื่อนที่ไปด้วย เช่น ขี่จักรยานออกกำลังกาย ปั่นดินเหนียว ส้ารวจสิ่งรอบ ๆ ตัว ยืนทำงานฟังเพลงไปด้วย

3. แนวคิดเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้

3.1 ความหมายของแหล่งเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 4) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาทักษะและความสามารถต่าง ๆ ที่จะช่วยให้บุคคลแต่ละคนสามารถเป็นผู้เรียนรู้อย่างมีอิสระ เป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต และเพื่อให้ผู้เรียนใช้ศักยภาพอย่างเต็มกำลังความสามารถหรืออาจกล่าวได้ว่า แหล่งเรียนรู้ช่วยให้ผู้เรียนเป็นผู้ยอมรับความเป็นจริงแห่งตน (Self Actualization)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2544: 3) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า เป็นแหล่งข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ วิทยากรและประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนใฝ่เรียนรู้ แสวงหาความรู้และเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

บุญชู ดารี (2548: 27) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า เป็นแหล่งข้อมูลข่าวสาร ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายที่สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง จากการได้คิดเอง ปฏิบัติเองและสร้างความรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยและต่อเนื่องจนเกิดกระบวนการเรียนรู้และสุดท้ายก็จะเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2548: 20) ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า เป็นแหล่งหรือที่รวมสาระความรู้ อาจเป็นสถานที่หรือศูนย์ข้อมูลข่าวสาร สาระความรู้หรือบุคคลที่เอื้อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการศึกษาความหมายของแหล่งเรียนรู้สรุปได้ว่า เป็นแหล่งหรือที่ให้ข้อมูล ข่าวสาร สารสนเทศ แหล่งความรู้ ประสบการณ์ที่สนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ เรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยอย่างกว้างขวาง มีอิสระ และเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.2 ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

ประเวศ วะสี (2536: 1) ได้ให้ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่า ห้องถื่นมีแหล่งการเรียนรู้และผู้รู้ด้านต่าง ๆ มากมาย มากกว่าที่ครูสอนท่องหนังสือ ถ้าเปิดโรงเรียนสู่ห้องถื่นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากครูในห้องถื่น จะมีครูมากมายหลากหลายเป็นครูที่รู้จักจริงทำจริง จะทำให้การเรียนรู้ไปสู่การปฏิบัติจริง การเรียนสนุกไม่น่าเบื่อ ที่สำคัญเป็นการปรับระบบที่มีคุณค่า เดิมการศึกษามองข้ามคุณค่าเหล่านี้ เมื่อผู้รู้ในห้องถื่นเหล่านี้เป็นครูได้ จะเป็นการยกระดับคุณค่า ศักดิ์ศรีและความภาคภูมิใจของห้องถื่นอย่างแรง เป็นการถักทอทางสังคม

กึ่งแก้ว อารีรักษ์ (2548: 118) ให้ความสำคัญของการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยการมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อที่หลากหลาย
2. ช่วยเสริมสร้างการเรียนรู้ให้ลึกซึ้งขึ้น โดยใช้เวลาในการรวบรวมข้อมูลสะท้อนความคิดเห็นจากแหล่งการเรียนรู้
3. กระตุ้นมุ่งเน้นลึกในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งผลักดันให้ผู้เรียนแสวงหาข้อมูลเพิ่มเติมมากขึ้น สามารถสร้างผลผลิตในการเรียนรู้ที่มีคุณภาพสูงขึ้น
4. เสริมสร้างการเรียนรู้ จนเกิดทักษะการแสวงหาข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ โดยอาศัยการสร้างความตระหนักเชิงมโนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและ ความแตกต่างของข้อมูล
5. แหล่งการเรียนรู้เสริมสร้างการพัฒนาการคิด เช่น การแก้ปัญหา การให้เหตุผล และการประเมินอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยกระบวนการวิจัยอิสระ
6. เปลี่ยนเจตคติของครูและผู้เรียนที่มีต่อเนื้อหารายวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน
7. พัฒนาทักษะการวิจัยและความเชื่อมั่นในตนเองในการค้นหาข้อมูล
8. เพิ่มผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการในด้านเนื้อหา เจตคติ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ โดยอาศัยแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการเรียนรู้

นเรนทร์ คำมา (2548) ได้กล่าว ถึงความสำคัญของแหล่งการเรียนรู้ไว้ดังนี้

1. เป็นแหล่งที่รวบรวมขององค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. เป็นแหล่งเชื่อมโยงให้สถานศึกษาและท้องถิ่นมีความใกล้ชิดกัน ทำให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแก่บุตรหลาน
3. เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข เกิดความสนุกสนาน และมีความสนใจที่จะเรียนรู้ไม่เกิดความเบื่อหน่าย
4. ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
5. ทำให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังให้รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในท้องถิ่น พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของท้องถิ่นทั้งปัจจุบันและอนาคต

พันธ์ประภา พูนสิน (2555) กล่าวว่า iva การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการดำรงชีวิต เหมาะสมกับความสามารถ และความสนใจของผู้เรียน โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติจริง ทุกขั้นตอนจนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนี้

1. ให้ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้ด้วยตนเอง (Construct)
2. ให้ผู้เรียนมีบทบาท และมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้มากที่สุด (Participation)
3. ให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันและกัน และได้เรียนรู้จากกันและกัน ได้แลกเปลี่ยนข้อมูล ความรู้ความคิด และประสบการณ์แก่กันและกันมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (Interaction)
4. ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ “กระบวนการ” ควบคู่ไปกับ “ผลงาน/ข้อความรู้ที่สรุปได้” (Process / Product)
5. ให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน (Application)

จากการศึกษาความสำคัญของแหล่งเรียนรู้สรุปได้ว่า เป็นแหล่งที่รวบรวมขององค์ความรู้อันหลากหลาย พร้อมทั้งจะให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า ด้วยกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของแต่ละบุคคล และเป็นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการที่ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และสร้างความรู้ ด้วยตนเอง ขณะเดียวกันก็สามารถเข้าร่วมกิจกรรม และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รู้และรักท้องถิ่นของตน มองเห็นคุณค่าและตระหนักถึงปัญหาในท้องถิ่น พร้อมทั้งจะเป็นสมาชิกที่ดีของท้องถิ่นทั้งปัจจุบันและอนาคต

3.3 ประเภทของแหล่งเรียนรู้

ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ (2537: 58 - 59) แบ่งแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล หมายถึง บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลข่าวสารกับผู้อื่นได้ ซึ่งได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน ผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ จากประสบการณ์ของตนเอง เป็นต้น ซึ่งแหล่งบุคคลนี้จะเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารแบบสองทางมากกว่าแหล่งการเรียนรู้ประเภทอื่น ๆ
2. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อมวลชน เป็นแหล่งที่เป็นการให้ข้อมูล ข่าวสาร โดยผ่านทางสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และวารสารต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสื่อมวลชนจะสามารถเข้าถึงผู้ใช้ได้อย่างกว้างขวางแต่การสื่อสารจากแหล่งสื่อมวลชนจะเป็นการสื่อสารแบบทางเดียว
3. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสถาบัน เป็นองค์กรซึ่งจัดตั้งขึ้นโดยหน่วยงานของรัฐบาล หรือเอกชนเพื่อทำหน้าที่ในการแสวงหาสารสนเทศแล้วนำมาวิเคราะห์ จัดเก็บ และให้บริการ เผยแพร่ ได้แก่ ห้องสมุดหรือศูนย์สารสนเทศ แหล่งข้อมูลของหน่วยงานองค์กรทางราชการ สมาคมวิชาชีพ เป็นต้น

สุมน อมรวิวัฒน์ (2544: 25) จำแนกประเภทแหล่งการเรียนรู้ไว้ 4 ประเภท คือ

1. แหล่งการเรียนรู้ประเภทบุคคล ได้แก่ บุคคลทั่วไป ที่อยู่ในท้องถิ่นซึ่งสามารถถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้ เช่น ชาวนา ชาวสวน ชาวไร่ ช่างฝีมือ พ่อค้า นักธุรกิจ พนักงานบริษัท ข้าราชการ ศึกษสงฆ์ ศิลปิน นักกีฬา เป็นต้น

2. แหล่งการเรียนรู้ประเภทสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ สถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ โบราณสถาน สถาบันทางศาสนา พิพิธภัณฑ์ สถานที่ราชการ ห้างสรรพสินค้า ร้านค้า ห้างร้าน บริษัท ธนาคาร โรงแรม โรงพยาบาล โรงงานอุตสาหกรรม ถนน สะพาน เขื่อน ฝายทดน้ำ สวนสาธารณะ สนามกีฬา สนามบิน เป็นต้น

3. แหล่งการเรียนรู้ประเภททรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ภูเขา ป่าไม้ พืช ดิน หิน แร่ ทะเล เกาะ แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง น้ำตก พืชพันธุ์ สัตว์ป่า สัตว์น้ำ เป็นต้น

4. แหล่งการเรียนรู้ประเภทกิจกรรมทางสังคม ประเพณี และความเชื่อ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีพื้นบ้าน การละเล่นพื้นบ้าน กีฬาพื้นบ้าน วรรณกรรมท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ดนตรีพื้นบ้าน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2547: 4) ได้จัดประเภทของแหล่งเรียนรู้ได้หลายแบบตามความสอดคล้องกับโรงเรียนแต่ละแห่งเพื่อเอื้อประโยชน์ต่อการใช้

แบบที่ 1 จัดตามลักษณะของแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ เป็นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจะศึกษาหาความรู้ได้จากสิ่งที่มีอยู่แล้วตามธรรมชาติ เช่น แม่น้ำ ภูเขา ลานธาร กรวด หิน ดิน ทราย ชายทะเล

2. แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างเพื่อสืบทอด ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนเทคโนโลยี และสิ่งอำนวยความสะดวกของมนุษย์ เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ พิพิธภัณฑ์ ห้างสรรพสินค้า สถาบันทางการศึกษา สวนสาธารณะ ตลาด บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สถานประกอบการ

3. บุคคล เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะถ่ายทอดความรู้ ความสามารถ คุณธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น ทั้งด้านการประกอบอาชีพและการสืบสานวัฒนธรรม ตลอดจนนักคิด นักประดิษฐ์และ ผู้ที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในด้านต่าง ๆ

แบบที่ 2 จัดตามแหล่งที่ตั้งของแหล่งเรียนรู้ ประกอบด้วย

1. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน เดิมจะมีแหล่งเรียนรู้ที่เป็นหลัก คือ ครู อาจารย์ ห้องเรียน ห้องสมุด ต่อมามีการพัฒนาเป็นห้องปฏิบัติการต่าง ๆ เช่น ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา ห้องปฏิบัติการคอมพิวเตอร์ ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องจริยธรรม ห้องศิลปะ เป็นต้น ตลอดจนการใช้อาคารสถานที่บริเวณและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ห้องอาหารสนาม ห้องน้ำ สวนดอกไม้ สวนสมุนไพร แหล่งน้ำในโรงเรียน เป็นต้น

2. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ครอบคลุมทั้งด้านสถานที่และบุคคล ซึ่งอาจอยู่ในชุมชน ใกล้เคียงโรงเรียนและชุมชนที่โรงเรียนพานักเรียนไปศึกษาหาความรู้เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายทะเล วัด ตลาด ห้างสรรพสินค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย สวนสาธารณะ สวนสัตว์

เกษม คำบุตรดา (2550: 10) ได้จำแนกแหล่งการเรียนรู้ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ครู เพื่อในห้องเรียน เพื่อนต่างห้องเรียน เพื่อต่างระดับ บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น
2. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิชาการ ได้แก่ สถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียนและชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โบราณสถาน สวนสัตว์ เป็นต้น
3. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นแหล่งธรรมชาติ ได้แก่ ห้วย หนอง คลอง สวนสาธารณะ ป่า ต้นไม้ ไร่ ฝ้าย อุทยานธรรมชาติ รวมทั้งสัตว์ต่าง ๆ เช่น สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า เป็นต้น
4. แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา นิตยสาร วารสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณาต่าง ๆ รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เสียงตามสาย เกมคอมพิวเตอร์ และโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เป็นต้น

จากการศึกษาประเภทของแหล่งเรียนรู้สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ แหล่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา และแหล่งเรียนรู้นอกสถานศึกษา ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ตามธรรมชาติ แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์สร้างขึ้น แหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคล และแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีต่าง ๆ

3.4 รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้

ลัดดา ศุขปริติ (2534: 81) ได้กล่าวถึงวิธีการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนใช้ให้เกิดประโยชน์ในการศึกษาว่า

1. การนำเอาแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาสู่ห้องเรียน เช่น การนำวัสดุ อุปกรณ์บางอย่างในชุมชนใช้ให้เกิดมาประกอบการสอนในบทเรียน เป็นต้นว่า การเชิญวิทยากรมาบรรยายให้นักเรียนฟัง
2. การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ในชุมชน

วรลักษณ์ รัตติกาลชลากร (2535: 20) การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนในการจัดการเรียนการสอนนั้นทำได้หลายวิธีทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าจะเลือกใช้ยุทธวิธีแบบใดจึงเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา กระบวนการเรียนการสอนและเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้ได้ประโยชน์แก่ผู้เรียนมากที่สุด

ปรีชา นิพนธ์พิทยา (2535: 256 - 257) ได้กล่าวถึงการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนไว้ว่าสามารถใช้ได้ 2 วิธี คือ

1. การนำชุมชนมาสู่โรงเรียน
 - 1.1 เชิญบุคคล ผู้ปกครองมาเป็นวิทยากรบรรยายในโรงเรียน ตามความสามารถพิเศษเช่น แพทย์ หนองคาย นกเกษตร
 - 1.2 นำเอาเอกสารและสิ่งตีพิมพ์ของชุมชน เช่น ประกาศ หนังสือพิมพ์ โฆษณา งานต่าง ๆ มาเผยแพร่ในโรงเรียน

1.3 การร่วมกิจกรรมพิเศษของโรงเรียน เช่น เชิญผู้ปกครองมาร่วมงานจัดนิทรรศการ
แจกประกาศนียบัตร ดนตรี สังสรรค์

1.4 การจัดตั้งสมาคมครู – ผู้ปกครอง

2. การนำโรงเรียนสู่ชุมชน

2.1 จัดศูนย์สนใจอาชีพขึ้นในโรงเรียนเพื่อบริการแก่ชุมชน

2.2 ครูออกไปเยี่ยมชุมชน ศึกษาสำรวจชุมชน แล้วหาแนวทางนำข้อมูลที่ได้มา
ปรับปรุงการเรียนการสอน

2.3 ให้ความร่วมมือช่วยเหลือพัฒนาชุมชนทุกวิถีทางตามความสามารถ เข้าร่วม
กิจกรรมและประเพณีของท้องถิ่น

2.4 จัดทัศนศึกษา เยี่ยมชมโรงงานอุตสาหกรรม การทำไร่ ทำนา ทำสวน
การประกอบอาชีพอื่น ๆ ในท้องถิ่น เป็นต้น

ชนิดา วิสะมิตนันท์ (2541: 44) ได้กล่าวถึงการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่น
เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าต่อผู้เรียนมากที่สุด โรงเรียน
ควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การเตรียมการ

1.1 ประชุมชี้แจงบุคลากร ทำความเข้าใจรายละเอียดของแผนงานการจัดและ
ใช้แหล่งเรียนรู้

1.2 กำหนดรายละเอียดการดำเนินงาน

1.3 จัดหางบประมาณ

1.4 จัดเตรียมเอกสารประกอบการศึกษา (ใบงาน)

1.5 เตรียมอาหาร พาหนะและสถานที่

2. การประสานงาน

2.1 ติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงาน องค์กร หรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้
ก่อนนำไปใช้บริการ

2.2 ประสานงานติดต่อกับวิทยากรผู้ทรงคุณวุฒิ (ถ้ามี)

2.3 ประสานงานกับครูผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
ที่สามารถนำมาบูรณาการได้

3. การปฏิบัติ

3.1 ปฐมนิเทศผู้เรียนกับวิธีการใช้ระเบียบ มารยาทและข้อปฏิบัติในการใช้แหล่ง
เรียนรู้

3.2 กำหนดให้ผู้เรียนบันทึก สรุปรายงานผลการใช้แหล่งเรียนรู้

3.3 ดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543: 101) การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน / ห้องถิ่น เป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ โดยเฉพาะการเรียนรู้ตลอดชีวิตมุ่งหวังให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง บ้านและชุมชนจึงเป็นการศึกษาตลอดชีวิตและที่สำคัญการศึกษาตลอดชีวิตจะเกิดขึ้นได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย ทุกแห่งการเรียนรู้รวมทั้งประชาชนในห้องถิ่น

กระทรวงศึกษาธิการ (2544: 42) ได้กล่าวถึง แนวปฏิบัติในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ว่าการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้การปฏิบัติการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนหรือในห้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้และให้เกิดประโยชน์สูงสุดและคุ้มค่าต่อผู้เรียนมากที่สุด โรงเรียนควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. การปฏิบัติการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน
 - 1.1 ประชาสัมพันธ์
 - 1.2 จัดหาทรัพยากร สารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี
 - 1.3 จัดเก็บให้เป็นระเบียบ
 - 1.4 ผลิตคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้
 - 1.5 จัดบริการ
 - 1.6 จัดกิจกรรมแนะนำการใช้และรณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้
2. การปฏิบัติใช้แหล่งเรียนรู้ในห้องถิ่น
 - 2.1 การเตรียมการโดยการดำเนินการ ดังนี้
 - 2.1.1 ประชุม ชี้แจงบุคลากรทำความเข้าใจในรายละเอียดของแผนการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้
 - 2.1.2 กำหนดรายละเอียดในการดำเนินงาน
 - 2.1.3 จัดหางบประมาณ
 - 2.1.4 จัดเตรียมเอกสารประกอบการเรียน (ใบงาน)
 - 2.1.5 เตรียมอาหาร พาหนะ และสถานที่
 - 2.2 การประสานงาน โดยการติดต่อประสานงาน กับหน่วยงาน องค์กร หรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ก่อนไปใช้บริการและประสานงานกับครูผู้สอนรายวิชาต่าง ๆ เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถบูรณาการได้
 - 2.3 การปฏิบัติเริ่มดำเนินการจากปฐมนิเทศผู้เรียนเกี่ยวกับวิธีการใช้ ระเบียบมารยาท และข้อควรปฏิบัติในการใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดให้ผู้เรียนบันทึก สรุปรายงานผลการปฏิบัติการใช้แหล่งเรียนรู้และดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติที่กำหนด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546: 5) ได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้โดยโรงเรียนอาจมีแนวทางการสร้าง พัฒนา และใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. จัดตั้งคณะผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ ซึ่งอาจประกอบด้วย บุคลากร ดังต่อไปนี้

1.1 รองผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ

1.2 หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้

1.3 หัวหน้างานห้องสมุด

1.4 หัวหน้าศูนย์คอมพิวเตอร์ของโรงเรียน โดยมีหน้าที่รับผิดชอบการดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามความพร้อมที่ได้ดำเนินการสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งในโรงเรียนและชุมชน กำหนดแหล่งเรียนรู้และจัดระบบสารสนเทศเกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้

2. สร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ดำเนินการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามสารสนเทศที่มีอยู่ ให้มีประสิทธิภาพจัดระบบการใช้สำหรับผู้เรียน และผู้สนใจ

3. ใช้แหล่งเรียนรู้ผู้เรียนและผู้สนใจได้ใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเหมาะสมและคุ้มค่า มีการรวบรวมข้อมูล การใช้เพื่อเป็นข้อมูลกำหนดแนวทางในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ต่อไป

จากการศึกษารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสรุปได้ว่า การใช้แหล่งเรียนรู้มี 2 วิธี คือ การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินการใช้แหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

1.1 ประชาสัมพันธ์

1.2 จัดหาทรัพยากร สารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี

1.3 จัดทำคู่มือการใช้แหล่งเรียนรู้

1.4 จัดกิจกรรมแนะนำการใช้และรณรงค์การใช้แหล่งเรียนรู้

2. การใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น มีแนวทางการดำเนินการดังนี้

2.1 การเตรียมการ ประชุม ชี้แจงบุคลากรทำความเข้าใจในรายละเอียดของแผนการจัดและใช้แหล่งเรียนรู้ กำหนดรายละเอียดในการดำเนินงาน จัดหางบประมาณ จัดเตรียมเอกสารประกอบการเรียน (ใบงาน) เตรียมอาหาร พาหนะ และสถานที่

2.2 การประสานงาน โดยการติดต่อประสานงาน กับหน่วยงาน องค์กร หรือผู้รับผิดชอบแหล่งเรียนรู้ก่อนไปใช้บริการ

2.3 การใช้แหล่งเรียนรู้และดำเนินงานตามแผนการปฏิบัติการที่กำหนด

3.5 ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้

นิพนธ์ ศุขปริติ (2531: 68) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างการจัดการเรียนการสอนกับชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและชีวิตประจำวัน นักเรียนสามารถนำเอาความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวันมาช่วยส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดียิ่งขึ้น

2. ครูและนักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในชุมชน และสามารถนำเอาความรู้ที่ได้จากชุมชนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน มาช่วยปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น

3. ช่วยแก้ปัญหาในการขาดแคลนแหล่งความรู้ และอุปกรณ์การเรียนการสอน

4. ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนาน มีความสนใจที่จะเรียน

5. ช่วยแก้ปัญหาบางอย่างที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียน

6. ช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ นักเรียนและครู สามารถนำเอาความรู้จากชุมชนเข้าสู่ห้องเรียนเพื่อที่จะอภิปราย ทดสอบ และทบทวนได้เป็นอย่างดี

7. ช่วยให้หลักสูตรมีความหมายและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

รวีพร มณีวรรณ (2548: 7 - 8) ได้อธิบายถึงประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้จะช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างชีวิตนักเรียนที่มีอยู่ในชุมชนสามารถนำเอากิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนมาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับบทเรียนได้

2. ช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการขาดอุปกรณ์การสอนได้ดี

3. นักเรียนสนใจที่จะเรียน ไม่เกิดความเบื่อหน่าย

4. เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

5. สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

6. เพิ่มพูนทักษะ ประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน

จากการศึกษาประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้สรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนได้รับทักษะและประสบการณ์ตรงจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ยังเป็นการแก้ไขปัญหาการขาดอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอน แก้ปัญหาผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายบรรยากาศในห้องเรียน และช่วยเพิ่มพูนความรู้ให้แก่ นักเรียนและครูได้

3.6 วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้

วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ คือ การนำผู้เรียนไปสู่แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งในบริเวณโรงเรียนและนอกบริเวณโรงเรียน เพื่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์จริง และสอดคล้อง กับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักดังนี้

1. การใช้แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ต้องเริ่มจากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว เช่น ในบ้าน ในห้องเรียน นอกบริเวณโรงเรียน เช่น ไร่ นา แปลงเกษตรสาธิต ไร่นาสวนผสม โบราณสถาน โบราณวัตถุ สถานที่ราชการ สถานที่ประกอบการ เป็นต้น

2. การใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อฝึกปฏิบัติ ทดลอง ศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง เช่น การปฏิบัติการเกี่ยวข้าว การทำนา การทำไร่ งานเชื่อมโลหะ งานปูน งานไม้ และการฝึกงาน ในสถานที่ราชการ สถานประกอบการ เป็นต้น (หนังสือเรียน กศน. รายวิชาเลือกหลักสูตรการศึกษา นอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551)

อรุณี เพชรเลิศ (2559) นำเสนอแนวทางในการนำแหล่งเรียนรู้ และภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ในการเรียนการสอน

1. กำหนดจุดประสงค์จากผลการเรียนที่คาดหวังให้ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ใดบ้างจากบทเรียนนั้น เพื่อจะได้สร้างสื่อ หรือเลือก แหล่งเรียนรู้ ให้สัมพันธ์กับจุดมุ่งประสงค์และกิจกรรมการเรียนการสอน

2. ศึกษาผู้เรียน โดยพิจารณาถึงวัย ระดับชั้น ความรู้ ประสบการณ์ และความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อเป็นข้อมูลในการเลือกแหล่งเรียนรู้

3. ศึกษาธรรมชาติของเนื้อหา สารระ ที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้แต่ละเรื่อง อาจมีลักษณะเฉพาะบางเรื่องด้วยการปฏิบัติจริง หรือเรียนรู้จริง ดูการสาธิตจาก ภูมิปัญญาท้องถิ่น และบางเรื่องต้องอาศัยจากการสืบค้นข้อมูล การฟัง การดู และการอ่าน

4. พิจารณาประโยชน์และความคุ้มค่าของแหล่งเรียนรู้ว่าสามารถสร้างความสนใจ สื่อความหมายและประสบการณ์การเรียนการสอนแก่ผู้เรียน การจัดประสบการณ์ เรียนรู้แก่ ผู้เรียน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง

5. หาประสิทธิภาพของสื่อและแหล่งเรียนรู้ โดยการปรับปรุงสื่อที่จัดไว้ เพื่อเป็นการปรับคุณภาพของสื่อว่าเหมาะสม ในการนำไปใช้

3.7 ความสำคัญของการใช้แหล่งเรียนรู้

เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้สำหรับผู้เรียน ผู้เรียนสามารถ เรียนรู้จากสภาพจริง การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จะเกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ ธรรมชาติ หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งผู้เรียน ผู้สอน สามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เรื่องที่สนใจศึกษาได้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ได้ด้วย ตนเอง ลักษณะเด่นของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ มีดังนี้ (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2550: 1) 1. ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง ค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเอง 2. ผู้เรียนได้ฝึกการทำงานเป็นกลุ่มร่วมคิด ร่วมทำร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เกิด

การเรียนรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ 3. ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการสังเกต การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ ข้อมูล การตีความหมายและ การสรุป ความคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 4. ผู้เรียนได้ประเมินผล การทำงานได้ด้วยตนเอง 5. ผู้เรียนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้และเผยแพร่ความรู้ได้ 6. ผู้สอนเป็นที่ปรึกษา ให้ความรู้ ให้คำแนะนำให้ การสนับสนุน แนวคิดในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้สรุปได้ในประเด็นสำคัญ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547: 3) 1. แหล่งเรียนรู้เป็นแหล่งที่นักเรียนจะศึกษาค้นคว้าหาคำตอบที่สนใจใฝ่รู้ แหล่งเรียนรู้ มีทั้ง ใน โรงเรียนและชุมชน 2. แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนนอกจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการต่าง ๆ แล้ว สถานที่ทุกแห่ง ในบริเวณ โรงเรียนจัดเป็นแหล่งเรียนรู้ได้และบางครั้งโรงเรียนอาจจัดเพิ่มเติมสิ่งที่มี อยู่เช่น จัดเป็น จุดศึกษา สวนการเรียนรู้ ค่ายการเรียนรู้ เป็นต้น 3. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นแหล่ง เรียนรู้ที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่สร้างขึ้น อาจเป็น สถานที่สำคัญ ทางศาสนา สาธารณประโยชน์ สถานประกอบการ สถาบันทางการศึกษา อาชีพ ในชุมชน ตลอดจนภูมิปัญญาท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ 4.โรงเรียนจัดการเรียนรู้ โดยเชื่อมโยงกิจกรรมต่อเนื่องระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียน ในโรงเรียน และชุมชน อย่างไรก็ตามแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่กล่าวในเบื้องต้นนั้น จะบังเกิด ประสิทธิภาพในเชิงปฏิบัติต้องยึดหลักปรัชญาการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นให้ ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนรู้ซึ่งผู้สอนสามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดได้ ปฏิบัติงานด้วย เอกลักษณ์ของตัวเอง แนวคิด และแนวปฏิบัติที่สำคัญมี (สำนักงานเลขาธิการ สภาการศึกษา, 2550)

3.8 แหล่งเรียนรู้ที่สำคัญในอำเภอสามพรานและใกล้เคียง

ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้ 6 แห่ง ดังนี้

1. วัดไร่ขิง พระอารามหลวง
2. ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน
3. ตลาดน้ำดอนหวาย
4. วัดนักบุญเปโตร
5. พุทธมณฑล
6. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว

1. วัดไร่ขิง พระอารามหลวง

วัดไร่ขิง หรือ วัดมงคลจินดาราม ตั้งอยู่ที่อำเภอสามพราน ห่างจากกรุงเทพฯ 32 กิโลเมตร มีทางเข้า 3 ทาง คือ ทางแยกหน้าสถานีตำรวจโพธิ์แก้ว ทางแยกหน้าสวนสามพราน และทางแยกพุทธมณฑลสาย 5 วัดไร่ขิง เป็นวัดราษฎร์ สร้างเมื่อ พ.ศ. 2334 โดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (พุก) เรียกชื่อวัดตามชื่อตำบล เมื่อสร้างเสร็จแล้ว ได้อัญเชิญพระพุทธรูปจากวัด

ศาลาปูนมาประดิษฐานไว้ที่วัดไร่ขิงด้วย ปัจจุบันชาวบ้านเรียกกันว่าหลวงพ่อดไร่ขิง เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 4 ศอก 2 นิ้วเศษ สูง 4 ศอก 16 นิ้วเศษ พุทธลักษณะเป็นสมัยเชียงแสน สันนิษฐานว่าเป็นฝีมือช่างสมัยไทยล้านนา และล้านช้าง ตามตำนานเล่าว่าลอยน้ำมา และอัญเชิญขึ้นไว้ที่วัดศาลาปูน วัดไร่ขิงนี้ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระราชทานนามให้ว่า วัดมงคลจินดาราม (ไร่ขิง) แต่ชาวบ้านเรียกกันเต็ม ๆ ว่าวัดมงคลจินดารามไร่ขิง จนกระทั่งเหลือแต่ชื่อ “วัดไร่ขิง” ไปในที่สุด วัดไร่ขิง เป็นวัดที่พุทธศาสนิกชนรู้จักกันดี นิยมเดินทางไปนมัสการหลวงพ่อดไร่ขิงกันอยู่เสมอ ทุกวันอาทิตย์จะมีตลาดนัดอาหารและผลไม้จำหน่ายหน้าวัด และที่บริเวณริมแม่น้ำหน้าโบสถ์จะมีชาวสวน พายเรือนำผลไม้มาขาย และบริเวณริมแม่น้ำหน้าโบสถ์นี้เป็นเขตอภัยทาน รมรื่น มีปลาสาวยตัวโตนับพันอาศัยอยู่ นักท่องเที่ยวสามารถซื้อขนมปังเลี้ยงปลาได้ และยังมีกล้วยเตี้ยเรือ (หมู) รสเลิศขายทุกวัน นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์ของเก่า รวบรวมของเก่า เช่น ภาพวาดฝาผนัง ถ้วยชาม หนังสือเก่า ซึ่งชาวบ้านนำมาถวายวัดจัดแสดงไว้ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับคนทั่วไป และในระหว่างวันขึ้น 13 ค่ำ ถึงแรม 3 ค่ำเดือน 5 ของทุกปี ทางวัดไร่ขิง จะจัดงานนมัสการหลวงพ่อดไร่ขิงขึ้น มีการออกร้านและมหรสพมากมาย (ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสามพราน, 2559)

2. ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน

ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน ตั้งอยู่เลขที่ 52 ม.2 ต.ไร่ขิง

อ. สามพราน จังหวัดนครปฐม 73210

กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ได้รับพระราชทานพระราชานุญาตให้ดำเนินงานจัดสร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในวโรกาสทรงเจริญ พระชนมายุครบ 3 รอบ พระนักษัตรกรมการศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) จึงได้ร่วมกับจังหวัดนครปฐม ทำการก่อสร้างห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” ขึ้นบนที่ดินของวัดไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยได้รับความอุปการะค่าใช้จ่ายการก่อสร้างและดำเนินงานทั้งหมดจากวัดไร่ขิง โดยการนำของ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ปัญญา อินทปัญโญ) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง และประชาชนในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเล็งเห็นถึงความสำคัญของ ห้องสมุดในการเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทางการศึกษาให้แก่ประชาชนในจังหวัดนครปฐม ซึ่งเล็งเห็นถึงความสำคัญของห้องสมุดในการเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าทางการศึกษาให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและจังหวัดใกล้เคียงสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานเปิดห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 2 กุมภาพันธ์ 2547 (ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสามพราน, 2559)

3. ตลาดน้ำดอนหวาย

ตลาดน้ำดอนหวาย ตั้งอยู่ที่ ต. บางระทึก อ. สามพราน จ.นครปฐม ริมน้ำท่าจีน ความยาวของตลาดประมาณ 300 เมตร อยู่ใกล้กับวัดดอนหวาย อำเภอสามพราน ภายในตลาดน้ำ จะมี อาหารและขนมจำหน่ายมากมาย จนทำให้สถานที่ดูคึกคักไปด้วยผู้คนอันมากมาย มีเรือบริการ ชมวิวสองฝั่งแม่น้ำท่าจีน จะได้พบกับบ้านทรงไทยหลาย ๆ แบบที่หาชมได้น้อยมากในปัจจุบัน และสามารถชมบรรยากาศอันร่มรื่นและการดำเนินชีวิตของชาวบ้านสองริมฝั่งแม่น้ำท่าจีน ตลาดมีลักษณะตัวอาคารเป็นอาคารไม้เก่า ๆ ตั้งแต่อดีตสมัยรัชกาลที่ 6 ที่อยู่ติดริมแม่น้ำท่าจีน มีพ่อค้าแม่ค้า นำสินค้า และอาหารมาจำหน่ายในบริเวณวัดดอนหวาย มีตลาดนัดสินค้าทางการเกษตรที่วัดดอนหวายทุกวัน และมีเรือบริการนำเที่ยวชมทิวทัศน์ของสองฝั่งแม่น้ำท่าจีนทุกวันนี้ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวในจังหวัดใกล้เคียงแล้วนักท่องเที่ยวจากจังหวัดที่อยู่ไกลออกไป

ตลาดน้ำดอนหวาย ซึ่งเป็นตลาดอาหารไทย และขนมไทยแบบดั้งเดิม ได้การตอบรับจากผู้คนอย่างรวดเร็ว จนเรียกได้ว่าตั้งเป็นพลุแตก คนที่มาเที่ยวต่างตั้งใจในรสชาติอาหารไทยที่มีอยู่หลากหลาย และขนม ไทยนานาชนิด พร้อมกับได้อุดหนุนสินค้าเกษตรกรรมของท้องถิ่นในราคาแบบชาวบ้าน ทำให้เกิดกระแสปากต่อปาก นอกจากนี้แล้วก็ยังมิโปรแกรมล่องเรือชมทิวทัศน์สองฝั่งแม่น้ำ ที่ไม่ควรพลาด เพราะจะได้เห็นวิถีชีวิตของชาวบ้านที่อาศัยริมแม่น้ำท่าจีน ปลูกผักบุ้ง และผักที่ขึ้นบนน้ำชนิดต่าง ๆ เรียกได้ ว่าเกือบตลอดระยะทางที่เรือผ่าน เป็นการใช้พื้นที่หน้าบ้านให้เป็นประโยชน์ นั่งเรือผ่านไปก็เห็นชาวบ้านพายเรือเก็บ ผักบุ้งเป็นระยะ ๆ เป็นการปลูกโดยไม่ต้องใส่ปุ๋ยหรือยาฆ่าแมลงใด ๆ ทั้งสิ้น ร้อนนี้หากใครกำลังคิดออกไปเที่ยวนอกเมืองที่ไม่ห่างจากกรุงเทพฯมากนัก และอยากเห็นภาพธรรมชาติที่เย็นตาเย็นใจ พร้อมกับทานอาหารไทย ๆ แบบดั้งเดิมที่หาทานยากในที่อื่น ๆ แล้วอยากแนะนำให้มาที่ตลาดน้ำดอนหวาย แหล่งรวมของกิน ของฝาก ชมวิวและมีอาหารบริการลักษณะรูปแบบเรือเป็นแบบย้อนยุค(ศูนย์การศึกษาอนุรักษณ์และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอสามพราน, 2559)

4. วัดนักบุญเปโตร

วัดนักบุญเปโตร มีประวัติความเป็นมาคือ ประมาณปี ค.ศ.1838 คุณพ่ออัลบรังด์ลงเรือพร้อมกับซินแซ นำเสบียงอาหารและอุปกรณ์ต่าง ๆ จากวัดกาลหว่าร์ ไปที่ตำบลท่าข้าม อยู่ในเขตมณฑลนครชัยศรี ริมน้ำนครชัยศรี พบคนจีนอาศัยอยู่ริมแม่น้ำ คุณพ่ออัลบรังด์กับซินแซได้พูดเรื่องศาสนากับชาวจีน และได้ตัดไม้ไผ่ปลูกบ้านให้ซินแซอยู่ เวลาค่ำเรียนคำสอนที่บ้านซินแซและกลางวันซินแซไปเยี่ยมเขาตามบ้านและหาคนใหม่ คุณพ่อ อัลบรังด์ สังเกตว่าก่อนจะถึงหมู่บ้านชาวจีนมีที่ว่างเปล่าอยู่ริมแม่น้ำ เหมาะปลูกวัดในภายหลัง จึงขอให้ช่วยกันปลูกบ้านซินแซอยู่บนที่ดินแปลงนี้ ได้กลายเป็นที่ตั้งของวัดปัจจุบัน ต่อมาในปี ค.ศ. 1863 คุณพ่ออันเดรียง สังเกตว่าชาวบ้าน ทำมาหากินปลูกอ้อยนิดหน่อยอยู่ในบริเวณบ้าน ทั้ง ๆ ที่หลังบ้านมีทุ่งกว้างใหญ่ มิใช่ประโยชน์อะไร คุณพ่อจึง

จับจองที่ดินอันไร้ประโยชน์นี้เป็นของวัดพาคคนจีนถางป่าให้เกลี้ยงที่ละเล็กละน้อย โดยให้ค่าแรงให้เขาพอสมควร แล้วแบ่งให้เขาต่อไปโดยยังไม่คิดค่าเช่าจนกว่าที่ดินเกลี้ยงดี ทำการปลูกได้เต็มที่ ค่อย ๆ ขยายเนื้อที่ปลูกอ้อยทุก ๆ ปี ในที่สุดคุณพ่อจึงช่วยชาวคริสตังสร้าง โรงหีบ และได้ตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า “โรงหีบ” จนถึงทุกวันนี้

ปี ค.ศ. 1880 – 1886 จำนวนชาวคริสตัง ในวัดนครชัยศรีทวีขึ้นเรื่อย ๆ ควรจะมีการสร้างวัดที่นครชัยศรี ในปี ค.ศ. 1989 คุณพ่อได้สร้างวัดหลังปัจจุบัน เนื่องจากวัดหลังเก่าที่สร้างในสมัยคุณพ่ออาแบลต์ได้เกิดเพลิงไหม้จนเสียหายเกินกว่าจะซ่อมแซมได้อีก อีกทั้งได้พัฒนาบริเวณวัดโดยจัดให้มีสวนหย่อม และอนุสาวรีย์นักบุญเปโตรด้านตรงข้ามวัด เปิดเสกวัด เมื่อวันที่ 21 มกราคม ค.ศ.1989

ในปัจจุบัน วัดนักบุญเปโตร มีลักษณะเป็นโบสถ์คริสตัง หรือวัดคาทอลิก ในสมัยกรุงศรีอยุธยา ที่หลงเหลือซากปรักหักพังและบริเวณขุดค้นซากโครงกระดูกสุสานโบราณ ส่วนจัดแสดงเต็มไปด้วยบอร์ดนิทรรศการข้อมูลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างกรุงศรีอยุธยาและชาติตะวันตกในด้านต่าง ๆ ทั้งศาสนา การค้า การทหาร ฯลฯ โดยเฉพาะกับชาติโปรตุเกส ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่บ้านโปรตุเกส ริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีชาวบ้านละแวกนั้นคอยเป็นไกด์ท้องถิ่นให้ข้อมูลด้วยจิตอาสาและเป็นมิตร(ศูนย์การศึกษาอนุสรณ์และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสามพราน, 2559)

5. พุทธมณฑล

เป็นสถานที่สำคัญทางพุทธศาสนา ตั้งอยู่ที่ตำบลศาลายา มีพื้นที่ประมาณ 2,500 ไร่ พุทธมณฑลเป็นสถานที่ซึ่งรัฐบาล และประชาชนชาวไทยร่วมใจกันจัดสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2500 เนื่องในโอกาสที่พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาได้ถึง 2,500 ปี บริเวณจุดศูนย์กลางของพุทธมณฑลเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางลีลา เป็นพระประธานของพุทธมณฑลมีความสูง 2,500 กระเปียด (ประมาณ 15.875 เมตร) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานนามว่า “พระศรีศากยะทศพลญาณประธานพุทธมณฑลสุทรรศน์” รอบองค์พระประธานเป็นสถานที่จำลองของสังเวชนียสถาน 4 ตำบล คือ ตำบลอันเป็นที่ประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา และเสด็จดับขันธปรินิพพาน นอกจากนี้ยังมี ศาสนสถานที่สำคัญอื่น ๆ ได้แก่ พระวิหารพุทธมณฑล ตำหนักสมเด็จพระสังฆราช และที่พำนักสงฆ์อาคันตุกะ หอประชุมทางกิจการพระพุทธศาสนา ศาลาปฏิบัติกรรมฐาน พิพิธภัณฑ์ทางพุทธศาสนา หอสมุดพระพุทธศาสนา สวนไม้ดอกไม้ประดับต่าง ๆ และในปัจจุบันใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีในวันสำคัญทางศาสนา อาทิ วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา(สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม, 2556)

6. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ บ้านหัวอ่าว จังหวัดนครปฐม ชุมชนบ้านต้นแบบ หัวอ่าว ตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 5 ตำบลบางช้าง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม มีจำนวนครัวเรือน 185 ครัวเรือน ประชากร จำนวน 711 คน สภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ดินเป็นด่างลุ่มแม่น้ำมีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมแก่การเพาะปลูก มีลำคลอง 4 สายไหลผ่านพื้นที่ คือ คลองจินดา คลองบางช้าง คลองตาเพ็ญ และคลองยายเหริย ซึ่งแหล่งน้ำธรรมชาติที่รับน้ำจากแม่น้ำท่าจีนพื้นที่ส่วนใหญ่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรม การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ประมาณ 105 ครัวเรือน ทำการเกษตรสวนผลไม้ อาทิ สวนฝรั่ง ชมพู่ มะพร้าว น้ำหอม มะม่วง และทำนา อาชีพรอง ก็คือ การรับจ้างทั่วไป ค่าขายรับราชการ/เจ้าหน้าที่ของรัฐในพื้นที่ มีโรงเรียน 1 แห่ง หอกระจายข่าว ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และร้านค้า 3 แห่ง ผลผลิตของชุมชน ได้แก่ สินค้าเกษตรอินทรีย์ เช่น ผลไม้สด อาทิ ฝรั่ง มะม่วง กล้วย มะพร้าว น้ำหอม พักข้าว มะนาว ข้าวไรซ์เบอร์รี่ สบู่สมุนไพรจากพักข้าว ขนมะไทยโบราณ ไม้กวาด ก้านมะพร้าว กิ่งพันธุ์ต้นไม้ อาทิ มะนาว มะพร้าว มะม่วง และปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น นับตั้งแต่ชาวบ้านในชุมชน บ้านหัวอ่าว เริ่มตระหนักถึงปัญหาที่ชุมชนเผชิญ ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม สุขภาพ และสิ่งแวดล้อม เป็นจุดเริ่มต้นที่นำชุมชนเข้าสู่กระบวนการพัฒนาแบบระเบิดจากข้างใน เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน ปัจจุบันคนในชุมชนโดยเฉพาะผู้นำมีความเข้าใจลึกซึ้งในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และยึดเป็นหลักคิด หลักปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง กรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัคร และผู้ที่สนใจได้รับ การฝึกอบรม การศึกษาดูงานอย่างทั่วถึง สามารถสร้างความรู้ ความเข้าใจและเกิดตัวอย่างการประยุกต์ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เห็นผลเป็นรูปธรรม ทั้งด้านการบริหารและการพัฒนา เส้นทางสู่หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จุดเริ่มต้นจากสภาพปัญหาของชุมชนที่รุมเร้าไปสู่การร่วมกันแก้ไขปัญหาคือ ก่อนปี 2545 ชุมชนบ้านหัวอ่าว ดำรงชีวิตด้วยวิถีเกษตรที่พึ่งพิงธรรมชาติที่ฟ้าฝนไม่แน่นอน เกษตรกรล้วนเผชิญกับปัญหาผลผลิตตกต่ำจากสภาพดินฟ้าอากาศ และโรค รวมทั้งศัตรูพืชมากมาย ราคาผลผลิตตกต่ำไม่สามารถกำหนดราคาเองได้และนำไปสู่การใช้ปุ๋ยเคมี/ยาฆ่าแมลงที่ทำให้ต้นทุนสูงขึ้น ปัญหาต่าง ๆ สะสมมากขึ้นจนกระทั่งกระทบต่อความมั่นคงของรายได้ มีการกู้เงินทั้งในและนอกระบบมาใช้จ่ายในครัวเรือนกระทบต่อสุขภาพของประชาชนในหมู่บ้านที่เกิดจากการใช้ยาฆ่าแมลง เกิดความอ่อนเพลีย ติดเชื้อและกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นปัจจัยการผลิตมีสภาพเสื่อมโทรมลงทำให้เกษตรกรต้องใช้สารเคมีมากขึ้น ปัญหาก็ยิ่งรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ จากการร่วมกันวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายในการประกอบอาชีพเกษตรกรของคนในชุมชน พบว่า ที่มีจำนวนมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ ค่ายาฆ่าแมลง รองลงมา คือ ค่าปุ๋ยเคมี ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง นอกจากนั้นยังมีค่ารักษาพยาบาลจากผลกระทบของการใช้สารเคมีอีกด้วย ทำให้รายได้ไม่เพียงพอ และมีหนี้สินทั้งในและนอกระบบ บางครัวเรือนต้องขายที่ดินเพื่อปลดหนี้ ในปี 2545 ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งเริ่มตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน และ

ผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อลูกหลานในอนาคต จึงได้มีการรวมกลุ่มพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น แนวทางการแก้ไขร่วมกัน โดยลำดับแรกเห็นว่าควรแก้ไขปัญหาการใช้สารเคมีก่อน เนื่องจากมีผลกระทบหลายด้าน ทั้งอาชีพ รายได้ และสุขภาพ โดยมีชาวบ้านสนใจเข้าร่วมจำนวนมากแต่การรวมตัวกันในระยะแรกไม่ราบรื่น เนื่องจากมีความคิดเห็นหลากหลายไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน (กพสม.) ซึ่งได้รับแรงบันดาลใจจากการเข้าร่วมเวทีประชาคมชักจูงเครือข่ายพลังชุมชน พลังแผ่นดิน เพื่อเอาชนะยาเสพติดอย่างยั่งยืน และได้รับความรู้จากวิทยากรเกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิต ลดผลกระทบจากการใช้สารเคมี และแนะนำแนวทางการทำปุ๋ยชีวภาพ ได้เป็นแกนนำรวบรวมสมาชิกที่มีความเห็นสอดคล้องกัน จัดตั้งเป็น กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ (ศูนย์การศึกษาอนุระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสามพราน, 2559)

7. โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา (อังกฤษ: Watraikhing Witthaya School) (อักษรย่อ: ว.ข., W.R.K.) เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาประจำตำบลขนาดใหญ่ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ก่อตั้งโดยพระครูมงคลวิลาส (เฉย กิตติธโร) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง มีเนื้อที่ 37 ไร่ 2 ประกอบด้วยอาคารเรียน 6 หลัง ตั้งอยู่ที่ 53 หมู่ 2 ถนนไร่ขิง-ทรงคนอง ตำบลไร่ขิง อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม

การก่อตั้งโรงเรียน พระครูมงคลวิลาส (เฉย รอดอนันต์) อดีตเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง พร้อมด้วยประชาชนในท้องถิ่นได้ร่วมมือร่วมใจก่อกำเนิดโรงเรียนมัธยมศึกษาขึ้น เปิดเรียนเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 โดยมีฐานะเป็นโรงเรียนราษฎร์ชื่อว่า “โรงเรียนอนันต์สุนทรศึกษา” มีพระครูมงคลวิลาส (เฉย รอดอนันต์) เป็นองค์อุปถัมภ์ นายสุวรรณ อุบลศรี เป็นเจ้าของโรงเรียน นายถวิล โปราณานนท์ เป็นครูใหญ่คนแรก เปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ศาลาการเปรียญวัดไร่ขิงเป็นที่เรียน เมื่อมีนักเรียนมากขึ้นก็ไปอาศัยอาคารชั่วคราว เช่น โรงมุงจากบ้าง โรงลิเกบ้างเป็นที่เรียนจนถึง พ.ศ. 2499 รวมเวลา 10 ปีเต็ม ในปี พ.ศ. 2500 พระครูมงคลวิลาส (เฉย รอดอนันต์) ได้จัดหาที่เรียนให้ใหม่ โดยต่อเติมเรือนปั้นหยา 2 ชั้น ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของวัดไร่ขิง (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของโรงเรียนวัดไร่ขิงสุนทรอุทิศ) ให้เป็นที่เรียน และแต่งตั้ง นายธีระ เหล็กเพชร เป็นครูใหญ่แทนนายถวิล โปราณานนท์ ที่ขอลาออกจนถึงปี พ.ศ. 2502 นายธีระ เหล็กเพชร ขอลาออก จึงแต่งตั้งนายวิจิตร พร้อมมูล ดำรงตำแหน่งครูใหญ่แทน จนถึงปี พ.ศ. 2510 ได้มีการเริ่มต้นปรับปรุงการศึกษาของโรงเรียนอนันต์สุนทรศึกษาอย่างขนานใหญ่ โดย พระราชปัญญาภรณ์ (ปัญญา อินทปัญญา) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง (สมณศักดิ์ ชั้นยศในขณะนั้น) ได้จัดซื้อที่ดินแปลงใหม่ เนื้อที่ 18 ไร่ สร้างอาคารเรียน 3 ชั้น แบบคอนกรีตทรงไทยประยุกต์ ขนาด 24 ห้องเรียน จำนวน 1 หลัง พร้อมด้วยอาคารประกอบต่าง ๆ มีโรงอาหาร-หอประชุม 1 หลัง ห้องสุขาชาย 1 หลัง ห้องสุขาหญิง 1 หลัง เจาะบ่อน้ำบาดาล 1 บ่อ สร้างถังน้ำบาดาล 1 ถัง ใช้เวลาดำเนินการจนถึงปี พ.ศ. 2514

จึงแล้วเสร็จ โดยมีพระราชบัญญัติเจ้าอาวาส นายเลี่ยน ปัลวี กรรมการวัด นายฉนวน เปรมสัต์ธรรม ตัวแทนวัดเป็นเจ้าของโรงเรียน นายทวี สุจิตจур ครูผู้จัดการโรงเรียนอนันต์สุนทรศึกษา ร่วมกับคณะกรรมการวัดไร่ขิง เป็นผู้ควบคุมดำเนินการก่อสร้างและได้ย้ายโรงเรียนมาตั้งในที่ปัจจุบัน เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พ.ศ. 2515 ต่อมาภายหลังพระราชบัญญัติเจ้าอาวาสวัดไร่ขิง ได้จัดซื้อที่ดินเพิ่มเติมให้โรงเรียนจนมีเนื้อที่อาณาเขตร้วโรงเรียนรวมทั้งสิ้น 37 ไร่ 2 งาน พ.ศ. 2516 พระราชบัญญัติ (ปัญหา อินทปัญญ) เจ้าอาวาสวัดไร่ขิง ในฐานะองค์อุปถัมภ์โรงเรียนได้ประชุมคณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อขอความเห็นที่จะโอนกิจการของโรงเรียนนี้ให้รัฐบาลดำเนินการต่อไป เพื่อสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งขยายการศึกษาออกสู่ท้องถิ่นชนบทอย่างกว้างขวาง ที่ประชุมเห็นชอบด้วย จึงทำเรื่องขอโอนไปยังกระทรวงศึกษาธิการเมื่อวันที่ 19 มีนาคม พ.ศ. 2517 กระทรวงศึกษาธิการโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีได้รับการโอนโรงเรียนอนันต์สุนทรศึกษา มาเป็นโรงเรียนรัฐบาล สังกัดกองการมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา และเปลี่ยนชื่อใหม่ นามว่า “โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา” โดยมีนายวิจิตร พร้อมมูลรักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ ต่อมา กรมสามัญศึกษา ได้แต่งตั้งนายพิศณุ รัตนสุพร มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2517 โดยขณะนั้นมีนักเรียน 11 ห้องเรียน จำนวน 369 คน ครู 23 คน ลูกจ้างประจำ 3 คน พ.ศ. 2521 กระทรวงศึกษาธิการได้อนุญาตให้โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จนถึงชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในวันที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2521 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ได้เสด็จพระราชดำเนินมาถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดไร่ขิง และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมเปิดป้ายนาม “โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา” เพื่อเป็นสิริมงคลสืบไป นับเป็นเกียรติประวัติสูงยิ่งของโรงเรียนและนำความปลาบปลื้มปิติยินดีมาสู่ชาวไร่ขิง ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นพ้น ตลอดเวลาที่นายพิศณุ รัตนสุพร ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ ได้รับความร่วมมือจากคณะครู ผู้ปกครอง ศิษย์เก่า นักเรียนในขณะนั้น และชุมชนวัดไร่ขิง ช่วยกันพัฒนาและปรับปรุงโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน ทำให้โรงเรียนเจริญรุ่งเรืองอย่างรวดเร็ว จนได้เลื่อนตำแหน่งจากครูใหญ่เป็นอาจารย์ใหญ่และเป็นผู้อำนวยการโรงเรียนตามลำดับ ปัจจุบัน พ.ศ. 2562 นางสาว รุ่งชีวา สุขศรี ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา (โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา, 2562)

สรุปได้ว่าแหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ที่นักเรียนเข้าไปเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและทักษะในการใช้แหล่งเรียนรู้ของชุมชน ตามความสนใจ การมีส่วนร่วมในการที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ตามอัธยาศัย มีพฤติกรรม การสังเกตการสืบเสาะ การแสวงหาความรู้ การจดบันทึก สามารถประเมินการเรียนรู้ของตนเอง และการถ่ายทอดความรู้ไปยังผู้อื่นได้ มีทักษะการใช้แหล่งเรียนรู้เป็นอย่างดีและเหมาะสม ในแหล่งเรียนรู้ทุกที่ ทุกเวลา ตลอดชีวิต

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

ธนัทภักดิ์ ฉัตรภักดิ์ และชุติวัดน์ สุวัตติพงษ์ (2561) พบว่า รูปแบบแหล่งการเรียนรู้ชุมชนอัจฉริยะในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริม คุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชน ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ บุคคล องค์ความรู้ ชุมชน สื่อและเทคโนโลยี กิจกรรมการเรียนรู้ และเครือข่ายความร่วมมือ ซึ่งขั้นตอนของรูปแบบแหล่งการเรียนรู้ชุมชนอัจฉริยะในศตวรรษที่ 21 ที่พัฒนาขึ้นควรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนที่ 1) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ นั่นคือ การ ประชาสัมพันธ์ การเข้าร่วมเครือข่าย และการเตรียมความพร้อม ขั้นตอนที่ 2) การเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การเข้าสู่ระบบ การระบุความต้องการ และการรับชมสื่อการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ 3) การพัฒนาโครงการ ได้แก่ การระดมความคิดเห็น การสร้างโครงการ การนำเสนอและเผยแพร่ และการสะท้อนผลงาน สุดท้ายคือขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล ซึ่งประกอบด้วย การประเมินผลตนเอง การประเมินโดยกลุ่ม และการประเมินโดยเครือข่ายชุมชน ซึ่งหลังจากทดลองใช้รูปแบบแหล่งการเรียนรู้ชุมชนอัจฉริยะในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนแล้วนั้น พบว่าตัวอย่างที่ทดลองใช้รูปแบบฯ มีคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตสูงขึ้น และรูปแบบแหล่งการเรียนรู้ชุมชน อัจฉริยะในศตวรรษที่ 21 เพื่อส่งเสริมคุณลักษณะการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประชาชนมีความเหมาะสม โดยปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้การพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ชุมชนอัจฉริยะ ประสบความสำเร็จคือ คนในชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของและข้อมูลในแหล่งเรียนรู้สามารถตอบสนองความต้องการหรือช่วยแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายได้ คนในชุมชนเห็นประโยชน์ เข้ามาใช้งาน ทำให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนองค์ความรู้จนเกิดเป็นพลวัตอย่างต่อเนื่อง

วิรุฬห์ นิลโมจน์ (2558) พบว่า แหล่งการเรียนรู้มีความสำคัญเพราะเป็นแหล่งให้ความรู้หรือการศึกษาเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ อันเป็นรากฐานของชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้ 1) เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนและประชาชนในชุมชนทุกเพศทุกวัย สามารถศึกษาเรียนรู้ได้ด้วยตนเองตามความสนใจ ศักยภาพ ความพร้อม และโอกาส ที่เรียกว่าการศึกษาตามอัธยาศัย 2) เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยเลือกศึกษาจากแหล่งวิทยาการชุมชนต่าง ๆ ตามที่สถานศึกษากำหนดหรือความสนใจของผู้เรียนเอง 3) ช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ เพื่อให้เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน 4) ช่วยให้การจัดการศึกษามีคุณภาพ การจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นไปตามที่หลักสูตรแกนกลางกำหนด รวมทั้งการตอบสนองการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรท้องถิ่นได้ตามจุดมุ่งหมายของการศึกษา ทั้งนี้ หากปราศจากแหล่งวิทยาการชุมชนแล้ว จุดมุ่งหมายการศึกษาที่ต้องการให้บรรลุผลตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ คงเป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น 5) เป็นแหล่งให้บริการการเรียนรู้

ทั้งในแง่ของสถานที่และวิทยาการให้ความรู้ในแง่ของ แหล่งวิทยาการชุมชนที่เป็นผู้รู้หรือผู้ทรง ภูมิปัญญาเป็นการเสริมสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ช่วยให้คนใน ชุมชนมีความกระตือรือร้นสนใจ ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต 6) เป็นทรัพยากรทางการศึกษาและเป็นทุนของชุมชนที่สามารถ นำมาใช้ประโยชน์เพื่อ การศึกษาและการพัฒนาของชุมชนอย่างคุ้มค่าและมีประโยชน์โดยตรงต่อ ชุมชน 7) เป็นรากฐานสำคัญในการสร้างพลังการพึ่งพาตนเองและความเข้มแข็งของชุมชน 8) เป็นแหล่งเชื่อมโยงความเข้าใจและความร่วมมือของคนในชุมชน และระหว่างชุมชนในแง่ของการสร้าง เครือข่ายการเรียนรู้ ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนอย่าง กว้างขวางและต่อเนื่อง

ทรงทรศน์ จินาพงศ์ (2561) พบว่า สีลาการเรียนของนักศึกษาจะทำให้ผู้สอนสามารถ ออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนและตรง ตามลักษณะสีลาการเรียนของผู้เรียน จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยการศึกษาคั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสีลาการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพลศึกษาและ วิทยาศาสตร์การกีฬา ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพลศึกษาและ วิทยาศาสตร์การกีฬา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ การศึกษา 2560 จำนวน 48 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามสีลาการเรียนของนักกีฬาจำแนกในรูปแบบ VARK มีค่า ความเชื่อมั่นของเครื่องมือ เท่ากับ 85 ผลการศึกษาพบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์ การกีฬามีสีลาการเรียนแบบปฏิบัติหรือเคลื่อนไหวมากที่สุด รองลงมาคือสีลาการเรียน แบบอ่าน และเขียน สีลาการเรียนโสตประสาทตามลำดับ และไม่ปรากฏสีลาการเรียนรูปแบบจักษุประสาท จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ผลการเรียนเฉลี่ยและสีลาการเรียนมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญที่ .05

เสนห์ เดชะวงศ์ และ สมพร โกมารทัต (2559) พบว่า รูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทย มีระดับการใช้แหล่งเรียนรู้ภาษาพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง วิจัยเรื่องนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาการใช้ รูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทย 2 เพื่อวิเคราะห์ ความแตกต่างของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี ในประเทศไทย และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของการใช้รูปแบบการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศกับ ผลการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในประเทศไทย ตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้คือนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ระดับปริญญาตรี สาขาวิชาภาษาอังกฤษ ภาษาจีน และภาษาญี่ปุ่น ปีการศึกษา 2558 ของ มหาวิทยาลัยในกรุงเทพ และปริมณฑล จำนวน 457 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่ดัดแปลงจากแบบวัดรูปแบบการเรียนรู้ (Student Learning Style) ของ Grasha Reichman มีค่าความเชื่อมั่น 0.942 และแบบสัมภาษณ์รูปแบบ การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และการทดสอบไคสแควร์ (Chi-square Test) ผลการวิจัย 1. การใช้รูปแบบการเรียนภาษาต่างประเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ในการเรียนภาษาต่างประเทศนักศึกษาใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบฟังพา แบบมีส่วนร่วม และแบบร่วมมือในระดับมาก และ ใช้รูปแบบการเรียนแบบอิสระ แบบหลีกเลี่ยง และแบบแข่งขันในระดับปานกลาง 2. นักศึกษาที่เรียนภาษาต่างประเทศแตกต่างกันมีการใช้รูปแบบการเรียนรู้ภาษาที่ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาแต่ละรูปแบบ พบว่า นักศึกษาที่เรียนภาษาต่างประเทศต่างกัน มีการใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบอิสระ แบบแข่งขัน และแบบมีส่วนร่วมที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3. การใช้รูปแบบการเรียนรู้อาษาต่างประเทศของนักศึกษาที่มีความสัมพันธ์กับผลการเรียน ของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 4. รูปแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมส่งผลให้นักศึกษาประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาต่างประเทศ 5. นักศึกษาส่วนมากชอบให้ผู้สอนใช้รูปแบบการเรียนรู้อาษาต่างประเทศและ ไม่ชอบให้ผู้สอนใช้รูปแบบการเรียนแบบแข่งขันในการสอนภาษาต่างประเทศ

อัครารุณี จันทะแสง (2557) การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาการบริหารแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32 ตามความคิดเห็นของบุคลากรใน 2 ด้าน คือ 1) ด้านแหล่งเรียนรู้วิชาการ และด้านแหล่งเรียนรู้ส่งเสริมวิชาการ 2) เพื่อเปรียบเทียบการบริหารแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรทั้งสองด้านจำแนกตามตำแหน่ง และขนาดสถานศึกษา และ 3) เพื่อรวบรวมปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่เกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากร 341 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 123 คน และครูผู้สอน 218 คน ซึ่งได้มาโดยตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน และการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น และมีค่าความเชื่อมั่น 0.75 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าทีและค่าการทดสอบค่าเอฟและวิธีการของเซฟเฟ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. การบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรโดยรวมอยู่ในระดับมาก 2. การบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรที่มีตำแหน่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน โดยรวม รายด้านและรายข้อ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก 3. การบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ โดยรวมรายด้านและรายข้อ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับมาก 4. การบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากร ที่มีตำแหน่งต่างกัน โดยรวม รายด้าน และรายข้อ ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นรายข้อเรื่องจัดการงบประมาณใน การซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน และบุคลากรร่วมกันจัดตั้งพัฒนาแหล่งเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติในระดับ .05 5. การบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของบุคลากร ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน โดยรวมรายด้านและรายข้อ ส่วนใหญ่ไม่แตกต่างกัน ยกเว้นรายข้อเรื่องจัดสรรงบประมาณในการซ่อมแซมแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดแหล่งเรียนรู้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 6. บุคลากรมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ ไม่มีการจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่ได้จัดทำสารสนเทศการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ไม่สำรวจแหล่งเรียนรู้ตรงกับความ เป็นจริง สนับสนุนให้ใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนน้อย มีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้น้อย และชุมชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมพัฒนาแหล่งเรียนรู้ และมีข้อเสนอแนะว่า ควรจัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ ควรนำผลการประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้มาวางแผนปรับปรุง ควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาห้องเรียน ควรมีการเผยแพร่แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน ควรใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ อย่างเต็มที่ และควรจัดแหล่งเรียนรู้เอื้อต่อการเรียนรู้ได้อย่างเพียงพอ

ชูศักดิ์ เอื้องโชคชัย (2558) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน ได้แก่ 1.1 คุณลักษณะด้านนิสัยและพฤติกรรม ประกอบด้วย พฤติกรรมความใฝ่รู้ใฝ่เรียน พฤติกรรม การเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง และ พฤติกรรมสะท้อนผลการเรียนรู้ 1.2 คุณลักษณะด้านเจตคติ ประกอบด้วย การมองเห็นคุณค่าในตนเอง การมองเห็นคุณค่าของบุคคลรอบข้าง การมองเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และการมองเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม 1.3 คุณลักษณะด้านทักษะ ประกอบด้วย ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะการบูรณาการความรู้ ทักษะการจัดการ ทักษะทางสังคม ทักษะทางอาชีพ และทักษะสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และ 1.4 คุณลักษณะด้านความรู้ ประกอบด้วย ความรู้ด้านประสบการณ์ ความรู้ด้านสังคม ความรู้ด้านวิชาการ ความรู้ด้านอาชีพ และความรู้ด้านสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) รูปแบบการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับเยาวชน ประกอบด้วย 2.1 หลักการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย 2.2 พื้นที่การเรียนรู้ตามอัธยาศัย 2.3 ผู้อำนวยการความสะดวกในการเรียนรู้ 2.4 ปฏิสัมพันธ์ทางการเรียนรู้ตามอัธยาศัย 2.5 กิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย 2.6 ทรัพยากรส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และ 2.7 วิธีการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย 3) ปัจจัยความสำเร็จของรูปแบบฯ ได้แก่ ความใฝ่เรียนรู้ของเยาวชน การสนับสนุนของเครือข่าย การเรียนรู้ ความหลากหลายและความสะดวกในการเข้าถึงทรัพยากรการเรียนรู้ สภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้ออำนวย และความเป็นอิสระทางด้านเวลา เงื่อนไขของรูปแบบฯ ได้แก่ นโยบายรัฐ ที่ขาดการสนับสนุน แหล่งเรียนรู้ขาดความหลากหลายและไม่ครอบคลุมกับกลุ่มเป้าหมาย เยาวชน

ไม่มีความพร้อมในการเรียนรู้ ความไม่ต่อเนื่องในการส่งเสริมการเรียนรู้ และการส่งเสริมการเรียนรู้ ขัดต่อหลักคุณธรรมและจริยธรรม 4) ข้อเสนอเชิงนโยบายการส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยฯ ประกอบด้วย 4.1 นโยบายภาครัฐ ควรให้ความสำคัญกับการกำหนดนโยบายที่นำไปสู่ การปฏิบัติได้จริง และสนับสนุนกองทุนเพื่อจัดพื้นที่การส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัยที่เป็นต้นแบบในแต่ละจังหวัด 4.2 นโยบายภาคเอกชน ควรให้การสนับสนุนทุนเพื่อพัฒนาแหล่งเรียนรู้หรือสร้างพื้นที่การเรียนรู้ ในชุมชนให้มีความทันสมัย มีการผลิตสื่อสร้างสรรค์ เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเยาวชนให้มากขึ้น 4.3 นโยบายภาคประชาสังคม ควรสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรม ส่งเสริมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในชุมชนและระหว่างชุมชน 4.4 นโยบายทางสถาบันทางสังคม ควรรณรงค์ให้คนในครอบครัวปรับบทบาทเป็นเพื่อนร่วมทางการเรียนรู้โดยใช้ กระบวนการสนทนาเป็นเครื่องมือใน การส่งเสริมการเรียนรู้ตามอัธยาศัย และรณรงค์ให้สถานศึกษา สร้างสรรค์กระบวนการเรียนรู้โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้ นอกห้องเรียนเพื่อให้เยาวชนได้รับประสบการณ์ตรงจากการปฏิบัติ

ยอดชาย สุวรรณวงษ์ (2558) ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต บนฐานวิถีชีวิตชุมชนเพื่อเสริมสร้างสุขภาพชุมชน ผลการศึกษาพบว่า 1) องค์ประกอบการเรียนรู้ สุขภาพชุมชนบนฐานวิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ (1) แนวคิดพื้นฐานด้านสุขภาพ ชุมชน เพื่อการตอบสนอง ความต้องการ และความอยู่รอด (2) เป้าหมายเพื่อดูแลและสร้างเสริมสุขภาพของคน ชุมชน และ ภูมิปัญญา (3) ประเภทวิถีชีวิตชุมชนด้านสุขภาพแบ่งเป็น ด้านความคิด และด้านพฤติกรรม (4) กระบวนการเรียนรู้ด้านสุขภาพบนฐานวิถีชีวิตชุมชน คือ การถ่ายทอด การผสมผสาน และการอนุรักษ์วัฒนธรรมสุขภาพ (5) ปัจจัยที่มีผลต่อวัฒนธรรม สุขภาพ คือ สภาพแวดล้อมทาง ภูมิศาสตร์ทรัพยากรธรรมชาติและศาสนาที่คนในสังคมนับถือ 2) รูปแบบการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมสุขภาพสำหรับสังคมไทย ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ (1) ความเชื่อเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้านสุขภาพบนฐานวิถีชีวิตชุมชน 5 ประการ (2) เป้าหมายการเรียนรู้ของคนและชุมชน (3) กระบวนการเรียนรู้ของคน และชุมชน และ (4) ปัจจัยสนับสนุนด้านแรงขับเคลื่อนการเรียนรู้ ด้านสุขภาพ และภูมิปัญญา ท้องถิ่น โดยรูปแบบมีความเหมาะสมของเนื้อหา ทฤษฎีสอดคล้องกับ บริบทชุมชน และมีความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบไปปฏิบัติในระดับมาก

เอกชัย พุ่มดวง (2557) ศึกษาวิจัยเรื่องกลยุทธ์การจัดการความรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อ การเรียนรู้ตลอดชีวิตของชุมชน กรณีศึกษาตำบลโคกโคเตมา อำเภอมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า 1. การจัดการความรู้ของครอบครัวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ชุมชนโคกโคเตมามีจุดอ่อน และ ต้องการให้มีการจัดการความรู้ ดังนี้ 1) ทักษะการดำรงชีวิตประจำวัน คือด้านความสามารถ ในการบริหารจัดการระบบการเงิน 2) ทักษะเฉพาะบุคคลและทักษะทางสังคม คือ ด้านการสร้าง ความมั่นใจในตนเอง 3) ทักษะ การประกอบอาชีพ คือ ด้านความสามารถในการประกอบอาชีพ

2. การจัดการความรู้โดยใช้เครือข่าย คือ คน เทคโนโลยี และกระบวนการ ประชาชนมีการศึกษาระดับพื้นฐาน มีผู้บริหารท้องถิ่นและกลุ่มผู้นำชุมชนมีประสบการณ์มีศักยภาพในการบริหารจัดการภายในกลุ่มของชุมชน มีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ มีการสืบทอดความรู้จากครูภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน ชุมชนมีทรัพยากรบุคคลจาก โรงเรียน/มหาวิทยาลัย และองค์กรท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเป็นผู้อำนวยให้เกิดกระบวนการจัดการความรู้ชุมชน วัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีการเรียนรู้เพื่อการประกอบอาชีพ ไม่มีการใช้เทคโนโลยีที่ช่วยอำนวยความสะดวกจัดเก็บและสืบค้นข้อมูลองค์ความรู้ที่ชุมชนต้องการเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต และในกระบวนการจัดการความรู้ของชุมชน มีการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถ่ายทอดความรู้ให้แก่สมาชิกในกลุ่มโดยผู้นำชุมชน ไม่มีการจัดตั้งเครือข่าย แหล่งการเรียนรู้กระบวนการจัดการความรู้ชุมชนยังไม่เป็นระบบ การดำเนินงานให้เกิดผลอย่างจริงจังเป็นเรื่องค่อนข้างยาก เนื่องจากไม่มีหน่วยงาน/กลุ่มทีมงานที่จะจัดการความรู้ของชุมชน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ของชุมชนมีน้อย

นางเยาว์ อุทุมพร (2561) พบว่า การนำแหล่งเรียนรู้ที่เป็นภูมิปัญญามาใช้ มีทั้งการเชิญไปสอนที่สถานศึกษาและพานักเรียนไปศึกษาเรียนรู้ที่บ้านของผู้ทรงภูมิปัญญา และมีหลากหลายกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่เชิญไปสอนทั้งในและนอกเวลาเรียน "

ประสาร ศรีพงษ์เพ็ลิต (2560) พบว่า การจัดการเรียนการสอนที่ที่จะต้องคำนึงถึงหลักความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ เด็กจะเรียนได้ดีหรือประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ หนึ่งในนั้นได้แก่ สไตล์การเรียนรู้ ซึ่งในปัจจุบันแวดวงการศึกษาตื่นตัวในเรื่องนี้กันมาก ผู้เรียนแต่ละคนจะมีสไตล์การเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การทำความเข้าใจสไตล์การเรียนรู้ของผู้เรียน จะช่วยให้ทราบว่าผู้เรียนแต่ละคนมีลักษณะการเรียนรู้แบบใด และการทำให้ผู้เรียนได้รู้จักว่าตนเองมีลักษณะการเรียนรู้แบบใด จะเป็นแนวทางนำไปสู่การปรับปรุงสไตล์การสอนของครู ดังนั้นถ้าผู้สอนตระหนักว่า ผู้เรียนแต่ละคนมีสไตล์การเรียนรู้ที่แตกต่างกันก็จะช่วยให้ครูเข้าใจผู้เรียนได้ดีขึ้น และสามารถเลือกสไตล์การสอนที่สอดคล้องกับสไตล์การเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

4.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

Lowe and Skitmore (1994) ได้ศึกษาผลการใช้ปัจจัยและทฤษฎี การเรียนรู้จากประสบการณ์ของ Kolb กับการอบรมพนักงานแผนกจัดซื้อจำนวน 10 คนมีอายุเฉลี่ย 43.3 ปี ครั้งหนึ่งของประชากรระบุว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ ส่วนอีกครึ่งระบุว่าไม่มีอาชีพ วัตถุประสงค์ของการวิจัยคือเพื่อวัดรูปแบบการเรียนรู้ของพนักงานแผนกจัดซื้อ โดยใช้รายการรูปแบบการเรียนรู้ และ แบบสอบถามรูปแบบการเรียนรู้ของ Kolb ผลการศึกษาพบว่า รายการรูปแบบการเรียนรู้ และ แบบสอบถามบางข้อ ไม่สามารถเปรียบเทียบกันได้ เพราะเครื่องมือทั้งสองชนิด มีข้อบ่งชี้และระบบ การประเมิน

ต่างกันทั้งนี้เห็นได้จากรายการรูปแบบการเรียนรู้ระบุว่าผู้เรียนรู้จากการลงมือทำ (Accommodators) ชอบเรียนรู้จากประสบการณ์รูปธรรม ในขณะที่ข้อคำถามในแบบสอบถามมี ใจความที่แสดงให้เห็นว่า เป็นผู้เรียนรู้จากการนำความรู้ไปใช้ (Convergers) นอกจากนี้ผลการวิจัยยัง แสดงให้เห็นว่า พนักงานแผนกจัดซื้อที่มีประสบการณ์ สามารถเข้าใจวิธีเรียนรู้การทำงานและมี สมรรถภาพใน การทำงาน ดีกว่า รวมทั้งสามารถปรับปรุงสมรรถภาพ การทำงานโดยปฏิบัติตาม ขั้นตอนที่เสนอแนะ ได้แก่ การสร้างแฟ้มงานกิจกรรมการเรียนรู้ และการวิเคราะห์วิธีปฏิบัติงานและเรียนรู้กันโดยใช้การตรวจสอบจากรายการ (checklists) จากผลการวิจัยนี้ Lowe and Skittmore จึงสรุปว่า ถึงแม้ว่ามีกลุ่มประชากรเพียง 10 คน แต่ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า โดยภาพรวมแล้วรูปแบบ การเรียนรู้สามารถวัดได้ และสามารถนำไปใช้พัฒนาสมรรถภาพการทำงานได้

Currie (1995) ศึกษาเรื่อง ทฤษฎีการเรียนรู้และการออกแบบการฝึกอบรมผู้บริหาร สาธารณะสุข พบว่า การใช้รายการรูปแบบการเรียนรู้ของ Kolb รวมทั้ง Honey and Mumford ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ในชุดการเรียนรู้ให้มีกิจกรรมหลากหลายสอดคล้องกับรูปแบบ การเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ ทำให้ผู้เรียนพึงพอใจ เช่น กิจกรรมบทบาทสมมติ รวมทั้งเทคนิคอื่น ๆ ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกจะเหมาะสมกับผู้เรียนกลุ่มนักกิจกรรม (Activists) กลุ่มนักคิด วิเคราะห์ (Reflectors) ชอบแบบฝึกหัดที่มีการประเมินตนเอง รวมทั้งใบงานที่สามารถนำไปทำที่บ้าน กลุ่มนักทฤษฎี (Theorists) ชอบฟังคำบรรยายและอภิปราย กลุ่มนักปฏิบัติ (Pragmatists) ชอบกิจกรรม การเรียนรู้ที่มีเทคนิคพิเศษ เช่น การแก้ปัญหา การฝึกปฏิบัติงานที่เหมือนกับงาน ที่จะต้องทำในอนาคต นอกจากนี้ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ให้มีความ หลากหลายมากขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการเรียนรู้และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

Far (2005) ศึกษาวิจัยถึงความต้องการของการศึกษาตามอัธยาศัยของคนในประเทศ เยอรมัน โดยการศึกษาตัวแปรที่เกี่ยวข้องคือ ระดับการศึกษา การแบ่งเวลาต่อความต้องการ การศึกษาตาม อัธยาศัย พบว่า บุคคลที่มีการศึกษาสูงจะมีความสามารถในการแบ่งเวลาได้มากกว่า ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้สามารถมีเวลาใน การทำกิจกรรมอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเพิ่มความรู้และเพื่อการใช้ เวลาว่างให้เกิดประโยชน์และความต้องการในการเรียนรู้ตามอัธยาศัยมาจาก ความสนใจจะขึ้นอยู่กับ ความพอใจของแต่ละบุคคล

Apple (1990, อ้างถึงใน อาคม จันตะณี, 2557) ศึกษาวิจัยเรื่องการนำวิทยากร พื้นบ้านมาใช้ในการเรียนการสอนจะช่วยให้เกิดความเจริญงอกงามทางสติปัญญา ผู้เรียนสามารถ ดำรงชีวิตอยู่ได้ ในท้องถิ่นอย่างปกติสุข บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ตามสภาพภูมิศาสตร์ นิเวศวิทยา ความเชื่อ ปรัชญา วิถีท้องถิ่น และวิถีแห่งการดำรงชีวิต ซึ่งสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้ เป็นแหล่งที่ให้ข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ สามารถจัดกระบวนการ เรียน เรียนรู้เพื่อขยายประสบการณ์ ของผู้เรียน และเชื่อมโยงสู่การใช้ในชีวิตประจำวัน นักเรียน อาจเรียนรู้ร่วมกับ เพื่อนตามกระบวนการ เรียนการสอน หรือเรียนรู้ด้วยตนเองตามความสนใจ

Rachel (2006) ศึกษาวิจัยเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตที่หลังจากจบการศึกษา โดยการศึกษาพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในประเทศอังกฤษ จำแนกตามความแตกต่างของการศึกษา พบว่า บุคคลที่เรียนในระดับอุดมศึกษาจะมีความสนใจในการเรียนรู้ตลอดชีวิตมากกว่ากลุ่มอื่น โดยเฉพาะเนื้อหาและหัวข้อที่ตัวเองสนใจ การเรียนรู้จากกิจกรรมที่ไม่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตจะไม่ได้รับการสนใจ ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของผู้เรียน เพื่อตอบสนองต่อความสนใจ ความพึงพอใจเป็นตัวเลือกที่ดีในการตัดสินใจ ซึ่งวิธีการดำเนินชีวิตและประสบการณ์ของแต่ละบุคคลมีผลต่อแรงจูงใจในการเรียนรู้หลังจบการศึกษา

สรุปได้ว่า หากต้องการให้เกิดการใช้ประโยชน์จากการใช้แหล่งเรียนรู้ และผู้เรียนรู้ได้รับความรู้จากการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเต็มที่นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายและคนในชุมชนในการดำเนินการ เนื่องจากแหล่งการเรียนรู้ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของคนในชุมชน เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นรากฐานของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป รูปแบบการเรียนรู้มีหลายแบบ นักศึกษามีรูปแบบการใช้ที่แตกต่างกัน ส่งผลถึงผลการเรียนรู้ รวมถึงการให้ผู้สอน จัดกิจกรรมที่เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่ต้องการ นักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ที่ต่างกันไป ลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนจะทำให้ผู้สอนสามารถออกแบบกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลของนักเรียนและตรงตามลักษณะลีลาการเรียนรู้ของนักเรียน จะทำให้กระบวนการจัดการเรียนรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น หากต้องการให้เกิดการใช้ประโยชน์จากการใช้แหล่งเรียนรู้ และผู้เรียนรู้ได้รับความรู้จากการใช้แหล่งเรียนรู้อย่างเต็มที่นั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากเครือข่ายและคนในชุมชนในการดำเนินการ เนื่องจากแหล่งการเรียนรู้ชุมชน เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ตามอัธยาศัยของคนในชุมชน เป็นสถานที่ที่คนในชุมชนสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อเป็นรากฐานของการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง สติภากรเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสติภากรเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัย ไว้ 5 หัวข้อ ดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเรื่อง สติภากรเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการวิจัย

ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง สติภากรเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จากข้อมูลทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง สติภากรเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1. ศึกษาวิจัยเรื่องสติภากรเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โดยการศึกษาวเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นที่ 2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและเนื้อหาที่จะนำไปเก็บข้อมูล (IOC : Index of Item Objective Congruence)

เพื่อความเหมาะสมในการใช้ภาษานำเครื่องมือวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัยจากนั้นนำไปทดสอบ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย

ขั้นที่ 3. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นที่ 4. เป็นการวิจัยเพื่อประเมินลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อาศัยแบบประเมินเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด เพื่อนำผลมาแปรผลประกอบการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ จากนั้นจัดทำรายงานผลวิจัยฉบับสมบูรณ์นำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการเสนอแนะ จัดพิมพ์รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่ออนุมัติจบการศึกษา การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

จากประชากรนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 15 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 605 คน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย กำหนดสัดส่วนมาจากตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (อ้างถึง ธานินทร์ ศิลป์จารุ, 2551: 45) ผู้วิจัยทำการคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย จากการยกมือเพื่อความสมัครใจ จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 242 คน ตามตาราง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนกลุ่มตัวอย่าง ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

(N=242)

ที่	ระดับชั้น	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1	ม.1/1	12
2	ม1/2	14
3	ม.1/3	17
4	ม.1/4	14
5	ม1/5	17
6	ม.1/6	16
7	ม.1/7	18
8	ม1/8	18
9	ม.1/9	18
10	ม.1/10	18
11	ม1/11	18
12	ม.1/12	18
13	ม.1/13	14
14	ม1/14	16
15	ม.1/15	14
	รวม	242

ผู้เชี่ยวชาญ จำนวนทั้งสิ้น 5 คน ดังนี้

1. นายวุฒิศักดิ์ ศรีเสมาเมือง

ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

2. นายพิชิต แสงลอย

ตำแหน่ง อดีตผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

3. นางวรารรณ ศรีเสมาเมือง

ตำแหน่ง นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ

4. นางสาวประภาพร ลิ้มจิตสมบูรณ์

ตำแหน่ง อาจารย์ประจำวิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

5. นายกมล ประทีปธีรานันต์

ตำแหน่ง อดีตข้าราชการ ครู ค.ศ.4 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา โดยการศึกษาแนวคิดลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนจากเอกสารประกอบการสอน (พิรเทพ รุ่งคุณากร, 2555) และการทบทวนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ เป็นแบบประเมินลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โดย แบ่งเป็น 2 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 ประเมินลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

1. ลีลาการเรียนรู้ หมายถึง ความถนัดของนักเรียนแต่ละคนที่ใช้ในการเรียนรู้แบ่งเป็น
 - 1.1 ความถนัดที่เกิดจากการได้ยิน
 - 1.2 ความถนัดที่เกิดจากการดู
 - 1.3 ความถนัดที่เกิดจากการลงมือทำ
 ประเมินตามเนื้อหาทั้งหมดจำนวน 14 ข้อ

แบบที่ 2 ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้

- 2.1 ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ ในเนื้อหา 6 ด้าน ดังนี้
 1. ความสนใจและการมีส่วนร่วม
 2. การสังเกต
 3. การสืบเสาะและแสวงหาความรู้
 4. การจดบันทึก
 5. การถ่ายโยงความรู้
 6. การประเมินการเรียนรู้ของตนเอง
- 2.2 ประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ แหล่งเรียนรู้ 6 แห่ง ในเนื้อหา

3 ด้าน ดังนี้

1. วัดไร่ขิง พระอารามหลวง
 2. ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน
 3. ตลาดน้ำดอนหวาย
 4. วัดนักบุญเปโตร
 5. พุทธมณฑล
 6. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว
- มีจำนวน 3 ด้าน ดังนี้
1. ด้านเจ้าหน้าที่/วิทยากร/บุคลากรผู้ให้บริการ
 2. ด้านการให้บริการ
 3. ด้านพื้นที่/สิ่งอำนวยความสะดวก

4. การสร้างและหาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้คือ

1. ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้
2. สรุปรประเด็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. พัฒนาเครื่องมือวิจัย โดยนำแบบสำรวจรูปแบบ วิธีการและลีลาการเรียนรู้

จากเอกสารประกอบการสอน (พีรเทพ รุ่งคุณากร, 2555) มาพัฒนาเป็นแบบประเมินลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

4. นำเครื่องมือวิจัยไปขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ช่วยให้คำแนะนำ เพื่อนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) และหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) ของแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00 ดังนี้

แบบที่ 1 ประเมินลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา มีทั้งหมดจำนวน 14 ข้อคำถาม = .850

แบบที่ 2 ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้

2.1 ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อคำถาม = .793

2.2 ประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อคำถาม = .830

5. นำเครื่องมือมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

6. นำเครื่องมือ ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสามพรานวิทยา อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือทั้งฉบับ

แบบที่ 1 แบบประเมินลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา มีทั้งหมดจำนวน 14 ข้อคำถาม = .842

แบบที่ 2 แบบประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้

2.1 ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อคำถาม = .841

2.2 ประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อคำถาม = .843

7. จัดทำแบบประเมินฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้งานกับกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียน วัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 242 คน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย จากกลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 242 คน

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมาย เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบประเมิน โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ติดต่อประสานงานกับฝ่ายวิชาการ เพื่อขอรายชื่อกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ทั้งหมด จำนวน 15 ห้อง ตามที่กำหนด
2. ติดต่อประสานกับที่ครูที่ปรึกษาชั้นของห้องเรียนกลุ่มประชากร เพื่อขอความอนุเคราะห์และความร่วมมือในการหากกลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างและนัดหมายกลุ่มตัวอย่าง
3. นำแบบประเมินที่จัดเตรียมไว้ ไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง โดยเป็นการให้ข้อมูลแบบประเมินด้วยความสมัครใจและให้ผู้ตอบแบบประเมินมีความเป็นอิสระในการให้ข้อมูล เมื่อเสร็จสิ้นการตอบแบบประเมินแล้วผู้วิจัยจะนัดเก็บรวบรวมข้อมูลภายในระยะเวลาที่กำหนดตามที่เห็นสมควร
4. นำแบบประเมินที่เก็บรวบรวมได้ นำมาประมวลผลและวิเคราะห์ผล โดยรวบรวมแบบประเมินทั้งหมด คิดเป็นอัตราส่วนการกลับคืนของแบบประเมิน เป็นจำนวน 100 % ใช้เวลาในการเก็บข้อมูล 30 วัน

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมิน นำมารวบรวมตรวจสอบความถูกต้องและให้คะแนน ตามเกณฑ์ที่ได้กำหนดไว้ จากนั้นนำข้อมูลไปลงรหัส การวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ดังรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้รับแบบประเมินกลับคืนมา จึงได้นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมิน จากนั้นจึงแจ้งระดับคะแนน วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอ โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาวิเคราะห์หาค่าสถิติ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistical Package for Social Sciences) โดยใช้สถิติดังนี้

แบบที่ 1 ประเมินลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

ประเมินเกี่ยวกับลีลาการเรียนรู้ ผู้วิจัยสร้างข้อคำถามโดยให้ผู้ตอบเลือกตอบเพียงคำตอบเดียว ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนในการตอบข้อคำถามคือคะแนนรวมที่ได้สูงสุด แสดงว่าท่านมีความถนัดในการเรียนรู้แบบชื่อนั้นมากที่สุด จำนวน 14 ข้อ

- ตามรูปแบบในการรายงาน จากฐานนิยม จากนั้นจัดลำดับจำแนกแต่ละกลุ่มลีลาในการเรียน โดยใช้สถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

แบบที่ 2 ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

2.1 ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ

- วิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำมาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มี 5 ระดับ ดังนี้

น้ำหนักการตัดสินใจสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เพื่อให้การแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ของ ประคอง กรรณสูต (2528: 70) ดังนี้

4.50 – 5.00	หมายถึง	มีการใช้อยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49	หมายถึง	มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับมาก
2.50 – 3.49	หมายถึง	มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายถึง	มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายถึง	มีการใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับน้อยที่สุด

2.2 ประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ

- วิเคราะห์ โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำมาหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน มี 5 ระดับ ดังนี้

น้ำหนักการตัดสินใจสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้	คะแนน
มากที่สุด	5
มาก	4
ปานกลาง	3
น้อย	2
น้อยที่สุด	1

เกณฑ์การแปลความหมายของคะแนน

เพื่อให้การแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลสอดคล้องกับความเป็นจริง ผู้วิจัยจึงกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยตามหลักเกณฑ์ของ ประคอง กรรณสูต (2528: 70) ดังนี้

- 4.50 – 5.00 หมายถึง แหล่งเรียนรู้มีสภาพความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุด
- 3.50 - 4.49 หมายถึง แหล่งเรียนรู้มีสภาพความพร้อมอยู่ในระดับมาก
- 2.50 – 3.49 หมายถึง แหล่งเรียนรู้มีสภาพความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง
- 1.50 – 2.49 หมายถึง แหล่งเรียนรู้มีสภาพความพร้อมอยู่ในระดับน้อย
- 1.00 – 1.49 หมายถึง แหล่งเรียนรู้มีสภาพความพร้อมอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สูตรในการคำนวณ

นำคะแนนที่ได้จากแบบประเมิน หาค่าร้อยละ รวมทั้งหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยใช้สูตรดังนี้

1. สูตรการหาค่าร้อยละ

$$P = \frac{F \times 100}{n}$$

เมื่อ P แทน ร้อยละ
F แทน ความถี่ที่ต้องการแปลค่าให้เป็นร้อยละ
n แทน จำนวนความถี่ทั้งหมด

2. สูตรการหาค่าเฉลี่ย

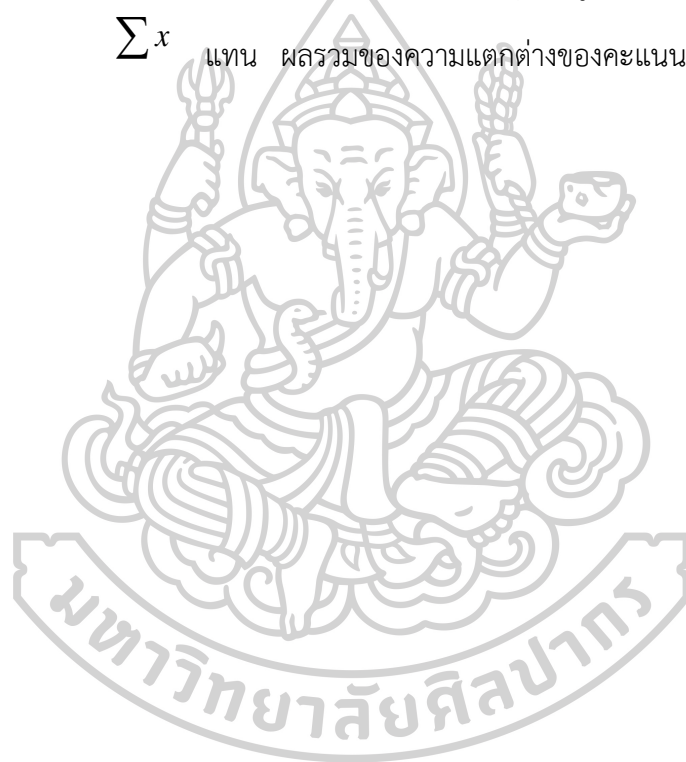
$$\bar{X} = \frac{\sum x}{n}$$

เมื่อ \bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย
 $\sum x$ แทน ผลรวมทั้งหมดของความถี่ คูณ คะแนน
n แทน ผลรวมทั้งหมดของความถี่ซึ่งมีค่าเท่ากับจำนวนข้อมูลทั้งหมด

3. สูตรการหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

$$S = \sqrt{\frac{n \sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	n	แทน	จำนวนคู่ทั้งหมด
	X	แทน	คะแนนแต่ละตัวในกลุ่มข้อมูล
	$\sum x$	แทน	ผลรวมของความแตกต่างของคะแนนแต่ละคู่

บทที่ 4
ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยขอเสนอข้อค้นพบการวิจัย

ข้อค้นพบที่ 1 ลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

ข้อค้นพบที่ 2 การใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ดังนี้

ข้อค้นพบที่ 1 ลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

ตารางที่ 2 แสดงผลการจำแนกความถนัดและลีลาการเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา (N = 242)

ก หมายถึง ความถนัดจากการได้ยิน

ข หมายถึง ความถนัดจากการดู

ค หมายถึง ความถนัดจากการลงมือทำ

คนที่	คำตอบจากการเลือกตอบ 14 ข้อ			การจัดอันดับ ลีลาการเรียนรู้	ความถนัดของ นักเรียน
	เลือกตอบข้อ ก.	เลือกตอบข้อ ข.	เลือกตอบข้อ ค.		
1	6	5	3	กขค	ก
2	3	7	4	ขคก	ข
3	2	7	5	ขคก	ข
4	6	3	5	กคข	ก
5	5	2	7	คกข	ค
6	5	2	7	คกข	ค
7	5	2	7	คขก	ค
8	6	3	5	กคข	ก
9	6	3	5	กคข	ก
10	6	3	5	กคข	ก
11	7	3	4	กคข	ก

คนที่	คำตอบจากการเลือกตอบ 14 ข้อ			การจัดอันดับ ผลการเรียนรู้	ความถนัดของ นักเรียน
	เลือกตอบข้อ ก.	เลือกตอบข้อ ข.	เลือกตอบข้อ ค.		
12	7	2	5	กคข	ก
13	6	3	5	กคข	ก
14	6	3	5	กคข	ก
15	6	5	3	กขค	ก
16	7	3	4	กคข	ก
17	3	6	5	ขคก	ข
18	3	9	2	ขกค	ข
19	7	5	2	กขค	ก
20	7	3	4	กคข	ก
21	5	7	2	ขกค	ข
22	3	7	4	ขคก	ข
23	5	6	3	ขกค	ข
24	1	5	8	คขก	ค
25	3	5	6	คขก	ค
26	3	5	6	คขก	ค
27	3	5	6	คขก	ค
28	6	3	5	กคข	ก
29	6	5	3	กขค	ก
30	6	5	3	กขค	ก
31	7	5	2	กขค	ก
32	6	3	5	กคข	ก
33	6	3	5	กคข	ก
34	3	7	4	ขคก	ข
35	6	3	5	กคข	ก
36	7	5	2	กขค	ก
37	7	5	2	กขค	ก
38	8	4	2	กขค	ก
39	7	3	4	กคข	ก

คนที่	คำตอบจากการเลือกตอบ 14 ข้อ			การจัดอันดับ ลีลาการเรียนรู้	ความถนัดของ นักเรียน
	เลือกตอบข้อ ก.	เลือกตอบข้อ ข.	เลือกตอบข้อ ค.		
40	6	5	3	กขค	ก
41	6	3	5	กคข	ก
42	5	4	5	กคข	ก
43	6	2	6	กคข	ก
44	7	4	3	กขค	ก
45	7	5	2	กขค	ก
46	6	3	5	กคข	ก
47	6	3	5	กคข	ก
48	7	4	3	กขค	ก
49	1	8	5	ขคก	ข
50	7	5	2	กขค	ก
51	7	5	2	กขค	ก
52	5	4	5	กคข	ก
53	6	3	5	กคข	ก
54	7	3	4	กคข	ก
55	6	3	5	กคข	ก
56	6	3	5	กคข	ก
57	3	7	4	ขคก	ข
58	1	5	8	คขก	ค
59	3	5	6	คขก	ค
60	6	3	5	กคข	ก
61	6	3	5	กคข	ก
62	6	5	3	กขค	ก
63	3	6	5	ขคก	ข
64	3	6	5	ขคก	ข
65	6	3	5	กคข	ก
66	7	2	5	กคข	ก
67	6	3	5	กคข	ก

คนที่	คำตอบจากการเลือกตอบ 14 ข้อ			การจัดอันดับ ลีลาการเรียนรู้	ความถนัดของ นักเรียน
	เลือกตอบข้อ ก.	เลือกตอบข้อ ข.	เลือกตอบข้อ ค.		
68	7	2	5	กคข	ก
69	6	5	3	กขค	ก
70	6	5	3	กขค	ก
71	6	3	5	กคข	ก
72	7	4	3	กขค	ก
73	5	7	2	ขกค	ข
74	6	5	3	กขค	ก
74	6	3	5	กคข	ก
75	3	5	6	คขก	ค
76	3	5	6	คขก	ค
77	2	7	5	ขคก	ข
78	4	8	2	ขกค	ข
79	3	5	6	คขก	ค
80	3	7	4	ขคก	ข
81	1	9	4	ขคก	ข
82	3	6	5	ขคก	ข
83	6	3	5	กคข	ก
84	3	6	5	ขคก	ข
85	3	7	4	ขคก	ข
86	3	6	5	ขคก	ข
87	6	3	5	กคข	ก
88	6	3	5	กคข	ก
89	3	6	5	ขคก	ข
90	3	6	5	ขคก	ข
91	3	6	5	ขคก	ข
92	1	8	5	ขคก	ข
93	6	5	3	กขค	ก
94	7	3	4	กคข	ก

คนที่	คำตอบจากการเลือกตอบ 14 ข้อ			การจัดอันดับ ผลการเรียนรู้	ความถนัดของ นักเรียน
	เลือกตอบข้อ ก.	เลือกตอบข้อ ข.	เลือกตอบข้อ ค.		
95	3	6	5	ขคก	ข
96	1	7	6	ขคก	ข
97	3	6	5	ขคก	ข
98	3	6	5	ขคก	ข
99	5	7	2	ขกค	ข
100	5	7	2	ขกค	ข
101	3	6	5	ขคก	ข
102	3	6	5	ขคก	ข
103	2	7	5	ขคก	ข
104	3	6	5	ขคก	ข
105	3	6	5	ขคก	ข
106	3	6	5	ขคก	ข
107	3	6	5	ขคก	ข
108	5	6	3	ขกค	ข
109	5	7	2	ขกค	ข
110	3	6	5	ขคก	ข
111	3	6	5	ขคก	ข
112	1	7	6	ขคก	ข
113	4	7	3	ขกค	ข
114	2	8	4	ขคก	ข
115	3	6	5	ขคก	ข
116	5	7	2	ขกค	ข
117	3	6	5	ขคก	ข
118	3	6	5	ขคก	ข
119	3	6	5	ขคก	ข
120	3	6	5	ขคก	ข
121	3	7	4	ขคก	ข
122	1	8	5	ขคก	ข

คนที่	คำตอบจากการเลือกตอบ 14 ข้อ			การจัดอันดับ ลีลาการเรียนรู้	ความถนัดของ นักเรียน
	เลือกตอบข้อ ก.	เลือกตอบข้อ ข.	เลือกตอบข้อ ค.		
123	4	8	2	ขกค	ข
124	3	7	4	ขคก	ข
125	5	6	3	ขกค	ข
126	3	6	5	ขคก	ข
127	3	6	5	ขคก	ข
128	2	7	5	ขคก	ข
129	4	7	3	ขกค	ข
130	6	3	5	กคข	ก
131	7	2	5	กคข	ก
132	6	5	3	กขค	ก
133	3	7	4	ขคก	ข
134	3	6	5	ขคก	ข
136	3	6	5	ขคก	ข
137	3	6	5	ขกค	ข
138	4	7	3	ขกค	ข
139	3	6	5	ขคก	ข
140	3	7	4	ขคก	ข
141	2	4	8	คขก	ค
142	3	5	6	คขก	ค
143	5	2	7	คกข	ค
144	3	6	5	ขคก	ข
145	3	6	5	ขคก	ข
146	3	4	7	คขก	ค
147	3	5	6	คขก	ค
148	3	7	4	ขคก	ข
149	5	6	3	ขกค	ข
150	5	3	6	คกข	ค
151	2	4	8	คขก	ค

คนที่	คำตอบจากการเลือกตอบ 14 ข้อ			การจัดอันดับ ลีลาการเรียนรู้	ความถนัดของ นักเรียน
	เลือกตอบข้อ ก.	เลือกตอบข้อ ข.	เลือกตอบข้อ ค.		
152	3	5	6	คขก	ค
153	4	7	3	ขกค	ข
154	3	5	6	คขก	ค
155	3	7	4	ขคก	ข
156	3	6	5	ขคก	ข
157	5	7	2	ขกค	ข
158	3	5	6	คขก	ค
159	2	4	8	คขก	ค
160	7	1	6	กคข	ก
161	3	5	6	คขก	ค
162	3	5	6	คขก	ค
163	3	5	6	คขก	ค
164	3	5	6	คขก	ค
165	5	2	7	คกข	ค
166	4	2	8	คกข	ค
167	3	4	7	คขก	ค
168	5	3	6	คกข	ค
169	6	3	5	กคข	ก
170	3	6	5	ขคก	ข
171	6	5	3	กขค	ก
172	3	5	6	คขก	ค
173	4	3	7	คกข	ค
174	1	6	7	คขก	ค
175	5	3	6	คกข	ค
176	6	5	3	กขค	ก
177	3	5	6	คขก	ค
178	5	2	7	คกข	ค

คนที่	คำตอบจากการเลือกตอบ 14 ข้อ			การจัดอันดับ ลีลาการเรียนรู้	ความถนัดของ นักเรียน
	เลือกตอบข้อ ก.	เลือกตอบข้อ ข.	เลือกตอบข้อ ค.		
179	3	6	5	ขคก	ข
180	3	6	5	ขคก	ข
181	3	5	6	คขก	ค
182	3	4	7	คขก	ค
183	7	4	3	กขค	ก
184	1	7	6	ขคก	ข
185	3	4	7	คขก	ค
186	5	3	6	คกข	ค
187	3	5	6	คขก	ค
188	3	5	6	คขก	ค
189	3	5	6	คขก	ค
190	5	2	7	คกข	ค
191	3	5	6	คขก	ค
192	3	5	6	คขก	ค
193	3	5	6	คขก	ค
194	4	3	7	คกข	ค
195	3	5	6	คขก	ค
196	2	7	5	ขคก	ข
197	3	6	5	ขคก	ข
198	1	5	8	คขก	ค
199	3	5	6	คขก	ค
200	3	5	6	คขก	ค
201	3	4	7	คขก	ค
202	5	3	6	คกข	ค
203	3	5	6	คขก	ค
204	3	5	6	คขก	ค
205	3	5	6	คขก	ค

คนที่	คำตอบจากการเลือกตอบ 14 ข้อ			การจัดอันดับ ผลการเรียนรู้	ความถนัดของ นักเรียน
	เลือกตอบข้อ ก.	เลือกตอบข้อ ข.	เลือกตอบข้อ ค.		
206	5	2	7	คกข	ค
207	2	4	8	คขก	ค
208	3	5	6	คขก	ค
209	5	3	6	คกข	ค
210	3	5	6	คขก	ค
211	3	5	6	คขก	ค
212	2	5	7	คขก	ค
213	2	4	8	คขก	ค
214	3	5	6	คขก	ค
215	3	5	6	คขก	ค
216	3	5	6	คขก	ค
217	1	5	8	คขก	ค
218	1	5	8	คขก	ค
219	3	5	6	คขก	ค
220	1	6	7	คขก	ค
221	2	5	7	คขก	ค
222	1	4	9	คขก	ค
223	3	4	7	คขก	ค
224	3	5	6	คขก	ค
225	6	1	7	คกข	ค
226	3	5	6	คขก	ค
227	3	7	4	ขคก	ข
228	4	8	2	ขกค	ข
229	3	5	6	คขก	ค
230	3	4	7	คขก	ค
231	2	4	8	คขก	ค
232	1	6	7	คขก	ค

คนที่	คำตอบจากการเลือกตอบ 14 ข้อ			การจัดอันดับ ลีลาการเรียนรู้	ความถนัดของ นักเรียน
	เลือกตอบข้อ ก.	เลือกตอบข้อ ข.	เลือกตอบข้อ ค.		
233	4	7	3	ขกค	ข
234	1	7	6	ขคก	ข
235	3	4	7	คขก	ค
236	2	4	8	คขก	ค
237	6	3	5	กคข	ก
238	3	5	6	คขก	ค
239	2	5	7	คขก	ค
240	5	3	6	คกข	ค
241	1	6	7	คขก	ค
242	1	8	5	ขคก	ข

จากตารางที่ 2 พบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 242 คน มีการจำแนกความถนัดและลีลาการเรียนรู้ จากการเลือกตอบ 14 ข้อ เป็นรายบุคคล ผู้วิจัยขอสรุปผลดังกล่าว ดังตารางที่ 3-4 ต่อไป

ตารางที่ 3 แสดงผลสรุปการจำแนกความถนัดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ตามลำดับ (N = 242)

ที่	ความถนัดการเรียนรู้	จำนวนนักเรียนที่มีคะแนน ความถนัดมากที่สุด	ค่าร้อยละ	ลำดับที่
1	ความถนัดจากการได้ยิน	67	28	3
2	ความถนัดจากการดู	85	35	2
3	ความถนัดจากการลงมือทำ	90	37	1
	รวม	242	100	

จากตารางที่ 3 ผลสรุปการจำแนกความถนัดของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 242 คน พบว่า นักเรียน จำนวน 90 คน มีความถนัดจากการลงมือทำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37 นักเรียนมีความถนัดจากการดูมากที่สุด จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 35 และนักเรียนมีความถนัดจากการได้ยินมากที่สุด จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 28 ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงผลสรุปลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา (N = 242)

ก หมายถึง ความถนัดจากการได้ยิน/ความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการฟัง

ข หมายถึง ความถนัดจากการดู/ความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการเห็น

ค หมายถึง ความถนัดจากการลงมือทำ/ความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติ

ที่	ประเภทของลีลาการเรียนรู้	จำนวนคน	ค่าร้อยละ	ลำดับที่
1	กขค	25	10	4
2	กคข	42	18	3
3	ขกค	19	8	5
4	ขคก	66	27	2
5	คกข	19	8	5
6	คขก	71	29	1
	รวม	242	100	

จากตารางที่ 4 เมื่อจำแนกเป็นประเภทของลีลาการเรียนรู้ 6 ประเภท ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 242 คน พบว่า นักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท คขก มากเป็นลำดับที่ 1 คือ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 29 นักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท ขคก จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 27 นักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท กคข จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 18 นักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท กขค จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และนักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท ขกค จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 8 เท่ากับนักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท คกข จำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ

ข้อค้นพบที่ 2 การใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิง

ตารางที่ 5 แสดงผลประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิง
วิทยา (N = 242)

ข้อที่	การใช้แหล่งเรียนรู้	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้		แปลผล	ลำดับที่
		\bar{X}	S.D.		
ด้านความสนใจและการมีส่วนร่วม					
1	ฉันสนุกสนานเมื่อมาที่ศนศึกษา	4.60	.546	มากที่สุด	3
2	ฉันให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้	4.47	.605	มาก	4
3	ฉันเดินดูสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ด้วยความสนใจ	4.64	.569	มากที่สุด	1
4	ฉันชอบกิจกรรมนอกชั้นเรียนในแหล่งเรียนรู้	4.60	.554	มากที่สุด	2
5	ฉันมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม	4.35	.647	มาก	5
	รวม	4.53	.368	มากที่สุด	1
ด้านการสังเกต					
6	ฉันจำข้อมูลในเอกสารที่แจกได้	3.28	.912	มาก	5
7	ฉันสำรวจทุกจุดในแหล่งเรียนรู้	4.14	.705	มาก	3
8	ฉันคอยฟังเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้พูดอะไรบ้าง	4.16	.657	มาก	2
9	ฉันรู้ว่าเมื่อไปแหล่งเรียนรู้ใดแล้วต้องปฏิบัติตนอย่างไร	4.22	.629	มาก	1
10	ฉันรู้จักระมัดระวังในการปฏิบัติตนเมื่อไปที่ศนศึกษา	4.14	.597	มาก	4
	รวม	3.98	.447	มาก	2
ด้านการสืบเสาะและแสวงหาความรู้					
11	ฉันถามคำถามวิทยากร	3.25	.824	มาก	5
12	ฉันถามครูในสิ่งที่สงสัยเมื่อกลับจากที่ศนศึกษา	3.41	.742	มาก	4
13	ฉันกลับมาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเอง	4.10	.599	มาก	1
14	ฉันพูดคุยกับเพื่อนที่ไปที่ศนศึกษาถึงสิ่งที่พบเจอ	4.08	.605	มาก	2
15	ฉันเปิดgoogleเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมสิ่งที่สงสัย	3.63	.815	มาก	3
	รวม	3.69	.392	มาก	5
ด้านการจดบันทึก					
16	ฉันจดหรือวาดภาพประสบการณ์จากที่ศนศึกษา	4.17	.640	มาก	1

ข้อที่	การใช้แหล่งเรียนรู้	ระดับการใช้แหล่งเรียนรู้		แปลผล	ลำดับที่
		\bar{x}	S.D.		
17	ฉันชอบทำใบงานที่ครูแจก	3.37	.978	มาก	4
18	ฉันถ่ายรูปภาพที่ไปทัศนศึกษาเพื่อบันทึกความทรงจำ	4.05	.701	มาก	2
19	ฉันลอกบันทึกของเพื่อนในการไปทัศนศึกษา	2.70	.601	ปานกลาง	5
20	ฉันสรุปความรู้ส่งครู	3.78	.818	มาก	3
	รวม	3.61	.365	มาก	6
ด้านการประเมินการเรียนรู้ของตนเองและแหล่งเรียนรู้					
21	ฉันมาแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว	4.09	.669	มาก	3
22	ฉันมาเพื่อประกอบการทำรายงาน	3.24	.855	มาก	5
23	ฉันมาเพราะความสนใจส่วนตัว	4.09	.597	มาก	4
24	ฉันมาเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในชีวิต	4.10	.613	มาก	2
25	ฉันมาเพื่อเป็นจุดนัดหมายเพื่อนต่างห้อง	4.14	.620	มาก	1
	รวม	3.93	.403	มาก	4
ด้านการถ่ายโยงความรู้					
26	ฉันเล่าเรื่องราวที่ประทับใจให้ผู้อื่นฟังได้	3.20	.787	มาก	5
27	ฉันแชร์ข้อมูลลงในเฟซบุ๊ก/ไลน์	4.13	.699	มาก	4
28	ฉันเข้าใจและอธิบายข้อมูลต่าง ๆ ให้เพื่อนเข้าใจได้	4.16	.633	มาก	3
29	ฉันบอกถึงข้อดีและข้อเสียการไปทัศนศึกษาให้เพื่อนฟังได้	4.20	.613	มาก	2
30	ฉันสามารถทำสรุปรายงานความรู้ด้วยตนเองส่งครูได้	4.21	.610	มาก	1
	รวม	3.98	.437	มาก	3
ด้านการประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้					
31	ด้านเจ้าหน้าที่/วิทยากร/บุคลากรผู้ให้บริการ	4.16	.394	มาก	1
32	ด้านการบริการ	4.15	.382	มาก	2
33	ด้านพื้นที่/สิ่งอำนวยความสะดวก	4.04	.385	มาก	3
	รวม	4.11	.387	มาก	2
	สรุปรวม การใช้แหล่งเรียนรู้	3.97	.399	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ในภาพรวมทุกด้าน อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = .399) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านความสนใจและการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับ มากที่สุด เป็นลำดับที่ 1 ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = .368) รายละเอียดตามรายชื่อประกอบด้วย ฉันทัดดินดูสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ด้วยความสนใจ ($\bar{X} = 4.64$, S.D. = .569) ฉันทชอบกิจกรรมนอกชั้นเรียนในแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = .554) ฉันทสนุกสนานเมื่อมาทัศนศึกษา ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = .546) ฉันทให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = .605) ฉันทมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .647) ตามลำดับ รองลงมา คือ ด้านสภาพแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = .647) ประกอบด้วย ด้านเจ้าหน้าที่/วิทยากร/บุคลากรผู้ให้บริการ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .394) รองลงมา ด้านการบริการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = .382) และด้านพื้นที่/สิ่งอำนวยความสะดวก อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = .385) ต่อมา คือ ด้านการสังเกต อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .447) รายละเอียดตามรายชื่อประกอบด้วย ฉันทรู้ว่าเมื่อไปแหล่งเรียนรู้ใดแล้วต้องปฏิบัติตนอย่างไร ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = .629) ฉันทคอยฟังเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้พูดอะไรบ้าง ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .657) ฉันทสำรวจทุกจุดในแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .705) ฉันทรู้จักระมัดระวังในการปฏิบัติตนเมื่อไปทัศนศึกษา ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .597) ฉันทจำข้อมูลในเอกสารที่แจกได้ ($\bar{X} = 3.28$, S.D. = .912) ตามลำดับ ต่อมา คือ ด้านการถ่ายโยงความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = .437) รายละเอียดตามรายชื่อประกอบด้วย ฉันทสามารถทำสรุปรายงานความรู้ด้วยตนเองส่งครูได้ ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = .610) ฉันทบอกถึงข้อดีและข้อเสียการไปทัศนศึกษาให้เพื่อนฟังได้ ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .613) ฉันทเข้าใจและอธิบายข้อมูลต่าง ๆ ให้เพื่อนเข้าใจได้ ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = .633) ฉันทแชร์ข้อมูลลงในเฟซบุ๊ก/ไลน์ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = .699) ฉันทเล่าเรื่องราวที่ประทับใจให้ผู้อื่นฟังได้ ($\bar{X} = 3.20$, S.D. = .787) ต่อมา คือ ด้านการประเมินการเรียนรู้ของตนเองและแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = .403) รายละเอียดตามรายชื่อประกอบด้วย ฉันทมาเพื่อเป็นจุดนัดหมายเพื่อนต่างห้อง ($\bar{X} = 4.14$, S.D. = .620) ฉันทมาเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในชีวิต ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .613) ฉันทมาแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = .669) ฉันทมาเพราะความสนใจส่วนตัว ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = .597) ฉันทมาเพื่อประกอบการทำรายงาน ($\bar{X} = 3.24$, S.D. = .855) ต่อมา คือ ด้านการสืบเสาะและแสวงหาความรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.69$, S.D. = .392) รายละเอียดตามรายชื่อประกอบด้วย ฉันทกลับมาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเอง ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = .599) ฉันทพูดคุยกับเพื่อนที่ไปทัศนศึกษาถึงสิ่งที่พบเจอ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .605) ฉันทเปิดgoogleเพื่อหาความรู้เพิ่มเติมสิ่งที่สงสัย ($\bar{X} = 3.63$, S.D. = .815) ฉันทถามคำถามวิทยากร ($\bar{X} = 3.25$, S.D. = .824) ฉันทถามครูในสิ่งที่สงสัยเมื่อกลับจากทัศนศึกษา

(\bar{X} =3.14, S.D.= .742) และ ด้านการจดบันทึก อยู่ในระดับมาก (\bar{X} =3.61, S.D.= .365) รายละเอียดตามรายชื่อประกอบด้วย ฉันทหรือวาดภาพประสบการณ์จากทัศนศึกษา (\bar{X} =4.17, S.D.= .640) ฉันทายรูปภาพที่ไปทัศนศึกษาเพื่อบันทึกความทรงจำ (\bar{X} =4.05, S.D.= .701) ฉันทสรุปความรู้ส่งครู (\bar{X} =3.78, S.D.= .818) ฉันทชอบทำใบงานที่ครูแจก (\bar{X} =3.37, S.D.= .978) ฉันทลอกบันทึกของเพื่อนในการไปทัศนศึกษา (\bar{X} =2.70, S.D.= .601) ตามลำดับ

บทที่ 5
สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา และ 2) ศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สรุปผล

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา
2. เพื่อศึกษาการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

2. การดำเนินการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยเรื่อง ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา เป็นไปตามระเบียบวิธีวิจัยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดการดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการวิจัย

ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง ลีลาการเรียนรู้และการใช้

แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จากข้อมูลทั่วไปทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ขั้นตอนที่ 2 การดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียน

ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 4 ชั้น ประกอบด้วย

ชั้นที่ 1. ศึกษาวิจัยเรื่องลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โดยการศึกษาวិเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชั้นที่ 2. การสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและเนื้อหาที่จะนำไปเก็บข้อมูล (IOC : Index of Item Objective Congruence)

เพื่อความเหมาะสมในการใช้ภาษานำเครื่องมือวิจัยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัยจากนั้นนำไปทดสอบ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยจะทำการเก็บข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วจึงนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เพื่อปรับปรุงเครื่องมือวิจัย

ขั้นที่ 3. การเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นที่ 4. เป็นการวิจัยเพื่อประเมินลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อาศัยแบบประเมินเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด เพื่อนำผลมาแปรผลประกอบการวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 3 รายงานผลการวิจัย

ผู้วิจัยรวบรวมผลการวิเคราะห์ข้อมูล ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ จากนั้นจัดทำร่างรายงานผลวิจัยฉบับสมบูรณ์นำเสนอคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขตามที่คณะกรรมการเสนอแนะ จัดพิมพ์รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร เพื่ออนุมัติจบการศึกษา การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ ภาควิชาการศึกษาตลอดชีวิต

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร คือ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา อำเภอสามพราน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 15 ห้องเรียน มีจำนวนนักเรียนทั้งสิ้น 605 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้จากการกำหนดสัดส่วน นักเรียน 605 คน โดยเปิดจากตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน อ้างถึง (ธานีินทร์ ศิลป์จารุ, 2551: 45) ผู้วิจัยทำการคัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย จากการยกมือเพื่อความสมัครใจ จึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 242 คน ตามตาราง

4. เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมา โดยการศึกษาแนวคิดลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนจากเอกสารประกอบการสอน (พิรเทพ รุ่งคุณากร, 2555) และการทบทวนรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ เป็นแบบประเมินลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา โดย แบ่งเป็น 2 แบบ ดังนี้

แบบที่ 1 ประเมินลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

1. ลีลาการเรียนรู้ หมายถึง ความถนัดของนักเรียนแต่ละคนที่ใช้ในการเรียนรู้แบ่งเป็น
 - 1.1 ความถนัดที่เกิดจากการได้ยิน
 - 1.2 ความถนัดที่เกิดจากการดู
 - 1.3 ความถนัดที่เกิดจากการลงมือทำ
- ประเมินตามเนื้อหาที่มีทั้งหมดจำนวน 14 ข้อ

แบบที่ 2 ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้

- 2.1 ประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 30 ข้อ ในเนื้อหา 6 ด้าน ดังนี้
 1. ความสนใจและการมีส่วนร่วม
 2. การสังเกต
 3. การสืบเสาะและแสวงหาความรู้
 4. การจดบันทึก
 5. การถ่ายโยงความรู้
 6. การประเมินการเรียนรู้ของตนเอง
- 2.2 ประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้ จำนวน 20 ข้อ แหล่งเรียนรู้ 6 แห่ง ในเนื้อหา

3 ด้าน ดังนี้

1. วัดไร่ขิง พระอารามหลวง
 2. ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน
 3. ตลาดน้ำดอนหวาย
 4. วัดนักบุญเปโตร
 5. พุทธรณchol
 6. หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว
- มีจำนวน 3 ด้าน ดังนี้
1. ด้านเจ้าหน้าที่/วิทยากร/บุคลากรผู้ให้บริการ
 2. ด้านการให้บริการ
 3. ด้านพื้นที่/สิ่งอำนวยความสะดวก

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่ 1 ลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 242 คน มีความถนัดที่แตกต่างกัน จำนวน 90 คน มีความถนัดจากการลงมือทำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37 นักเรียนมีความถนัดจากการดูมากที่สุด จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 35 และนักเรียนมีความถนัดจากการได้ยินมากที่สุด จำนวน 67 คน คิดเป็นร้อยละ 28 ตามลำดับ เมื่อจำแนกเป็นประเภทของลีลาการเรียนรู้ 6 ประเภท ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จำนวน 242 คน พบว่านักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท คชก มากเป็นลำดับที่ 1 คือ จำนวน 71 คน คิดเป็นร้อยละ 29 นักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท ขคก จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 27 นักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท กคข จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 18 นักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท กขค จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 10 และนักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท ขคค จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 8 เท่ากับนักเรียนมีลีลาการเรียนรู้ประเภท คคข จำนวน 19 คนคิดเป็นร้อยละ 8 ตามลำดับ

สรุปจากข้อค้นพบที่ 1 ผู้วิจัย พบว่า นักเรียนแต่ละคนจะมีลีลาการเรียนรู้เฉพาะตัว ไม่มีนักเรียนคนใดที่ติดอยู่กับรูปแบบวิธีการและลีลาการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่งอยู่ตลอดเวลาส่วนใหญ่แล้วผู้เรียนจะใช้ได้หลายรูปแบบวิธีการและลีลาการเรียนรู้คาบเกี่ยวกันเพียงแต่คนเรามักจะใช้รูปแบบวิธีการและลีลาการเรียนรู้ที่ตนถนัดมากที่สุดอยู่บ่อย ๆ มากกว่าแบบอื่น ๆ (พิรเทพ รุ่งคุณากร, 2555) จากการวิเคราะห์ จะได้ข้อมูลว่านักเรียนแต่ละคน มีความถนัดจากการได้ยิน/ความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการฟัง มีความถนัดจากการดู/ความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการเห็น และนักเรียนที่มีความถนัดจากการลงมือทำ/ความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติ แตกต่างกัน และไม่มีใครที่สามารถจะจดจำสิ่งที่ตนได้พบเห็น ได้ยิน ได้ฟังไว้ตลอดเวลา แต่เราทุกคนจะจดจำได้ดีที่สุดเมื่อได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง

ดังนั้นผู้สอนที่รู้ว่าผู้เรียนของตนมีรูปแบบวิธีการและลีลาการเรียนรู้เป็นอย่างไรย่อมประสบความสำเร็จในการส่งเสริมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการช่วยเหลือให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของตนเองอย่างเต็มความสามารถและนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองตามอัธยาศัยได้

ข้อค้นพบที่ 2 การใช้แหล่งเรียนรู้

การใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา ในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสิ่งที่พบ ตามลำดับดังนี้

1. ด้านความสนใจและการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ เดินดูสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ด้วยความสนใจ ชอบกิจกรรมนอกชั้นเรียนในแหล่งเรียนรู้ สนุกสนานเมื่อมาทัศนศึกษาให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้ และมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม

2. ด้านการสังเกต อยู่ในระดับมาก ได้แก่ รู้ว่าเมื่อไปแหล่งเรียนรู้ใดแล้วต้องปฏิบัติตนอย่างไร รับฟังเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้พูดอะไรบ้าง สำนวญทุกจุดในแหล่งเรียนรู้ รู้จักระมัดระวังในการปฏิบัติตน เมื่อไปทัศนศึกษา และจำข้อมูลในเอกสารที่แจกได้

3. ด้านการถ่ายโยงความรู้ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ สามารถทำสรุปรายงานความรู้ด้วยตนเอง ส่งครูได้ บอกถึงข้อดีและข้อเสียการไปทัศนศึกษาให้เพื่อนฟังได้ เข้าใจและอธิบายข้อมูลต่าง ๆ ให้เพื่อนเข้าใจได้ แชรข้อมูลลงในเฟซบุ๊ก/ไลน์ และเล่าเรื่องราวที่ประทับใจให้ผู้อื่นฟังได้

4. ด้านการประเมินการเรียนรู้ของตนเองและแหล่งเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ มาเพื่อเป็นจุดนัดหมายเพื่อนต่างห้อง มาเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในชีวิต มาแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว มาเพราะความสนใจส่วนตัว และมาเพื่อประกอบการทำรายงาน

5. ด้านการสืบเสาะและแสวงหาความรู้ อยู่ในระดับมาก ได้แก่ กลับมาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเอง พูดคุยกับเพื่อนที่ไปทัศนศึกษาถึงสิ่งที่พบเจอ เปิด google เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมสิ่งที่สงสัย ถามคำถามวิทยากร และถามครูในสิ่งที่สงสัยเมื่อกลับจากทัศนศึกษา

6. ด้านการจดบันทึก อยู่ในระดับมาก ได้แก่ จดหรือวาดภาพประสบการณ์จากทัศนศึกษา ถ่ายรูปภาพที่ไปทัศนศึกษาเพื่อบันทึกความทรงจำ สรุปรูปร่างส่งครู ขอบทำใบงานที่ครูแจก และลอกบันทึกของเพื่อนในการไปทัศนศึกษา

สรุปจากข้อค้นพบที่ 2 ผู้วิจัยพบว่า นักเรียนมีการใช้แหล่งเรียนใสถานที่ต่าง ๆ ที่ครูแนะนำ และสนใจด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดทักษะการเรียนรู้ตามอัธยาศัยและทักษะในการใช้แหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยเป็นสถานที่ที่สำคัญตามทำเนียบแหล่งเรียนรู้ในพื้นที่เขตสามพรานและใกล้เคียง (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอสามพราน, 2561) ได้แก่ 1) วัดไร่ขิง พระอารามหลวง 2) ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน 3) ตลาดน้ำดอนหวาย 4) วัดนักบุญเปโตร 5) พุทธมณฑล 6) หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว รวม 6 แห่ง วิธีการใช้แหล่งเรียนรู้ คือ ความสนใจและการมีส่วนร่วมของนักเรียนที่เข้ามาศึกษาหาความรู้ตามอัธยาศัย หรือ/และ จากการแนะนำของครูในแหล่งเรียนรู้ที่งานวิจัยนี้กำหนด โดยนักเรียนมีการสังเกตการสืบเสาะ การแสวงหาความรู้ การจดบันทึก การประเมินเรียนรู้ของตนเอง การถ่ายโยงความรู้และการประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้ โดยให้นักเรียนประเมินการเรียนรู้ของตนเองและประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้ รุ่ง แก้วแดง (2543) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “แหล่งการเรียนรู้” (Learning Recourse) คือ การจัดการศึกษาในฐานะเป็นแหล่งหรือบรรยากาศที่เสริมการถ่ายทอดความรู้ นอกเหนือจาก “การเรียนการสอนชั้นเรียน” ที่มีผู้สอน/ ครู/ผู้รู้/ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ในสภาพของ “ห้องเรียน” และผู้เรียน/นักเรียน/นักศึกษา เดิมที “แหล่งการเรียนรู้” เป็นเพียงการจัดพื้นที่ส่งเสริมการเรียนการสอน ประกอบด้วย สิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ ได้แก่ ห้องสมุด ห้อง (ปฏิบัติการ) ห้องดนตรี ศิลปะ ห้องฉายภาพยนตร์ เป็นต้น ซึ่งจัดเป็นแหล่งการเรียนรู้ของห้องเรียน มีน้อยแห่ง

ที่เปิดให้บริการแก่บุคคลภายนอกหรือบริการแก่ประชาชนทั่วไป ทั้งนี้ยังมีแหล่งการเรียนรู้ตามสภาพของสังคมและ สิ่งแวดล้อมในวิถีการดำเนินชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เกิดจนตาย ที่เอื้อต่อการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ทักษะการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนจะเกิดมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับความพร้อมของสภาพแหล่งเรียนรู้นั้น ๆ ที่จะเติมเต็มความรู้และทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนได้ดีมากขึ้นต่อไป

อภิปรายผล

1. ลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

นักเรียนมีความถนัดจากการลงมือทำ มากที่สุด คือ นักเรียนมีความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการปฏิบัติ รองลงมา นักเรียนมีลีลาการเรียนรู้แบบที่ 2 คือ นักเรียนมีความถนัดจากการดู คือ นักเรียนมีความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการเห็น และแบบที่ 3 คือ นักเรียนมีความถนัดจากการได้ยิน คือ นักเรียนมีความสามารถที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ในการฟัง จากสถิติการวิจัยในนักเรียน 1 คน สามารถมีลีลาการเรียนรู้ได้ทั้ง 2 แบบ หรือมากกว่านั้น ควบคู่กันไป (โดย : รศ.มณฑรา ธรรมบุศย์) นักเรียนที่มีความถนัดจากการลงมือทำ สิ่งที่จะส่งเสริมได้ ควรส่งเสริมในเรื่องของกีฬา หรือประเภทที่ต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์ การทำงานที่ต้องมีการเดิน และการเคลื่อนไหว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงพรรณน์ จินาพงศ์และคณะ (2561) พบว่า นักศึกษาวิชาพลศึกษาและวิทยาศาสตร์กีฬามีลีลาการเรียนรู้แบบปฏิบัติหรือเคลื่อนไหวมากที่สุด ส่งผลต่อผลการเรียนของนักศึกษามากกว่าลีลาการเรียนรู้แบบอ่านและเขียน โดยผู้สอนต้องจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับลีลาการเรียนรู้ของนักศึกษาเช่น จัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการฝึกประกอบอาหารสำหรับนักกีฬา อาหารเพื่อสุขภาพสำหรับนักศึกษา อันจะส่งผลให้นักศึกษาที่มีลีลาการเรียนรู้แบบปฏิบัติหรือเคลื่อนไหวทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนมีระดับที่สูงขึ้น

อีก 1 ลีลาการเรียนรู้ ที่ครูผู้สอนควรศึกษา คือ นักเรียนที่มีความถนัดจากการดู เพราะนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา มีค่าเฉลี่ยรองลงมา ลีลาการเรียนรู้นี้จะเป็นผู้ที่เรียนรู้ได้ดีจากการเห็น วิชาที่เหมาะสมกับผู้เรียนกลุ่มนี้ ได้แก่ สถาปัตยกรรม หรือด้านการออกแบบ และควรประกอบอาชีพมัณฑนากร วิศวกร หรือหมอผ่าตัด

จากการวิจัย นักเรียนที่มีความถนัดจากการได้ยิน ถึงมีจำนวนน้อยแต่ก็ต้องให้ความสำคัญ เพราะการเรียนการสอนครูต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Rousseau and Bloom (อ้างถึงใน ขจรศักดิ์ สีเสน, 2545: 12) แนวคิดที่ว่าการศึกษาควรคำนึงถึงธรรมชาติของเด็กเป็นสำคัญ เด็กแต่ละคนมีลักษณะแตกต่างกัน ดังนั้นในการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและจะต้องสนองความแตกต่างระหว่างบุคคล กระบวนการวัดและประเมินผลจะต้องยืดหยุ่นและหลากหลาย บทบาทของครูต้องเปลี่ยนไป จากผู้ให้ความรู้ เป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่นักเรียนแทน เข้าใจว่า

มนุษย์ทุกคนมีความแตกต่างกัน และดร. รุ่ง แก้วแดง (อ้างถึงใน ขจรศักดิ์ สีเสน, 2545: 13) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่า ครูควรนำเรื่องจิตวิทยาทางการศึกษา ทฤษฎีการเรียนรู้ความแตกต่างระหว่างบุคคล (Individual Difference) มาใช้ในการสอน การศึกษาและเข้าใจลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียนจึงเป็นเรื่องสำคัญ ยิ่งเราได้มีข้อมูลลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนเร็วเท่าไร ครูก็จะสามารถทำแผนการสอนที่ดีและเหมาะสมกับผู้เรียนได้ดีและมีประสิทธิภาพมากขึ้นเท่านั้น จึงเป็นการที่ดีที่เราจะศึกษาลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่ดียิ่งขึ้นไปในระดับชั้นการเรียนที่สูงขึ้น

2. การใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

ด้านความสนใจและการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากที่สุด คือ การที่นักเรียน ได้เดินดูสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ด้วยความสนใจ ชอบกิจกรรมนอกชั้นเรียนในแหล่งเรียนรู้ ู้สึกสนุกสนานเมื่อมาทัศนศึกษา ในการใช้แหล่งเรียนรู้เมื่อมีโอกาสก็จะให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้ เป็นอย่างดีด้วยความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม แต่การใช้แหล่งเรียนรู้ที่นักเรียน ใช้น้อยที่สุด คือ ด้านการจดบันทึก จะเห็นว่านักเรียน จดหรือวาดภาพประสบการณ์จากทัศนศึกษาน้อย ไม่ชอบการสรุปความรู้ ส่งครู ไม่ชอบทำใบงานที่ครูแจก มีการลอกบันทึกของเพื่อนในการไปทัศนศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของ Baker (1975) ได้ทำการวิจัยเรื่อง The effect of community Resources Base law curriculum Upon the Attitudes and knowledge of Senior High School Social Studies students โดยพบว่าการใช้แหล่งเรียนรู้ประกอบการสอนโดยการให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้มีความเข้าใจและมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชนมากขึ้น การสอนที่ตำราหรือบทเรียนเป็นหลักในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ครูผู้สอนและชุมชนยังขาดความร่วมมือในการจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน อีกทั้ง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญในลักษณะของการใช้แหล่งเรียนรู้สนับสนุนการจัดการเรียนว่า ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ได้ฝึกคิดและฝึกปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นและได้เรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง

สรุปได้ว่า ทุกหนทุกแห่ง ทุกสิ่ง ทุกสถานที่ ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ คือแหล่งเรียนรู้ที่ดี ดังที่สามารถ รอดคา (2546: 19) กล่าวถึงแหล่งเรียนรู้ว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สิ่งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ต่าง ๆ แหล่ง วิทยาการธรรมชาติ สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยี สารสนเทศต่าง ๆ ที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยประสบการณ์ตรงเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ในชีวิตประจำวัน

แหล่งเรียนรู้แต่ละแห่งมีข้อดีต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพของแหล่งเรียนรู้ ว่ามีความพร้อมเพียงใดที่จะรองรับการให้บริการสำหรับประชาชนที่มาใช้บริการ ขึ้นอยู่กับผู้ใช้งานจะมีการใช้แหล่งเรียนรู้นั้นเพื่อจุดประสงค์ใด ตามสภาพลักษณะเด่นของแต่ละที่ สอดคล้องกับ ดิเรก พรสีมา (2543) กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ว่า เป็นแหล่งความรู้ที่นักเรียนสามารถไปค้นคว้าหาความรู้ได้ทั้งในเวลาก่อนและหลังเลิกเรียนและในวันหยุดราชการและยังเน้นแหล่งเรียนรู้ที่นักเรียนจากหลายชุมชนมาใช้ร่วมกันได้

เมื่อกล่าวถึง การศึกษาในยุคปัจจุบันเป็นเรื่องที่สำคัญ ทางโรงเรียนจึงควรเตรียมความพร้อมให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ รู้จักแสวงหาอย่างต่อเนื่องด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนก้าวตามโลกไม่ทัน ภายหลังจากออกจากโรงเรียนแล้ว การสอนให้เด็กเรียนรู้วิธีเรียนที่ถูกต้อง (Learn how to learn) จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยครูต้องเข้าใจและตระหนักเป็นอันดับแรกว่านักเรียนแต่ละคนมีลีลาหรือรูปแบบการเรียนรู้ไม่เหมือนกัน ครูที่สามารถรู้ว่่านักเรียนแต่ละคนในห้องมีลีลาการเรียนรู้เป็นแบบใดจะประสบความสำเร็จในการส่งผ่านความรู้ไปยังนักเรียน

การจัดการเรียนรู้มีหลากหลายวิธี ที่ครูต้องนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับและเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาที่สอนกับเป้าหมาย ครูต้องสามารถถ่ายทอดความรู้ในเนื้อหาสู่การเรียนการสอนที่เป็นวิชาเฉพาะ และทำให้เกิดการพัฒนาในตัวผู้เรียนแต่ละคนที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ครูจึงต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนเป็นรายบุคคล โดยให้ความสำคัญต่อความต้องการ แรงจูงใจภายใน และความสามารถที่จะพัฒนาของผู้เรียน ผ่านการจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีสภาพแวดล้อมเป็นมิตร อบอุ่น ปลอดภัย มีครูคอยชี้แนะและช่วยเหลือผู้เรียนให้เรียนรู้อย่างสะดวกจนบรรลุผล ซึ่งผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากหากมีส่วนร่วมในการและได้รับโอกาสในการพัฒนาด้วยตนเอง (พีรเทพ รุ่งคุณากร, 2553)

ครูผู้สอนจะมีกระบวนการเรียนการสอนที่ดี ทำให้นักเรียนได้พัฒนาศักยภาพในการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างเต็มความศักยภาพมากที่สุด การที่ครูได้รู้ว่่านักเรียนในห้องเรียนมีลีลาการเรียนรู้เป็นแบบใด จึงมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดสภาพการเรียนการสอน เมื่อนักเรียนมีการใช้แหล่งเรียนรู้ ก็จะมีกระบวนการเรียนรู้ตามความถนัดอย่างเหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. นโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ควรมีแนวทางในการที่จะส่งเสริม สนับสนุน ให้ความสำคัญกับลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ที่ชัดเจน เป็นกรอบในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ
2. เขตพื้นที่การศึกษา ควรส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเห็นความสำคัญของลีลาการเรียนรู้ของนักเรียนให้ครูผู้สอนมีแผนสอน และกิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสมกับนักเรียน

3. สถานศึกษา ควรส่งเสริม สนับสนุนให้ครูเห็นความสำคัญกับนักเรียนในเรื่องของลีลา การเรียนรู้ มีกิจกรรมที่หลากหลายเพื่อให้สอดคล้องกับความถนัดของนักเรียนส่งผลให้การเรียน มีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. ครู ควรส่งเสริม สนับสนุน ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เข้าใจพฤติกรรม ลีลา การเรียนรู้ของนักเรียนที่ไม่เหมือนกัน เข้าใจปัญหาที่เกิดจากการเรียนรู้ของนักเรียนแต่ละคน ตระหนักถึงการจัดทำแผนการสอน จัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนการสอน ที่เหมาะสมกับลีลา การเรียนรู้ของนักเรียน

5. นักเรียน ควรประเมินลีลาการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อทราบและเข้าใจในความถนัดของ ตนเองจะสามารถนำไปสู่การเรียนรู้ที่เหมาะสมและเป็นประโยชน์แก่ตนเองในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เป็นในเรื่องของการเรียน การใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพในอนาคต

6. ผู้ปกครอง ควรให้ความสำคัญกับลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียน เพราะครอบครัว คือ แหล่งเรียนรู้ที่แรก ที่นักเรียนได้สัมผัส ส่งเสริมให้ตรงกับความถนัดของนักเรียน ก็จะนำไปสู่การเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

7. ประชาชนทั่วไปและผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรเห็นความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในเขตพื้นที่และ พื้นที่ใกล้เคียง ช่วยกันดูแล รักษา เพื่อให้แหล่งเรียนรู้มีความพร้อมเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิด การเรียนรู้ที่เหมาะสม และสามารถนำข้อมูลการวิจัยครั้งนี้เป็นฐานข้อมูล นำไปต่อยอดพัฒนา ในเรื่องที่เกี่ยวข้องต่อไปได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กรมวิชาการ. (2544). กลวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิธีการเรียน (Learning Style). กรุงเทพฯ: ครูสภา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). การพัฒนาห้องสมุดโรงเรียนให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่น เพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 (2545) ฉบับที่ 3 (2553) และฉบับที่ 4 (2562). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ครุสภาลาดพร้าว.
- กิ่งแก้ว อารีย์รักษ์. [Online]. เข้าถึงได้จาก http://punaoy.blogspot.com/2009/11/blog-post_8617.html
- เกษม คาบุตตา. [Online]. เข้าถึงได้จาก <http://pitagoms09.blogspot.com>
- จินตนา สุขจามันท์. (2554). การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชนิดา วิสสมิตนันท์. (2541). การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน. สงขลา: หน่วยศึกษานิเทศก์ กระทรวงศึกษาธิการ.
- ชัชวาล วงษ์ประเสริฐ. [Online]. เข้าถึงได้จาก <http://pitagoms09.blogspot.com/2013/02.htm/?m=1>
- เชียรศรี วิวิธสิริ. (2527). จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ. (2546). “การประเมินวิธีเรียนของผู้เรียน.” ใน การประเมินผลการเรียนรู้ แนวใหม่, หน้า 101-122. กรุงเทพฯ: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดุชนี คำมี. (2557). การศึกษาตลอดชีวิต : พัฒนาสังคมไทยสู่สังคมแห่งการเรียนรู้. เข้าถึงเมื่อ 15 มิถุนายน 2560. เข้าถึงได้จาก Digital File Mahidol R2R e-Journal.doi.nrct.go.th/ListDoi/Download/
- ทิศนา แคมมณี. (2551). ลีลาการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นงเยาว์ อุทุมพร. (2561). การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของชุมชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อนำไปใช้บูรณาการในการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาอย่างยั่งยืน อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.

- นเรนทร์ คำมา. [Online]. เข้าถึงได้จาก http://punaoy.blogspot.com/2009/11/blog-post_8617.html
- นันทภา ปัญญารัตน์. (2556). “การพัฒนาโปรแกรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงเชิงพุทธสำหรับแม่ชีไทย.” วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต (ค.ด.) สาขาวิชาการศึกษาอกระบบโรงเรียน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ ศุขปริดี. (2538). **โสตทัศนศึกษา**. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.
- บุญชู ดารี. [Online]. เข้าถึงได้จาก http://punaoy.blogspot.com/2009/11/blog-post_8617.html
- ประเวศ ะสี. [Online]. เข้าถึงได้จาก http://punaoy.blogspot.com/2009/11/blog-post_8617.html.
- ปรีชา นิพนธ์พิทยา. (2535). **การประถมศึกษากับการพัฒนา** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2545). **การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: พีเออาร์ต แอนด์ บรินดิง.
- พันประภา พูนสิน. [Online]. เข้าถึงได้จาก http://punaoy.blogspot.com/2009/11/blog-post_8617.html
- มนัสวาสน์ โกวิทยา. (2545). “การเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยการศึกษาทางไกล.” ใน **การศึกษา นอกโรงเรียนกับการปฏิรูปการศึกษา**, หน้า 127-135. วีระเทพ ปทุมเจริญวัฒน์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2544). **ปรัชญาและหลักการศึกษานอกระบบ** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มณฑรา ธรรมบุศย. (2545). “การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้โดยใช้ PBL (Problem-Based Learning)” **วิชาการ**. 2 (กุมภาพันธ์): 11-17.
- รวีพร มุณีวรรณ. (2554). “การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนประกอบการจัดการเรียนการสอนของครู ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครศรีธรรมราช เขต 1.” วิทยานิพนธ์วิทยานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). **พจนานุกรมศัพท์ภาษาศาสตร์ (ภาษาศาสตร์ประยุกต์)**. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ลัดดา ศุขปริดา. (2538). **โสตทัศนศึกษา**. กรุงเทพฯ: แพรววิทยา.

- วรวงศ์ ไชยฤกษ์. (2549). “ลักษณะการเรียนรู้และกลวิธีการเรียนรู้ภาษาไทยของชาวต่างประเทศที่เรียนภาษาไทยในฐานะภาษาต่างประเทศ.” **วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ** 18, 1 (มกราคม-มิถุนายน): 75-90.
- วรลักษณ์ รัตติกาลชลากร. (2535). “การใช้แหล่งชุมชนประกอบการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น.” **วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชามัธยมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- ศรีสว่าง เลี้ยววาริน. (2555). **วารสาร กศน.** กรุงเทพฯ: นาทองการพิมพ์ จำกัด.
- สมบัติ สุวรรณพิทักษ์. (2557). “การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต Lifelong Education and Lifelong Learning.” ใน **บทความวิชาการ แนวทางการจัดการศึกษาตลอดชีวิต : นโยบายสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2552). “หลักสูตรการพัฒนาศูนย์พัฒนา
นักบริหารระดับสูง กศน.” เอกสารประกอบการฝึกอบรม การพัฒนาศูนย์พัฒนา นักบริหาร
ระดับสูง กศน. ปีงบประมาณ 2552. สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักนายกรัฐมนตรี. (2542). **พระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545.**
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **รายงานการศึกษาสารสนเทศภูมิศาสตร์เพื่อการพัฒนา
และส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของคนไทย สกศ.** กรุงเทพฯ : สำนักงานฯ.
- สุนทร สุนันท์ชัย. (2532). **หลักปรัชญาการศึกษาตลอดชีวิต.** เอกสารการสอนชุดวิชาการศึกษา
ตลอดชีวิต และการศึกษานอกระบบ หน่วยที่ 1 เล่มที่ 1 สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สุนน อมรวีวัฒน์. (2544). **กระบวนการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ.** กรุงเทพฯ:
ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สุมาลี สังข์ศรี. (2544). **รายงานการวิจัยการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อสังคมไทยในศตวรรษที่ 21**
(พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุระ ประธาน และคณะ. (2549). **รายงานผลการวิจัย การศึกษาวิธีการเรียน (Learning Style)
ของนิสิตคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ ชั้นปีที่ 1 - 4.** สงขลา: มหาวิทยาลัยทักษิณ
- สุวิธิดา จรุงเกียรติกุล. (2554). “การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต Lifelong Education and
Lifelong Learning.” **บทความวิชาการ คำจำกัดความ แนวคิด และลักษณะการศึกษา
ตลอดชีวิต Definitons Concepts, Characteristics of Lifelong Education.**
กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสงหล้า โปธา และคณะ. (2548). รายงานผลการวิจัยเรื่อง รูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนโรงเรียน
สาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

อาชัญญา รัตนอุบล. (2557). “การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต Lifelong Education and
 Lifelong Learning.” **บทความวิชาการ คางักัดความ แนวคิด และลักษณะการศึกษา
 ตลอดชีวิต Definitons Concepts, Characteristics of Lifelong Education.**
 กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.

อุดม เขยกิจวงศ์. (2551). **การส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย: กรณีศึกษา
 ที่ไม่จำกัดวัยและสถานที่** (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ภาษาต่างประเทศ

Brown, H. D. (2000). **Principles of Language Learning and Teaching** (4th ed.).
 New York: Longman.

Cropley, A. J., & Dave, R. H. (1978). **Lifelong education and the training of teachers:
 Developing a Curriculum for teacher education on the basis of the
 principles of lifelong Education.** Oxford: pergamon.

Cross, D. (1979). “Personalized Language Learning presented at the first Pergamon
 Institute of English Seminar Oxford, England.”

Dave, R. H. (1973). **Lifelong Education and School Curriculum.** (UIE Monograph I)
 Hamburg: Unesco Institue for Education.

Dohen, A. D., & Weaver, S. J. (1997). “Strategies-based Instruction for Second Language
 Learners presented at RELC Seminar on Learners and Language Learning,”
 Singapore, 21-23 April.

Grasha, A. F. (1995). **Practical Applications of Psychology** (4th ed.). New York:
 HarperCollins College Publisher.

Hainuat, L. D. (1981). “**Educational needs**” in UNESCO. **Curricula and lifelong
 education: Education on the move.** France: Imprimeries de Chambéry.

Leaver, B. L., Ehrman, M., & Shekhtman, B. (2005). **Achieving Success in Second
 Language Acquisition.** Cambridge: Cambridge University Press.

Logan, G. E. (1979). “Individualized Foreign Language Instruction: American Patterns for
 Accommodating Learners Differences in the Classroom presented at the first
 Pergamon Institute of English Seminar Oxford, England.”

Tileston, D. W. (2005). **10 Best Teaching Practices**. (2nd ed.). California: Corwin Press.

ภาคผนวก

1. ตารางแสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item objective congruence : IOC) ของแบบประเมินลีลาการเรียนรู้

ข้อที่	คะแนน (คนที่)					รวม	IOC	สรุป
	1	2	3	4	5			
1. นักเรียนจดจำเนื้อหาที่ครูบรรยายได้ดีที่สุดเมื่อใด	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
2. เวลาที่นักเรียนประสบปัญหา นักเรียนแก้ไขปัญหายังไร	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
3. หากนักเรียนไม่สามารถจดเบอร์โทรศัพท์ที่สมุดบันทึกได้ ท่านใช้วิธีจำเบอร์โทรศัพท์อย่างไร	1	0	1	1	0	5	0.60	ใช้ได้
4. นักเรียน เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ดีที่สุดในเมื่อใด	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
5. หลังจากดูภาพยนตร์แล้ว สิ่งที่น่าเรียนยังจดจำได้อย่างชัดเจนคือข้อใด	1	0	1	1	0	5	0.60	ใช้ได้
6. นักเรียนต้องการไปซื้อของที่ร้าน แต่บังเอิญไม่ได้นำรายการของที่จะซื้อติดตัวไปด้วย จะทำอย่างไร	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
7. หากต้องการนึกถึงเรื่องราวในอดีต นักเรียนจะใช้วิธีใด	1	0	1	1	0	5	0.60	ใช้ได้
8. นักเรียนจะเรียนภาษาต่างประเทศได้ดี หากเรียนด้วยวิธีใด	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
9. หากรู้สึกสับสนไม่แน่ใจว่าศัพท์คำนั้นสะกดอย่างไร จะมีวิธีการนึกคำสะกดที่ถูกต้องได้อย่างไร	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
10. นักเรียนจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินที่สุดหากได้อ่านหนังสือประเภทใด	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
11. นักเรียนสามารถจำคนที่เคยรู้จักหรือเคยพบกันมาแล้วในลักษณะใด	1	0	1	1	0	5	0.60	ใช้ได้
12. นักเรียนรู้สึกรำคาญใจกับเรื่องใดมากที่สุด	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อที่	คะแนน (คนที่)					รวม	IOC	สรุป
	1	2	3	4	5			
13. ตามปกติแล้ว นักเรียนนิยมคนที่แต่งกายอย่างไร	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
14. หากนักเรียนทำกิจกรรมที่ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไม่ได้ และไม่สามารถอ่านหนังสือในขณะนั้นได้ นักเรียนจะทำอย่างไร	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้

2. ตารางแสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item objective congruence :

IOC) ของแบบประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้

ข้อที่	คะแนน (คนที่)					รวม	IOC	สรุป
	1	2	3	4	5			
1. ฉันทนุกสนานเมื่อมาทัศนศึกษา	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
2. ฉันทให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
3. ฉันทเดินดูสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ด้วยความสนใจ	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
4. ฉันทขอขอกิจกรรมนอกชั้นเรียนในแหล่งเรียนรู้	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
5. ฉันทมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม	1	0	1	1	0	3	0.60	ใช้ได้
6. ฉันทจำข้อมูลในเอกสารที่แจกได้	0	1	0	1	1	3	0.60	ใช้ได้
7. ฉันทสำรวจทุกจุดในแหล่งเรียนรู้	1	1	1	1	0	4	0.80	ใช้ได้
8. ฉันทคอยฟังเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้พูดอะไรบ้าง	1	0	1	1	0	3	0.60	ใช้ได้
9. ฉันทรู้ว่าเมื่อไปแหล่งเรียนรู้ใดแล้วต้องปฏิบัติตนอย่างไร	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
10. ฉันทรู้จักระมัดระวังในการปฏิบัติตนเมื่อไปทัศนศึกษา	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
11. ฉันทถามคำถามวิทยากร	1	1	0	1	0	3	0.60	ใช้ได้
12. ฉันทถามครูในสิ่งที่สงสัยเมื่อกลับจากทัศนศึกษา	0	1	1	0	1	3	0.60	ใช้ได้
13. ฉันทกลับมาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเอง	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้

ข้อที่	คะแนน (คนที่)					รวม	IOC	สรุป
	1	2	3	4	5			
14. ฉันพูดคุยกับเพื่อนที่ไปทัศนศึกษาถึงสิ่งที่พบเจอ	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
15. ฉันเปิด google เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมสิ่งที่สงสัย	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
16. ฉันจดหรือวาดภาพประสบการณ์จากทัศนศึกษา	1	1	1	0	0	3	0.60	ใช้ได้
17. ฉันชอบทำใบงานที่ครูแจก	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
18. ฉันถ่ายรูปภาพที่ไปทัศนศึกษาเพื่อบันทึกความทรงจำ	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
19. ฉันลอกบันทึกของเพื่อนในการไปทัศนศึกษา	1	0	1	1	0	3	0.60	ใช้ได้
20. ฉันสรุปความรู้ส่งครู	0	1	1	0	1	3	0.60	ใช้ได้
21. ฉันมาแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
22. ฉันมาเพื่อประกอบการทำรายงาน	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
23. ฉันมาเพราะความสนใจส่วนตัว	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
24. ฉันมาเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในชีวิต	1	1	1	0	0	3	0.60	ใช้ได้
25. ฉันมาเพื่อเป็นจุดนัดหมายเพื่อนต่างห้อง	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
26. ฉันเล่าเรื่องราวที่ประทับใจให้ผู้อื่นฟังได้	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
27. ฉันแชร์ข้อมูลลงในเฟสบุ๊ก/ไลน์	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
28. ฉันเข้าใจและอธิบายข้อมูลต่าง ๆ ให้เพื่อนเข้าใจได้	1	0	1	1	1	4	0.80	ใช้ได้
29. ฉันบอกถึงข้อดีและข้อเสียการไปทัศนศึกษาให้เพื่อนฟังได้	0	1	1	0	1	3	0.60	ใช้ได้
30. ฉันสามารถทำสรุปรายงานความรู้ด้วยตนเองส่งครูได้	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้

3. ตารางแสดงค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหา (Index of item objective congruence :
IOC) ของแบบประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้

ข้อที่	คะแนน (คนที่)					รวม	IOC	สรุป
	1	2	3	4	5			
1. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพเป็นมิตร	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
3. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ กระจ้อหรือร้อนเต็มใจ ให้บริการ	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
4. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามได้ เป็นอย่างดี	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
5. วิทยากรมีความรู้ถ่ายทอดความรู้ได้ดี	1	0	1	1	0	3	0.60	ใช้ได้
6. เจ้าหน้าที่/วิทยากรแต่งกายสุภาพมี บุคลิกภาพที่ดี	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
7. การให้บริการเป็นระบบและมีขั้นตอนที่ เหมาะสม	1	0	1	1	0	3	0.60	ใช้ได้
8. ข้อมูล/รายละเอียดที่ได้รับชัดเจนและเข้าใจ ง่าย	1	0	1	1	0	3	0.60	ใช้ได้
9. มีการให้บริการตามคิวเป็นไปตามลำดับ ก่อน-หลัง	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
10. เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยน่าสนใจ	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
11. จุด/ช่องการให้บริการมีความเหมาะสมและ เข้าถึงได้สะดวก	1	1	0	1	0	3	0.60	ใช้ได้
12. ได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ(ความ ถูกต้องครบถ้วน)	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
13. ได้รับบริการที่เป็นประโยชน์ตรงความ ต้องการ	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
14. ความชัดเจนของป้ายสัญลักษณ์ ประชาสัมพันธ์บอกจุดบริการ	1	1	1	0	1	4	0.80	ใช้ได้
15. พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกของแหล่ง เรียนรู้นี้สะอาด	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้

ข้อที่	คะแนน (คนที่)					รวม	IOC	สรุป
	1	2	3	4	5			
16. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวก เช่นที่นั่งรอรับบริการ น้ำดื่มหนังสือพิมพ์ ฯลฯ	1	1	1	0	0	3	0.60	ใช้ได้
17. มีมุมมองความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
18. มีที่ทิ้งขยะเพียงพอ	1	1	1	1	1	5	1.00	ใช้ได้
19. ห้องน้ำสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น	1	1	0	1	1	4	0.80	ใช้ได้
20. การเดินทางสะดวกมาได้ง่าย	0	1	1	0	1	3	0.60	ใช้ได้

4. ตารางแสดงค่าความเชื่อมั่น Reliability Cronbach's alpha ของแบบประเมินลีลาการเรียนรู้

รายละเอียด	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	สรุป
1. นักเรียนจดจำเนื้อหาที่ครูบรรยายได้ดีที่สุดเมื่อใด	.850	ใช้ได้
2. เวล่านักเรียนประสบปัญหา นักเรียนแก้ไขปัญหอย่างไร	.844	ใช้ได้
3. หากนักเรียนไม่สามารถจดเบอร์โทรศัพท์ที่ในสมุดบันทึกได้ ท่านใช้วิธี จำเบอร์โทรศัพท์อย่างไร	.846	ใช้ได้
4. นักเรียน เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ดีที่สุด เมื่อใด	.846	ใช้ได้
5. หลังจากดูภาพยนตร์แล้ว สิ่งที่นักเรียนยังจดจำได้อย่างชัดเจนคือข้อใด	.846	ใช้ไม่ได้
6. นักเรียนต้องการไปซื้อของที่ร้าน แต่บังเอิญไม่ได้นำรายการของที่ ซื้อติดตัวไปด้วย จะทำอย่างไร	.835	ใช้ได้
7. หากต้องการนึกถึงเรื่องราวในอดีต นักเรียนจะใช้วิธีใด	.850	ใช้ได้
8. นักเรียนจะเรียนภาษาต่างประเทศได้ดี หากเรียนด้วยวิธีใด	.842	ใช้ได้
9. หากรู้สึกสับสนไม่แน่ใจว่าศัพท์คำนั้นสะกดอย่างไร จะมีวิธีการนึก คำสะกดที่ถูกต้องได้อย่างไร	.842	ใช้ได้
10. นักเรียนจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินที่สุด หากได้อ่านหนังสือ ประเภทใด	.837	ใช้ได้
11. นักเรียนสามารถจำคนที่เคยรู้จักหรือเคยพบกันมาแล้วในลักษณะใด	.838	ใช้ได้
12. นักเรียนรู้สึกรำคาญใจกับเรื่องใดมากที่สุด	.838	ใช้ได้
13. ตามปกติแล้ว นักเรียนนิยมคนที่แต่งกายอย่างไร	.844	ใช้ได้

รายละเอียด	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	สรุป
14. หากนักเรียนทำกิจกรรมที่ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไม่ได้ และไม่สามารถอ่านหนังสือในขณะนั้นได้ นักเรียนจะอย่างไร	.839	ใช้ได้
รวม	.842	

5. ตารางแสดงค่าความเชื่อมั่น Reliability Cronbach's alpha ของแบบประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้

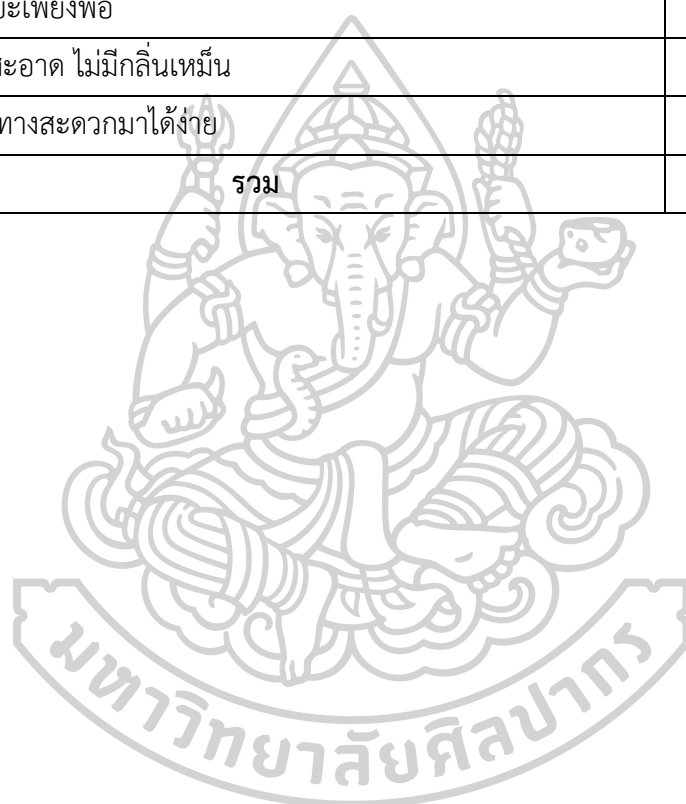
รายละเอียด	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	สรุป
1. ฉันสนุกสนานเมื่อมาทัศนศึกษา	.842	ใช้ได้
2. ฉันให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้	.843	ใช้ได้
3. ฉันเดินดูสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ด้วยความสนใจ	.845	ใช้ได้
4. ฉันชอบกิจกรรมนอกชั้นเรียนในแหล่งเรียนรู้	.854	ใช้ได้
5. ฉันมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม	.859	ใช้ไม่ได้
6. ฉันจำข้อมูลในเอกสารที่แจกได้	.858	ใช้ได้
7. ฉันสำรวจทุกจุดในแหล่งเรียนรู้	.850	ใช้ได้
8. ฉันคอยฟังเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้พูดอะไรบ้าง	.842	ใช้ได้
9. ฉันรู้ว่าเมื่อไปแหล่งเรียนรู้แล้วต้องปฏิบัติตนอย่างไร	.842	ใช้ได้
10. ฉันรู้จักระมัดระวังในการปฏิบัติตนเมื่อไปทัศนศึกษา	.837	ใช้ได้
11. ฉันถามคำถามวิทยากร	.838	ใช้ได้
12. ฉันถามครูในสิ่งที่สงสัยเมื่อกลับจากทัศนศึกษา	.838	ใช้ได้
13. ฉันกลับมาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเอง	.844	ใช้ได้
14. ฉันพูดคุยกับเพื่อนที่ไปทัศนศึกษาถึงสิ่งที่พบเจอ	.839	ใช้ได้
15. ฉันเปิด google เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมสิ่งที่สงสัย	.840	ใช้ได้
16. ฉันจดหรือวาดภาพประสบการณ์จากทัศนศึกษา	.844	ใช้ได้
17. ฉันชอบทำใบงานที่ครูแจก	.830	ใช้ได้
18. ฉันถ่ายรูปภาพที่ไปทัศนศึกษาเพื่อบันทึกความทรงจำ	.834	ใช้ได้
19. ฉันลอกบันทึกของเพื่อนในการไปทัศนศึกษา	.839	ใช้ได้
20. ฉันสรุปความรู้ส่งครู	.844	ใช้ได้

รายละเอียด	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	สรุป
21. ฉันทมาแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว	.848	ใช้ได้
22. ฉันทมาเพื่อประกอบการทำรายงาน	.833	ใช้ได้
23. ฉันทมาเพราะความสนใจส่วนตัว	.845	ใช้ได้
24. ฉันทมาเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในชีวิต	.838	ใช้ได้
25. ฉันทมาเพื่อเป็นจุดนัดหมายเพื่อนต่างห้อง	.836	ใช้ได้
26. ฉันทเล่าเรื่องราวที่ประทับใจให้ผู้อื่นฟังได้	.830	ใช้ได้
27. ฉันทแชร์ข้อมูลลงในเฟซบุ๊ก/ไลน์	.833	ใช้ได้
28. ฉันทเข้าใจและอธิบายข้อมูลต่าง ๆ ให้เพื่อนเข้าใจได้	.844	ใช้ได้
29. ฉันทบอกถึงข้อดีและข้อเสียการไปทัศนศึกษาให้เพื่อนฟังได้	.838	ใช้ได้
30. ฉันทสามารถทำสรุปรายงานความรู้ด้วยตนเองส่งครูได้	.839	ใช้ได้
รวม	.841	

6. ตารางแสดงค่าความเชื่อมั่น Reliability Cronbach's alpha ของแบบประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้

รายละเอียด	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	สรุป
1. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพเป็นมิตร	.839	ใช้ได้
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว	.844	ใช้ได้
3. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้นเต็มใจให้บริการ	.848	ใช้ได้
4. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี	.833	ใช้ได้
5. วิทยากรมีความรู้ถ่ายทอดความรู้ได้ดี	.845	ใช้ไม่ได้
6. เจ้าหน้าที่/วิทยากรแต่งกายสุภาพมีบุคลิกภาพที่ดี	.838	ใช้ได้
7. การให้บริการเป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม	.836	ใช้ได้
8. ข้อมูล/รายละเอียดที่ได้รับชัดเจนและเข้าใจง่าย	.830	ใช้ได้
9. มีการให้บริการตามคิวเป็นไปตามลำดับก่อน-หลัง	.833	ใช้ได้
10. เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยน่าสนใจ	.844	ใช้ได้
11. จุด/ช่องการให้บริการมีความเหมาะสมและเข้าถึงได้สะดวก	.839	ใช้ได้
12. ได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ(ความถูกต้องครบถ้วน)	.844	ใช้ได้
13. ได้รับบริการที่เป็นประโยชน์ตรงความต้องการ	.848	ใช้ได้

รายละเอียด	ค่าความเชื่อมั่น (Reliability)	สรุป
14. ความชัดเจนของป้ายสัญลักษณ์ประชาสัมพันธ์บอกจุดบริการ	.843	ใช้ได้
15. พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกของแหล่งเรียนรู้ที่สะอาด	.845	ใช้ได้
16. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นที่นั่งรอรับบริการ น้ำดื่มหนังสือพิมพ์ฯลฯ	.854	ใช้ได้
17. มีมุมมองต่าง ๆ ที่น่าสนใจ	.859	ใช้ได้
18. มีที่นั่งขยะเพียงพอ	.858	ใช้ได้
19. ห้องน้ำสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น	.839	ใช้ได้
20. การเดินทางสะดวกมาได้ง่าย	.844	ใช้ได้
รวม	.843	

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

**แบบประเมินลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้
ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา**

วัตถุประสงค์ของแบบประเมิน

แบบประเมินนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยาโดยแบบประเมินแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

ตอนที่ 2 แบบประเมินลีลาการเรียนรู้

ตอนที่ 3 แบบประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้

3.1 แบบประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้

3.2 แบบประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน

คำชี้แจง กรุณา เขียนข้อความในช่องว่าง และ ✓ ลงในกรอบ หน้าข้อที่ตรงกับความเป็นจริง.

เพศ

ชาย

หญิง

ตอนที่ 2 แบบประเมินเกี่ยวกับลีลาการเรียนรู้

คำสั่ง ให้ทำเครื่องหมาย X หน้าข้อความ ที่บรรยายถึงลักษณะของนักเรียนได้ดีที่สุด

1. นักเรียนจดจำเนื้อหาที่ครูบรรยายได้ดีที่สุดเมื่อใด
 - ก. ตั้งใจฟังเพียงอย่างเดียว โดยไม่จดคำบรรยาย
 - ข. ได้นั่งใกล้ ๆ หน้าชั้นเรียน และสายตาจ้องไปที่ครู
 - ค. ได้จดคำบรรยายตลอดเวลา โดยไม่จำเป็นต้องจ้องไปที่ครู
2. เวลานั้นนักเรียนประสบปัญหา นักเรียนแก้ไขปัญหอย่างไร
 - ก. ปรับทุกข์กับเพื่อน หรือบางครั้งก็แก้ไขปัญหาด้วยตนเอง
 - ข. วางแผนในการแก้ไขปัญหอย่างเป็นระบบ โดยทำไปตามลำดับขั้นตอน
 - ค. หางานมาทำ เดินเล่น หรือทำกิจกรรมที่ต้องออกใช้กำลังกาย
3. หากนักเรียนไม่สามารถจดเบอร์โทรศัพท์ในสมุดบันทึกได้ ท่านใช้วิธีจำเบอร์โทรศัพท์อย่างไร
 - ก. ทวนหมายเลขโทรศัพท์นั้นโดยเปล่งเสียงออกมา
 - ข. ใช้วิธีการมอง หรือจดจำเป็นภาพตัวเลขในสมอง
 - ค. ใช้นิ้วมือเขียนเป็นหมายเลขนั้น ๆ บนโต๊ะหรือฝาผนัง

4. นักเรียน เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ได้ดีที่สุด เมื่อใด
 - ก. ฟังคนอื่นอธิบายถึงวิธีทำ
 - ข. ดูการสาธิตวิธีทำ
 - ค. พยายามทดลองทำด้วยตนเอง
5. หลังจากดูภาพยนตร์แล้ว สิ่งที่นักเรียนยังจดจำได้อย่างชัดเจนคือข้อใด
 - ก. บทสนทนาในภาพยนตร์ เสียงดนตรี หรือเสียงเพลงในภาพยนตร์
 - ข. ฉากต่าง ๆ เช่น ทิวทัศน์หรือเสื้อผ้าของผู้แสดง
 - ค. ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เช่น เหตุการณ์สู้รบกันในสงคราม เป็นต้น
6. นักเรียนต้องการไปซื้อของที่ร้าน แต่บังเอิญไม่ได้นำรายการของที่จะซื้อติดตัวไปด้วยจะอย่างไร
 - ก. ทบทวนรายการของที่จะซื้อภายในใจหรือพูดออกมาเบา ๆ
 - ข. เดินดูรายการตามชั้นวางของ
 - ค. ตามปกติ นักเรียนสามารถจดจำรายการของที่จะไปซื้อได้อยู่แล้ว
7. หากต้องการนึกถึงเรื่องราวในอดีต นักเรียนจะใช้วิธีใด
 - ก. ระลึกจากเสียงที่ได้ยินในสมองว่าเกิดอะไรขึ้น
 - ข. ระลึกจากภาพที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์
 - ค. ระลึกจากความรู้สึกที่เกิดขึ้นในเหตุการณ์นั้น ๆ
8. นักเรียนจะเรียนภาษาต่างประเทศได้ดี หากเรียนด้วยวิธีใด
 - ก. ฟังจากเทปบันทึกเสียง
 - ข. ได้เขียนและอ่านคู่มือการเรียนประกอบ
 - ค. ต้องเข้าไปนั่งเรียนในชั้นที่มีทั้งการอ่านและการเขียน
9. หากรู้สึกสับสนไม่แน่ใจว่าศัพท์คำนั้นสะกดอย่างไร จะมีวิธีการนึกคำสะกดที่ถูกต้องได้อย่างไร
 - ก. เปล่งเสียง สะกดเป็นคำออกมา
 - ข. พยายามนึกในสมองว่าศัพท์คำนั้นสะกดอย่างไร
 - ค. เขียนคำศัพท์นั้นในกระดาษหลาย ๆ คำ แล้วเลือกคำที่คิดว่าใกล้เคียงที่สุด
10. นักเรียนจะรู้สึกสนุกสนานเพลิดเพลินที่สุด หากได้อ่านหนังสือประเภทใด
 - ก. มีบทสนทนายาวระหว่างตัวละครมาก ๆ
 - ข. มีแต่คำพรรณนาบรรยายเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยท่านต้องนึกภาพเหตุการณ์เอง
 - ค. มีการเล่าเป็นเรื่องราวให้เห็นภาพเหตุการณ์ตั้งแต่ต้น (เพราะอ่านหนังสือนาน ๆ ไม่ได้)

11. นักเรียนสามารถจำคนที่เคยรู้จักหรือเคยพบกันมาแล้วในลักษณะใด
- จำชื่อได้ แต่นึกใบหน้าไม่ออก
 - จำใบหน้าได้ แต่นึกชื่อไม่ออก
 - จำได้แต่กิริยาท่าทาง เช่น การเดิน การพูด (จำชื่อ จำหน้าไม่ได้)
12. นักเรียนรู้สึกรำคาญใจกับเรื่องใดมากที่สุด
- เสียงต่าง ๆ
 - คน
 - สิ่งแวดล้อม เช่น อุณหภูมิที่ร้อนหรือหนาวเกินไป อุปกรณ์ตกแต่งห้อง
13. ตามปกติแล้ว นักเรียนนิยมคนที่แต่งกายอย่างไร
- แต่งกายดีพอใช้ (เพราะไม่คิดว่าเสื้อผ้าเป็นเรื่องสำคัญ)
 - แต่งกายประณีต (เสื้อผ้าต้องทันสมัย หลายสไตล์)
 - แต่งกายสบาย ๆ (เพื่อความคล่องตัว สะดวกในการเคลื่อนไหว)
14. หากนักเรียนทำกิจกรรมที่ใช้ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายไม่ได้ และไม่สามารถอ่านหนังสือในขณะนั้นได้ นักเรียนจะอย่างไร
- คุยกับเพื่อนแทน
 - ดูทีวี หรือมองทีวีทัศน์นอกหน้าต่าง
 - นั่งเล่นบนเก้าอี้ หรือนอนเล่นบนเตียง

การแปลความหมาย

- คะแนนรวมแต่ละข้อ มีความหมายดังนี้
 - ข้อ ก หมายถึง มีความถนัดจากการได้ยิน
 - ข้อ ข หมายถึง มีความถนัดจากการดู
 - ข้อ ค หมายถึง มีความถนัดจากการลงมือทำ
- คะแนนรวมที่ได้สูงสุด แสดงว่า ท่านมีความถนัดในการใช้รูปแบบข้อนั้นมากที่สุด

ตอนที่ 3 แบบประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้

3.1 แบบประเมินการใช้แหล่งเรียนรู้

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย✓ลงในช่องความถี่ที่มีความคิดเห็นการประเมินเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้

การใช้แหล่งเรียนรู้	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ฉันสนุกสนานเมื่อมาทัศนศึกษา					
2. ฉันให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้					
3. ฉันเดินดูสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ในแหล่งเรียนรู้ด้วยความสนใจ					
4. ฉันชอบกิจกรรมนอกชั้นเรียนในแหล่งเรียนรู้					
5. ฉันมีความกระตือรือร้นในการร่วมกิจกรรม					
6. ฉันจำข้อมูลในเอกสารที่แจกได้					
7. ฉันสำรวจทุกจุดในแหล่งเรียนรู้					
8. ฉันคอยฟังเจ้าหน้าที่แหล่งเรียนรู้พูดอะไรบ้าง					
9. ฉันรู้ว่าเมื่อไปแหล่งเรียนรู้ใดแล้วต้องปฏิบัติตนอย่างไร					
10. ฉันรู้จักระมัดระวังในการปฏิบัติตนเมื่อไปทัศนศึกษา					
11. ฉันถามคำถามวิทยากร					
12. ฉันถามครูในสิ่งที่สงสัยเมื่อกลับจากทัศนศึกษา					
13. ฉันกลับมาศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเอง					
14. ฉันพูดคุยกับเพื่อนที่ไปทัศนศึกษาถึงสิ่งที่พบเจอ					
15. ฉันเปิด google เพื่อหาความรู้เพิ่มเติมสิ่งที่สงสัย					
16. ฉันจดหรือวาดภาพประสบการณ์จากทัศนศึกษา					
17. ฉันชอบทำใบงานที่ครูแจก					
18. ฉันถ่ายรูปภาพที่ไปทัศนศึกษาเพื่อบันทึกความทรงจำ					
19. ฉันลอกบันทึกของเพื่อนในการไปทัศนศึกษา					
20. ฉันสรุปความรู้ส่งครู					
21. ฉันมาแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว					
22. ฉันมาเพื่อประกอบการทำรายงาน					
23. ฉันมาเพราะความสนใจส่วนตัว					
24. ฉันมาเพื่อเพิ่มประสบการณ์ในชีวิต					
25. ฉันมาเพื่อเป็นจุดนัดหมายเพื่อนต่างห้อง					

การใช้แหล่งเรียนรู้	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
26. ฉันเล่าเรื่องราวที่ประทับใจให้ผู้อื่นฟังได้					
27. ฉันแชร์ข้อมูลลงในเฟซบุ๊ก/ไลน์					
28. ฉันเข้าใจและอธิบายข้อมูลต่าง ๆ ให้เพื่อนเข้าใจได้					
29. ฉันบอกถึงข้อดีและข้อเสียการไปทัศนศึกษาให้เพื่อนฟังได้					
30. ฉันสามารถทำสรุปรายงานความรู้ด้วยตนเองส่งครูได้					

3.2 แบบประเมินสภาพแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องความถี่ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพแหล่งเรียนรู้

สภาพแหล่งเรียนรู้ “วัดไร่ขิง พระอารามหลวง”	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพเป็นมิตร					
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว					
3. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้นเต็มใจให้บริการ					
4. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี					
5. วิทยากรมีความรู้ถ่ายทอดความรู้ได้ดี					
6. เจ้าหน้าที่/วิทยากรแต่งกายสุภาพมีบุคลิกภาพที่ดี					
7. การให้บริการเป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม					
8. ข้อมูล/รายละเอียดที่ได้รับชัดเจนและเข้าใจง่าย					
9. มีการให้บริการตามคิวเป็นไปตามลำดับก่อน-หลัง					
10. เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยน่าสนใจ					
11. จุด/ช่องการให้บริการมีความเหมาะสมและเข้าถึงได้สะดวก					
12. ได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ(ความถูกต้องครบถ้วน)					
13. ได้รับการที่เป็นประโยชน์ตรงความต้องการ					
14. ความชัดเจนของป้ายสัญลักษณ์ประชาสัมพันธ์บอกจุดบริการ					
15. พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกของแหล่งเรียนรู้นี้สะอาด					
16. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นที่นั่งรอรับบริการ น้ำดื่มหนังสือพิมพ์ฯลฯ					
17. มีมุมความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ					
18. มีที่ทิ้งขยะเพียงพอ					
19. ห้องน้ำสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น					
20. การเดินทางสะดวกมาได้ง่าย					

สภาพแหล่งเรียนรู้ “ห้องสมุดประชาชน “เฉลิมราชกุมารี” อำเภอสามพราน”	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพเป็นมิตร					
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว					
3. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้นเต็มใจให้บริการ					
4. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามได้เป็น อย่างดี					
5. วิทยากรมีความรู้ถ่ายทอดความรู้ได้ดี					
6. เจ้าหน้าที่/วิทยากรแต่งกายสุภาพมีบุคลิกภาพที่ดี					
7. การให้บริการเป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม					
8. ข้อมูล/รายละเอียดที่ได้รับชัดเจนและเข้าใจง่าย					
9. มีการให้บริการตามคิวเป็นไปตามลำดับก่อน-หลัง					
10. เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยน่าสนใจ					
11. จุด/ช่องการให้บริการมีความเหมาะสมและเข้าถึงได้ สะดวก					
12. ได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ(ความถูกต้อง ครบถ้วน)					
13. ได้รับบริการที่เป็นประโยชน์ตรงความต้องการ					
14. ความชัดเจนของป้ายสัญลักษณ์ประชาสัมพันธ์บอก จุดบริการ					
15. พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกของแหล่งเรียนรู้ สะอาด					
16. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นที่นั่ง รอรับบริการ น้ำดื่มหนังสือพิมพ์ฯลฯ					
17. มีมุมความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ					
18. มีที่ทิ้งขยะเพียงพอ					
19. ห้องน้ำสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น					
20. การเดินทางสะดวกมาได้ง่าย					

สภาพแหล่งเรียนรู้ “ตลาดน้ำดอนหวาย”	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพเป็นมิตร					
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว					
3. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้นเต็มใจให้บริการ					
4. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี					
5. วิทยากรมีความรู้ถ่ายทอดความรู้ได้ดี					
6. เจ้าหน้าที่/วิทยากรแต่งกายสุภาพมีบุคลิกภาพที่ดี					
7. การให้บริการเป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม					
8. ข้อมูล/รายละเอียดที่ได้รับชัดเจนและเข้าใจง่าย					
9. มีการให้บริการตามคิวเป็นไปตามลำดับก่อน-หลัง					
10. เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยน่าสนใจ					
11. จุด/ช่องการให้บริการมีความเหมาะสมและเข้าถึงได้สะดวก					
12. ได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ(ความถูกต้องครบถ้วน)					
13. ได้รับบริการที่เป็นประโยชน์ตรงความต้องการ					
14. ความชัดเจนของป้ายสัญลักษณ์ประชาสัมพันธ์บอกจุดบริการ					
15. พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกของแหล่งเรียนรู้นี้สะอาด					
16. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นที่นั่งรอรับบริการ น้ำดื่มหนังสือพิมพ์ฯลฯ					
17. มีมุมความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ					
18. มีที่ทิ้งขยะเพียงพอ					
19. ห้องน้ำสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น					
20. การเดินทางสะดวกมาได้ง่าย					

สภาพแหล่งเรียนรู้ “วัดนักบุญเปโตร”	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพเป็นมิตร					
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว					
3. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้นเต็มใจให้บริการ					
4. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี					
5. วิทยากรมีความรู้ถ่ายทอดความรู้ได้ดี					
6. เจ้าหน้าที่/วิทยากรแต่งกายสุภาพมีบุคลิกภาพที่ดี					
7. การให้บริการเป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม					
8. ข้อมูล/รายละเอียดที่ได้รับชัดเจนและเข้าใจง่าย					
9. มีการให้บริการตามคิวเป็นไปตามลำดับก่อน-หลัง					
10. เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยน่าสนใจ					
11. จุด/ช่องการให้บริการมีความเหมาะสมและเข้าถึงได้สะดวก					
12. ได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ(ความถูกต้องครบถ้วน)					
13. ได้รับบริการที่เป็นประโยชน์ตรงความต้องการ					
14. ความชัดเจนของป้ายสัญลักษณ์ประชาสัมพันธ์บอกจุดบริการ					
15. พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกของแหล่งเรียนรู้นี้สะอาด					
16. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นที่นั่งรอรับบริการ น้ำดื่มหนังสือพิมพ์ฯลฯ					
17. มีมุมความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ					
18. มีที่ทิ้งขยะเพียงพอ					
19. ห้องน้ำสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น					
20. การเดินทางสะดวกมาได้ง่าย					

สภาพแหล่งเรียนรู้ “พุทธมณฑล”	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพเป็นมิตร					
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว					
3. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้นเต็มใจให้บริการ					
4. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี					
5. วิทยากรมีความรู้ถ่ายทอดความรู้ได้ดี					
6. เจ้าหน้าที่/วิทยากรแต่งกายสุภาพมีบุคลิกภาพที่ดี					
7. การให้บริการเป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม					
8. ข้อมูล/รายละเอียดที่ได้รับชัดเจนและเข้าใจง่าย					
9. มีการให้บริการตามคิวเป็นไปตามลำดับก่อน-หลัง					
10. เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยน่าสนใจ					
11. จุด/ช่องการให้บริการมีความเหมาะสมและเข้าถึงได้สะดวก					
12. ได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ(ความถูกต้องครบถ้วน)					
13. ได้รับบริการที่เป็นประโยชน์ตรงความต้องการ					
14. ความชัดเจนของป้ายสัญลักษณ์ประชาสัมพันธ์บอกจุดบริการ					
15. พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกของแหล่งเรียนรู้นี้สะอาด					
16. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นที่นั่งรอรับบริการ น้ำดื่มหนังสือพิมพ์ฯลฯ					
17. มีมุมความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ					
18. มีที่ทิ้งขยะเพียงพอ					
19. ห้องน้ำสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น					
20. การเดินทางสะดวกมาได้ง่าย					

สภาพแหล่งเรียนรู้ “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบบ้านหัวอ่าว”	มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
1. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสุภาพเป็นมิตร					
2. เจ้าหน้าที่ให้บริการด้วยความสะดวกรวดเร็ว					
3. เจ้าหน้าที่ดูแลเอาใจใส่ กระตือรือร้นเต็มใจให้บริการ					
4. เจ้าหน้าที่ให้คำแนะนำหรือตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี					
5. วิทยากรมีความรู้ถ่ายทอดความรู้ได้ดี					
6. เจ้าหน้าที่/วิทยากรแต่งกายสุภาพมีบุคลิกภาพที่ดี					
7. การให้บริการเป็นระบบและมีขั้นตอนที่เหมาะสม					
8. ข้อมูล/รายละเอียดที่ได้รับชัดเจนและเข้าใจง่าย					
9. มีการให้บริการตามคิวเป็นไปตามลำดับก่อน-หลัง					
10. เครื่องมืออุปกรณ์ทันสมัยน่าสนใจ					
11. จุด/ช่องการให้บริการมีความเหมาะสมและเข้าถึงได้สะดวก					
12. ได้รับการบริการที่ตรงกับความต้องการ(ความถูกต้องครบถ้วน)					
13. ได้รับบริการที่เป็นประโยชน์ตรงความต้องการ					
14. ความชัดเจนของป้ายสัญลักษณ์ประชาสัมพันธ์บอกจุดบริการ					
15. พื้นที่ทั้งภายในและภายนอกของแหล่งเรียนรู้นี้สะอาด					
16. ความเพียงพอของสิ่งอำนวยความสะดวกเช่นที่นั่งรอรับบริการ น้ำดื่มหนังสือพิมพ์ฯลฯ					
17. มีมุมความรู้ต่าง ๆ ที่น่าสนใจ					
18. มีที่ทิ้งขยะเพียงพอ					
19. ห้องน้ำสะอาด ไม่มีกลิ่นเหม็น					
20. การเดินทางสะดวกมาได้ง่าย					

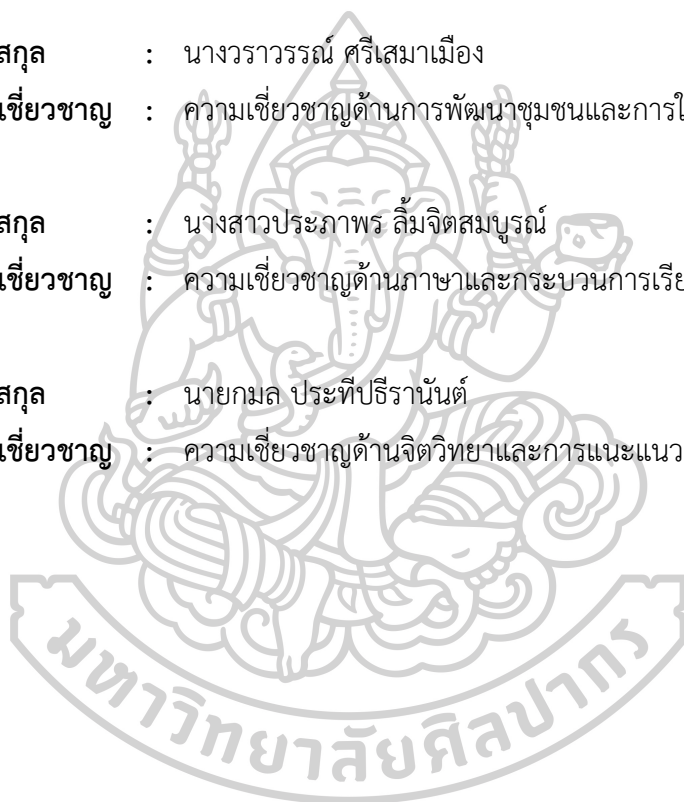

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- 1 ชื่อ - สกุล : นายวุฒิศักดิ์ ศรีเสมาเมือง
ความเชี่ยวชาญ : ความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 2 ชื่อ - สกุล : นายพิชิต แสงลอย
ความเชี่ยวชาญ : ความเชี่ยวชาญด้านการศึกษาจากระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย
- 3 ชื่อ - สกุล : นางวรารวรรณ ศรีเสมาเมือง
ความเชี่ยวชาญ : ความเชี่ยวชาญด้านพัฒนาชุมชนและการใช้แหล่งเรียนรู้
- 4 ชื่อ - สกุล : นางสาวประภาพร ลิมจิตสมบุญ
ความเชี่ยวชาญ : ความเชี่ยวชาญด้านภาษาและกระบวนการเรียนรู้
- 5 ชื่อ - สกุล : นายกมล ประทีปธีรานันต์
ความเชี่ยวชาญ : ความเชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาและการแนะแนว

ภาคผนวก ง

หนังสือขอเชิญเป็นผู้ตรวจเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยศิลปากร

ที่ ศธ 6806(นฐ)/7986

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน นายพิชิต แสงลอย

ด้วย นางสาวรัตติกกร ภิรมย์ไคร่ง รหัสประจำตัว 59251210 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา”

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านใน
ฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำ
วิทยานิพนธ์

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นฐ)/7987

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน นายวุฒิศักดิ์ ศรีเสมาเมือง

ด้วย นางสาวรัตติกกร ภิรมย์โคร่ง รหัสประจำตัว 59251210 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา”

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านใน
ฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำ
วิทยานิพนธ์

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นฐ)/7988

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน นางรารวรรณ ศรีเสมาเมือง

ด้วย นางสาวรัตติกกร ภิรมย์ไคร่ง รหัสประจำตัว 59251210 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา”

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านใน
ฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำ
วิทยานิพนธ์

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นฐ)/7989

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน นางสาวประภาพร ลีมีจิตสมบูรณ์

ด้วย นางสาวรัตติกกร ภิรมย์ไคร่ง รหัสประจำตัว 59251210 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาดนตรีและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา”

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านใน
ฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำ
วิทยานิพนธ์

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ที่ ศธ 6806(นฐ)/7990

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

4 กันยายน 2562

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เรียน นายกมล ประทีปธีรานันต์

ด้วย นางสาวรัตติกกร ภิรมย์โคร่ง รหัสประจำตัว 59251210 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา”

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร มีความประสงค์ ขอเรียนเชิญท่านใน
ฐานะผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยให้กับนักศึกษาดังกล่าว เพื่อประกอบการทำ
วิทยานิพนธ์

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความเคารพ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ภาคผนวก จ

หนังสือขอตกลงเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ที่ ศธ 6806(นฐ)/8501

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

7 ธันวาคม 2562

เรื่อง ขอตกลงเครื่องมือวิจัย
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเพิ่มวิทยา

ด้วย นางสาวรัตติกกร ภิรมย์ไคร่ง รหัสประจำตัว 59251210 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา” มีความประสงค์ จะขอตกลงเครื่องมือวิจัยกับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของท่าน จำนวน 30 คน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรด
อนุญาตให้นักศึกษาดังกล่าวได้ทดลองเครื่องมือวิจัยด้วย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธิมาส มากจู้ย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย

รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย

นครปฐม โทร.034-218790

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

ที่ ศธ 6806(นฐ)/8614

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
พระราชวังสนามจันทร์
อ.เมือง จ.นครปฐม 73000

26 ธันวาคม 2562

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
เรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา

ด้วย นางสาวรัตติกกร ภิรมย์โคร่ง รหัสประจำตัว 59251210 นักศึกษาระดับปริญญา
มหาบัณฑิต สาขาวิชา การศึกษาตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร กำลังทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง “ลีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา” มีความประสงค์ จะขอเก็บรวบรวมข้อมูลจาก นักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดแจ้ง
ครู และนักเรียนทราบ เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลให้แก่ นักศึกษาดังกล่าวด้วย
จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์ จักขอบพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(อาจารย์ ดร.อธิกมาส มากจ้อย)

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ฝ่ายวิชาการและวิจัย
รักษาราชการแทน คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย
นครปฐม โทร.034-218790

ภาคผนวก ข
หนังสือตอบรับนำเสนอผลงานวิจัย

ที่ อว ๗๙๑๓ (๓)/ ๐๔๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์
 ๒๖ หมู่ ๗ ต.อ้อมใหญ่ อ.สามพราน จ.นครปฐม ๗๓๑๖๐
 โทร. ๐-๒๕๒๙-๑๖๖๓, ๐-๒๕๒๙-๑๖๕๒ FAX ๐-๒๕๒๙-๑๖๕๑

แบบตอบรับการตีพิมพ์บทความ
 วารสารวิชาการสิรินธรปริทรรศน์
 มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย

๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๓

เรื่อง แจ้งการตอบรับบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสิรินธรปริทรรศน์ (TCI กลุ่ม ๒)

เจริญพร รัตติกร ภิมयीไคร่ง

ตามที่ท่านได้ส่งบทความวิจัย เรื่อง สีลาการเรียนรู้และการใช้แหล่งเรียนรู้ของนักเรียน
 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา เพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารวิชาการสิรินธรปริทรรศน์
 บัดนี้บทความของท่านได้ผ่านการประเมินจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (peer review) เรียบร้อยแล้ว
 กองบรรณาธิการจึงขอแจ้งการตอบรับบทความลงเพื่อตีพิมพ์ใน วารสารวิชาการสิรินธรปริทรรศน์ ISSN
 1513-6736 (Print), 2697-438X (Online) ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๑ มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๔

จึงขอเจริญพรมาเพื่อโปรดทราบ

ขอเจริญพร

พ.ว.ดร.ศรัยัตติวิธาน
 (พระครูศรีปริยัติวิธาน, ดร.)
 บรรณาธิการ

ศูนย์บริการวิชาการ

โทรศัพท์ ๐๒-๕๒๙-๑๖๖๓ ต่อ ๓๐

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นางสาวรัตติกกร ภิรมย์ไคร่ง
วัน เดือน ปี เกิด	15 กุมภาพันธ์ 2524
สถานที่เกิด	จังหวัดนครปฐม
วุฒิการศึกษา	พ.ศ. 2546 ปริญญาตรี สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ เจ้าพระยา จังหวัดกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2559 ศึกษาต่อปริญญาโท สาขาวิชาการศึกษาดชีวิต และการพัฒนามนุษย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร จังหวัดนครปฐม
ประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2551 – 2553 ครูอัตราจ้าง ตำแหน่ง ครูศูนย์การเรียนรู้ชุมชน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอพุทธมณฑล สังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2553 – 2560 พนักงานราชการ ตำแหน่ง ครู กศน.ตำบล ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอนครชัยศรี สังกัดสำนักงาน กศน. จังหวัดนครปฐม พ.ศ. 2560 – ปัจจุบัน ข้าราชการ ตำแหน่ง ครู โรงเรียนวัดไร่ขิงวิทยา จังหวัดนครปฐม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 9
ที่อยู่ปัจจุบัน	17/5 หมู่ 2 ตำบลสัมปทวน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม รหัสไปรษณีย์ 73120